

Mari Gunnman Furunes

"Jentene må ha et kjedelig liv! De vet ikke engang hvem PewDiePie er!"

Barns meningsskapning om identitet, kjønn og relasjoner på TikTok

Masteroppgave i Likestilling og mangfold

Veileder: Siri Øyslebø Sørensen og Priscilla Ringrose

Mai 2021

Mari Gunnman Furunes

"Jentene må ha et kjedelig liv! De vet ikke engang hvem PewDiePie er!"

Barns meningsskaping om identitet, kjønn og relasjoner på TikTok

Masteroppgave i Likestilling og mangfold
Veileder: Siri Øyslebø Sørensen og Priscilla Ringrose
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for tverrfaglige kulturstudier

Læringsmål masterprogram Likestilling og mangfold, NTNU

Læringsutbytte

En student som har fullført programmet, forventes å ha oppnådd følgende læringsutbytte, definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Kandidaten har:

- avansert kunnskap om det tverrfaglige kjønnsforskningsfeltets sentrale teorier, debatter og kontroverser
- spesialisert innsikt i så vel historiske som samtidige endringsprosesser knyttet til likestilling og mangfold i det norske samfunnet, i lys av internasjonale og globale kontekster
- kunnskap på høyt nivå om hvordan kjønn som sosial og symbolsk kategori kan virke sammen med andre sosiale og symbolske kategorier og fenomener.

Generell kompetanse

Kandidaten kan:

- gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- og utredningsarbeid i tråd med gjeldende forskningsetiske normer
- anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder i tverrfaglig dialog og samarbeid med andre eksperter
- formidle resultater av eget faglig arbeid muntlig og skriftlig på en selvstendig måte både til eksperter og allmennhet

Ferdigheter

Kandidaten kan:

- identifisere og arbeide selvstendig med praktiske og teoretiske problemer knyttet til likestilling og mangfold i konkrete samfunnsmessige sammenhenger
- vurdere og benytte relevante metoder og teorier for undersøkelse og analyse av kjønn og eventuelt andre sosiale kategorier i spesifikke empiriske problemstillinger på en selvstendig måte
- analysere og forholde seg kritisk til problemstillinger knyttet til forståelser av kjønn, likestilling og mangfold på ulike samfunnsarenaer og derigjennom se og anvende flere tilnæringsmåter

Sammendrag

I denne oppgaven analyserer jeg barns meningsskapning og identitetsproduksjon på den sosiale medieapplikasjonen TikTok. Med utgangspunkt i barns perspektiv undersøker jeg hvordan barn konstruerer seg selv og andre gjennom sin bruk av TikTok. Det empiriske grunnlaget for oppgaven er hentet fra sju semistrukturerte forskningsintervjuer utført med sju barn mellom ni og tretten år. I analysen bruker jeg diskursanalytiske tilnærminger, og begrepene fortolkningsrepertoar, subjektposisjoner og ideologiske dilemma som analytiske grep. Det teoretiske rammeverket trekker på inspirasjon fra diskurspsykologi, kjønnsstudier og barndomsstudier.

Analysen består av tre kapitler hvor hvert av kapitlene belyser ulike kontekster hvor møter mellom barn og TikTok oppstår.

Det første kapitlet tar for seg hvordan barn gjør identitetsarbeid i forbindelse med TikTok. Her finner jeg at barna trekker på idealer om hva som utgjør et autentisk og godt menneske, det å være tro mot seg selv og å stå opp for det en mener er riktig. I noen av disse idealene aktualiseres kjønn, i andre ikke. Jeg finner at barna *snakker* om kjønn som om det var entydig og avgrenset, men de *gjør* kjønn på rotete og komplekse måter.

Det andre kapitlet tar for seg barns relasjoner og vennskap med jevnaldrende på TikTok. Her analyserer jeg hvordan barn trekker grenser mellom grupper, og hvordan de tar krav på bestemte tilhørigheter for å forstå seg selv i samhandling med andre. Barna må håndtere komplekse og tidvis motstridende idealer rundt vennskap gjennom sine erfaringer på TikTok.

Det siste analysekapitlet tar for seg barn, foreldre og TikTok. I møter med foreldre om sin bruk av TikTok trekker barna veksler på forståelser av barn som sårbare og med behov for beskyttelse, eller barn som selvstendige og autonome individer, ut fra hvilke mål de ønsker å oppnå med sin TikTok-bruk.

Abstract

In this thesis I explore children's sensemaking and identity-production on the social media application TikTok. Starting from children's own perspectives, I analyze how children construct themselves and others through their TikTok usage. The empirical material consists of seven semi-structured research-interviews with seven children between the ages of nine and thirteen. For the analysis I use a discourseanalytical approach and the concepts of interpretative repertoires, subjectpositions and ideological dilemmas as analytical tools. The theoretical framework draws on inspiration from discursive psychology, gender studies and childhood studies.

The analysis consists of three chapters, where each chapter sheds light on different contexts where meetings between children and TikTok occur.

The first chapter of the analysis centers on how children produce *themselves* in connections with TikTok. I find that the children draw on ideas of what it means to be an authentic and good person, to be true to oneself and stand up for what you believe in. In some of these ideals, the children actualize gender, and in others they don't. I find that the children talk about gender as if it was simple and demarked, but they do gender in ways that are ambiguous and complex.

The second chapter addresses children's relationships with their *peers* on TikTok. I analyze how the children draw demarcations between groups, and how they claim particular affiliations to understand themselves in interaction with others. The children must deal with complex and sometimes conflicting ideals about friendship in their experiences on TikTok.

The last chapter focuses on children, *generation* and TikTok, and explores children's stories about interactions with their parents. The children draw on understandings of children as vulnerable and in need of protection, or children as autonomous and independent, depending on what they want to achieve through their use of TikTok.

Forord

Først av alt vil jeg si tusen takk til alle barna som har deltatt i studien. Jeg er veldig takknemlig for at dere ville prate med meg, og at dere delte stort og smått fra livene deres. Dere har lært meg utrolig mye og jeg tar ingenting av det for gitt. Jeg digger dere alle som en.

Hjertelig takk til mine veiledere Siri Øyslebø Sørensen og Priscilla Ringrose for eminente faglige innspill, hjelp og støtte gjennom en tidvis krevende prosess. Dere har vært gull og jeg er evig takknemlig.

Tusen takk til Karianne Franck for faglige innspill, gjennomlesing, idemyldring, drodning og ikke minst et vennskap jeg ikke kunne vært foruten. Våre økter er alltid inspirerende og lærerike.

En stor takk til Bodil Hauso, Ingvild Kvale Sørensen, Ida Marie Lyså, Linn Cathrin Lorgen og Gitte Franck Sehm for at dere alle sammen på hvert deres vis har gjort hverdagen min enda bedre i gode perioder, og gitt meg styrke når dagene har utfordret. Et ekstra nikk til deg Bodil, som tok deg tiden og plukket opp alle Yoda-setninger og kommafeil i oppgaven, og ikke minst for hver eneste en av de mange timene vi har gått i hver vår del av landet med hverandre på øret og hund i enden av båndet.

Takk til alle mine medstudenter for et mylder av støtte, motivasjon og gode diskusjoner. Jeg føler meg utrolig heldig som fikk dele de siste to årene sammen med akkurat dere. Kjellerfolk for livet! En ekstra takk til innspurtsgjengen for fenomenal støtte og for de helt nødvendige timene med Codenames. Til Gustav; en evig kilde til sass og snark, og til Liv for din alternative forståelse av bokashi.

En spesiell takk til mamma og pappa, Ragnhild og Ivar Furunes. Uten dere hadde ikke oppgaven blitt mulig.

Til sist, men aller mest av alt, takk til Kim og Heljar for deres uforbeholdne kjærlighet, støtte og evige tro på meg. Takk til deg, Kim, som med den største selvfølgelighet alltid gir rom og som rydder opp kaoset i mitt fravær. Tusen takk til kjære Heljar som gir glede og mening til alle kriker og kroker her i livet.

Mari Gunnman Furunes

Trondheim, mai 2021

Innhold

1	Innledning	1
1.1	Barn og TikTok.....	2
1.2	TikTok som hverdagspraksis.....	2
1.3	Problemstilling og forskningsspørsmål	3
1.4	Tidligere forskning	5
1.5	Hvorfor kjønns- og barndomsforskning	6
2	Teoretisk rammeverk.....	9
2.1	Sosialkonstruksjonistiske perspektiver på barn og barndom	9
2.2	Sosialkonstruksjonistiske perspektiver på kjønn	12
2.3	Diskursanalytiske tilnærminger	15
2.3.1	Diskurspsykologi	16
2.3.2	Fortolkningsrepertoar, subjektposisjoner og ideologiske dilemma.....	17
2.4	Oppsummering	19
3	Metodiske tilnærminger.....	21
3.1	Kvalitativ forskning	21
3.2	Barneperspektiv som metodisk begrep	21
3.3	Kvalitative forskningsintervjuer som metode	22
3.4	Rekruttering og utvalg.....	23
3.5	Intervjuguiden	24
3.6	Etiske refleksjoner	24
3.6.1	Samtykke og håndtering av personopplysninger	24
3.6.2	Gjennomføring av intervjuet.....	25
3.6.3	Barn som informanter og etiske refleksjoner	26
3.7	Min posisjon og rolle i skapingen av materialet	29
3.8	Analyseprosessen	30
3.9	Analysens oppbygning.....	31
4	Forhandlinger om identitet i møter mellom barn og TikTok	33
4.1	Autentisitetsrepertoaret og kjønnsrepertoaret.....	33
4.1.1	Autentisitetsrepertoaret.....	34
4.1.2	Kjønnsrepertoaret	35
4.2	Subjektposisjoner i barns identitetsproduksjon i møte med TikTok	38
4.2.1	"Det er ikke sånn jeg gjør sammen med mora mi"	38
4.2.2	"Det var ikke noe vits å være noen andre enn det jeg egentlig er"	39
4.2.3	"[Hun] laga en joke som var litt racist"	41

4.2.4	"Jentene må ha et kjedelig liv!"	43
4.2.5	"Del alle gutter slik at jenter blir konge"	45
4.2.6	"Gutta som sier frekke ting til meg"	47
4.3	Oppsummering	51
5	Barns forhandlinger om jevnalderrelasjoner og TikTok	53
5.1	Tilhørighetsrepertoaret	54
5.1.1	Leksrepertoaret	55
5.1.2	Alvorsrepertoaret	56
5.2	Subjektposisjoner i møter mellom barn, andre barn og TikTok	58
5.2.1	"Men det blir litt rart å poste de foran guttene da"	58
5.2.2	"For det handler om gutter som liker å se på jenter"	60
5.2.3	"Egentlig så er det jo om en pedo som er utenfor en skole"	62
5.2.4	"Hun hadde bare med et uhell kommet bort i knappen"	64
5.2.5	"Det er vanskelig å si nei"	65
5.2.6	"Så det er sånne ting man må passe på"	67
5.3	Oppsummering	69
6	Forhandlinger i barns relasjoner til foreldre om TikTok	71
6.1	Sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret	71
6.1.1	Sårbarhetsrepertoaret	71
6.1.2	Selvstendighetsrepertoaret	72
6.2	Subjektposisjoner i møter med barn, foreldre og TikTok	73
6.2.1	"Jeg tror mine foreldre er mest redd for at vi skal bli avhengig"	73
6.2.2	"Likesene skal ikke bestemme at du skal gjøre ditten eller datten"	75
6.2.3	"Det er litt irriterende og litt betryggende på samme tid"	77
6.2.4	"Jeg [er] ikke sånn at 'jeg vil at mora mi skal se det og ingen andre', jeg vil at alle skal få se det!"	79
6.3	Oppsummering	81
7	Avsluttende refleksjoner	83
7.1	Oppsummering av funn	83
7.2	Avsluttende refleksjoner	85
8	Litteraturliste	87
9	Vedlegg	93
9.1	Vedlegg 1: Informasjonsskriv til barn	93
9.2	Vedlegg 2: Samtykkeerklæring til barn	94
9.3	Vedlegg 3: Informasjonsskriv til foresatte	95
9.4	Vedlegg 4: Samtykkeerklæring til foresatte	96
9.5	Vedlegg 5: Intervjuguide	97

1 Innledning

Det er mest at de legger ut sånne treningsvideoer, egentlig. Det er jo litt rart at det skulle få unger til å føle seg trygge da, at de legger ut masse treningsvideoer.

- Emil 10 år, om politiet på TikTok

TikTok er en sosial medieapplikasjon (app) som serverer korte videosnutter fylt med musikk, dans, kreativitet, vitser, pranks, hverdagsliv og moro i en dynamisk suppe, og i en forrykende fart. Applikasjonen ble lansert i 2017 og har på kort tid blitt en av verdens aller mest populære apper (Whately, 2020) og en av de mest utbredte sosiale mediene for barn. Kommentaren over er hentet fra et intervju da jeg spurte Emil blant annet om hva han synes om at politiet har laget seg bruker på TikTok.

Da flere politidistrikt i Norge laget seg TikTok-brukere fikk de mye medieomtale (se blant annet Falk, 2020; Fenre, 2020; Tahseen, 2020). Formålet var, ifølge politiet selv, å ha en ny kommunikasjonskanal til forebygging og informasjonsarbeid, på en plattform der barn og unge i dag faktisk oppholder seg. Barn og unge kunne ta kontakt med dem med spørsmål eller om de opplevde noe ubehagelig. Politiets tilstedeværelse kan leses som å signalisere to ting. For det første er politiet en moderne instans som er til stede der det trengs, på *barn og unges egne* plattformer. Forestillingen om at barn og unge kan ha det som anses å være egne plattformer sier noe om barns sosiale status i Norge i dag, med relativ høy grad av frihet og muligheter for privatliv som til en viss grad er adskilt fra voksnes. På den andre siden ligger det implisitt i Politiets tilstedeværelse at TikTok er et potensielt risikofylt sted for barn og unge å være. Dette kan på mange måter beskrive mye av debatten rundt barns deltakelse på sosiale medier som TikTok; et skjæringspunkt mellom barns rett til deltakelse og barns rett til beskyttelse.

Til tross for et stort engasjement rundt barns deltakelse på sosiale medier, er barns stemmer lite representert i både forskning og samfunnsdebatten. Disse arenaene preges i stor grad av voksnes meninger og perspektiver. Samtidig tyder Emils sitat innledningsvis på at barn evner å reflektere kritisk rundt det de ser og opplever på sosiale medier. I tomrommet av barns stemmer i debatter om TikTok dukker det opp mange spørsmål. Hva er det som gjør at apper som TikTok blir så populære blant barn? Hva gjør barn egentlig på TikTok, og hvilken rolle spiller TikTok i barns liv? Hvordan gjøres kjønn på TikTok? Hvordan kommer barns relasjoner i spill på TikTok, og hvordan fremstiller de seg selv? Med bakgrunn i at barn i Norge i stadig økende grad bruker digitale plattformer, vil denne oppgaven undersøke barns egen meningsskaping i møter med TikTok.

1.1 Barn og TikTok

Basert på Barn- og medier-undersøkelsen til Medietilsynet 2020 (Medietilsynet, 2020) er TikTok, etter YouTube, det mest populære sosiale mediet blant de yngre barna. Hele 65% av barn mellom 9-18 bruker TikTok. Undersøkelsen viser at 48% av jenter mellom 9-10 år bruker TikTok, og 75% av jenter mellom 11-12 år. For guttene er tallene 38% og 61% i de respektive aldersgruppene. TikTok var tidligere så lite kjent at dette var første gang Medietilsynet inkluderte mediet som kategori. En slik utstrakt bruk antyder at barn og unges oppvekst på mange måter er flyttet over til digitale medier. TikTok har blitt ekstremt populært på kort tid, og brukes i stor grad av barn.

Samfunnsdebatten rundt TikTok har skapt stort engasjement i Norge. Mange mener at TikTok kan gi utløp for kreativitet og skaperglede der mulighetene er endeløse. Men i løpet av det siste året har det blitt publisert mange kronikker i store og små aviser og med ulikt fokus som viser at mange er bekymret for appen, og spesielt at den er så populær blant barn. Noen eksempler er at TikTok er "digitalt dop" (Kvaløy, 2020), at appen ødelegger selvtilliten til barn (Kaalsaa, 2020), at barn blir utnyttet økonomisk (Bergtun, 2019), utsettes for selvmordsvideoer (NTB, 2020), inspirerer til farlige utfordringer (Jor, 2020), og at mange blir utsatt for hatkommentarer (Bremer, 2020).

TikTok har også vakt engasjement internasjonalt. I India ble appen forbudt sommeren 2020 grunnet "raging concerns on aspects relating to data security and safeguarding the privacy of 130 crore¹ Indians." sa indiske myndigheter i en pressemelding (IT, 2020). Bangladesh, Armenia og Pakistan har også forbudt appen. I løpet av høsten 2020 virket det som USA skulle gå samme veien, etter at president Donald Trump uttalte gjentatte ganger at han skulle forby appen, men etter flere søksmål fra ulike aktører ble debatten er lagt død. TikTok er altså knyttet til mange kontroverser, både i Norge og internasjonalt.

1.2 TikTok som hverdagspraksis

I dette prosjektet har jeg intervjuet 7 barn mellom 9 og 13 år om deres TikTok-bruk. I løpet av intervjuene ble det fort tydelig at TikTok ikke kan isoleres som en atskilt faktor i barns liv, men heller et element som veves inn i komplekse samspill med andre deler av barnas sosiale liv. Elementer tas ut av TikTok og settes inn i andre apper, konflikter som oppstår på TikTok tas inn i barnas "virkelige" liv, og opplevelser tas inn fra det ikke-digitale og reageres på i TikTok. Barns TikTok bruk veves inn i alle sosiale sfærer i barnas liv, og kan ikke skilles fra øvrige deler av livet. TikTok er på denne måten en gjennomgripende del av barns sosiale livsverden. Å analysere hvordan barn konstruerer mening på TikTok gir innsikt i hvilke subjektposisjoner som er tilgjengelige for barn, hvordan de gjør krav på visse sosiale identiteter, hvordan de konstruerer kategorier som kjønn, barn og barndom, og hvordan disse produserer og reproducerer

¹ Enhet i det indiske tallsystemet som betyr 10.000.000.

maktkonstellasjoner mellom forskjellskategorier som for eksempel barn og voksne. Dette vil kunne gi viktig kunnskap om barns rolle i samfunnet og de sfærer som utgjør deres livsverden. Derfor har jeg sett til barns egen meningsskaping om TikTok og appen sin rolle i deres liv. Analysen sentrerer seg rundt å identifisere måtene barn posisjonerer seg selv og andre som individer, kjønnede skikkelser, venner og medborgere. Gjennom barnas uttalelser risses det opp idealer om at barn skal være bekymringsfrie, autentiske, opplyste, koherente, lojale og lekne. Videre forteller barna fram hvordan de navigerer i disse idealene som deler av diskursive strategier, hvor de selv eller andre oppnår, eller unngår noe. TikTok er på denne måten en arena hvor barna forteller seg selv og andre fram som mennesker.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne oppgaven utforsker spenninger i relasjonen mellom barn, foreldre, venner, identitet og TikTok, og analyserer ved hjelp av de analytiske begrepene *fortolkningsrepertoar* og *subjektposisjoner*, hvordan barn benytter seg av ulike diskurser om barn i måter de snakker om seg selv, og i møter med familie og venner om TikTok. Det finnes lite forskning om TikTok, og enda mindre om barns bruk av appen. Det etterlyses mer kvalitativ forskning på de områdene der barn, kjønn og skjerm møtes (Langeland, Lorgen, Jensen & Solhaug, 2019). Innsikt i hvordan barn forhandler om identitet, kjønn og relasjoner kan gi viktig innsikt i barns livsverden. Å studere hvordan barn posisjonerer seg selv og andre, samt hvordan de blir posisjonert, kan gi innblikk i hvilket handlingsrom barn kan operere innenfor. Disse elementene kan knyttes opp til barn og unges oppvekstvilkår i Norge i dag. I oppgaven spør jeg derfor; med utgangspunkt i barns egne opplevelser; hvordan forhandler barn identitet, kjønn og relasjoner på TikTok?

For å besvare problemstillingen tar jeg i bruk tre forskningsspørsmål med utgangspunkt i ulike relasjoner barn inngår i, gjennom sin bruk av TikTok. Det første forskningsspørsmålet springer ut av spørsmål rundt selvforståelser i møter mellom barn og TikTok og formuleres som: Hvilke subjektposisjoner trer fram i barns identitetsproduksjon på TikTok? Først analyserer jeg barns identitetsproduksjon i samtaler om TikTok. TikTok er en arena for identitetsarbeid og barn trekker på ulike ideologier og verdier når de snakker om seg selv og sin bruk av TikTok. I produksjoner av seg selv på TikTok tar barna krav på ulike identiteter og fremstiller seg selv som individer med spesifikke trekk. Gjennom barns ytringer ser jeg at barn trekker på sentrale diskurser i identitetsarbeidet de gjør, og i farvannet av disse inntar de ulike subjektposisjoner som diskursene muliggjør. Disse subjektposisjonene tilbyr mulighetene og begrensningene til det barna kan og ikke kan gjøre innenfor en gitt diskurs.

Av spesiell interesse adresseres de dimensjoner som omhandler barn, kjønn og TikTok. Kjønn er en gjennomgripende og organiserende del av barns livsverden, og spørsmål om hvordan barn forholder seg til kjønn på TikTok fremstår som et utforsket område. I oppgaven setter jeg lys på hvordan barn gjør kjønn på TikTok, hvordan praksiser, meninger og kunnskaper blir kjønnet, og hvordan barn forstår seg selv og andre som

kjønnede vesener. Barn tar i bruk tatt for gitte og selvsagte antakelser om kjønn og reproducerer stereotypiske kjønnsforestillinger innenfor en binær kjønnsforståelse. Samtidig er kjønn en identitetsmarkør som barn forhandler om, og trekker veksler på ulike femininiteter og maskuliniteter beroende på kontekst. Barna *snakker* om kjønn som om det var entydig og avgrenset, men de kan *gjøre* kjønn på uryddige og motsigende måter. Jeg utforsker hvilken relevans kjønn har i møter med barn og TikTok.

Det andre forskningsspørsmålet setter lys på barns relasjoner med jevnaldrende på TikTok. Gjennom samtalene med barna blir det tydelig at TikTok er en sosial praksis som flere av barna ofte deler med vennene sine. De lager videoer sammen med vennene sine, de liker videoene som venner deler, og de sender og mottar videoer fra venner. Referanser til venner og vennskap på en eller annen måte er svært utbredt i materialet. Hvordan barna tar i bruk TikTok i møter med venner kan sette lys på samfunnsmessige normer og verdier rundt barn og barndom, og hvordan barn tar i bruk eller avviser disse i jevnalderrelasjoner med TikTok som arena. Jeg spør: Hvilke subjektposisjoner aktualiseres i møter mellom barn, jevnaldrende og TikTok?

Det tredje og siste forskningsspørsmålet dreier seg rundt relasjoner mellom barn, foreldre og TikTok. Møter mellom barn, foreldre og TikTok ses som betydningsfulle hverdagspraksiser som er med på å utgjøre barns livsverden, og analysen setter lys på hvilke premisser barn handler innenfor i kontekster med sine foreldre. Møter mellom barn og foreldre ses som praksiser hvor diskurser om barn synliggjøres og fremstår som spesielt framtrepende. Norsk foreldreskap har lagt stor vekt på barns rettigheter, og på det autonome og kompetente barnet (Kjørholt, 2005). Foreldre har midlertidig fortsatt en autorativ status i barns liv og deres forståelse av mediebruk (Clark, 2012; Johansson, 2010; Qvortrup, 1994). Relasjonen mellom barn og foreldre er stadig preget av et asymmetrisk maktforhold. Gjennom foreldres meninger og formaninger om både bruk og eksponering, aktualiseres både barns motstand og ettergivelse. Regler rundt, og overvåking av, barns tilstedeværelse på TikTok ses i oppgaven som uttrykk for diskurser om barn og barndom. Jeg spør derfor; hvilke subjektposisjoner settes i spill i møter mellom barn, foreldre og TikTok?

Målet med de tre forskningsspørsmålene er ikke å kategorisere deltakerne, men å identifisere de diskursive praksisene de trekker på. Det er disse diskursive praksisene som skaper barnas forståelse av sin bruk av TikTok og definerer de tilgjengelige subjektposisjonene de har til rådighet. I tillegg knyttes de diskursive praksisene til de bredere og mer overordnede diskursene, ved at de brede diskursene oppstår og vedlikeholdes i ytringer eller handlinger i kontekst. På denne måten er diskursive tilnærminger rike verktøy som kan strekke ytringer utover det hverdagslige, og knyttes opp mot overordnede diskurser om barndom, makt og disiplin.

Videre i innledningskapittelet vil jeg ta for meg tidligere forskning om barn og TikTok og hvordan mitt prosjekt orienterer seg i forhold til denne. Videre i oppgaven vil jeg gjøre rede for de teoretiske rammeverk som jeg benytter i analysen, før jeg introduserer hvilke metodiske grep jeg har brukt i prosjektet. Analysekapitlene er organisert slik at

kapitelene besvarer hvert sitt forskningsspørsmål. Til slutt i oppgaven samler jeg trådene fra de tre analysekapitlene og reflekterer rundt funnene jeg har gjort.

1.4 Tidligere forskning

Denne oppgaven ligger i et krysningspunkt mellom flere ulike fagfelt, herunder barndomsforskning, kjønnsstudier, medievitenskap og kulturstudier. Jeg har hovedsakelig forholdt meg til teori fra kjønnsstudier og barndomsstudier, men har i tillegg hatt bruk for utvalgte tekster fra andre relevante fagfelt, eksempelvis om barn og medier. Det er imidlertid ikke mulig å få en total oversikt over samtlige av disse fagfeltene i løpet av et toårig masterprosjekt. Jeg har derfor valgt å begrense meg til litteratur som omhandler barn og TikTok spesifikt.

Det er gjort lite forskning på barn og TikTok. TikTok er et relativt nytt fenomen som har eksplodert i popularitet på kort tid, og forskning er en tidkrevende affære. Noen eksempler finnes likevel. Eksempelvis har Badillo-Urquila et. al. (2019) undersøkt barns forståelser av "stranger danger" og lignende former for nettbasert risiko. Artikkelen er skrevet i lys av at barn i økende grad bruker sosiale media applikasjoner slik som TikTok, og at de dermed også i økt grad står i fare for å bli utsatt for seksuelle overgrep av fremmede. Studien streber etter å innhente barns perspektiv i utforming av apper når det kommer til trygghet og viser at barn reproducerer diskurser om barn som risikoutsatte, og ikke anser seg selv som i stand til å vurdere fare. Studien skrives inn i en diskurs hvor barn ses på som særskilt sårbare og med behov for beskyttelse. Barns tilstedeværelse på sosiale medier blir sett på som iboende risikofyllt.

En studie utført av Weimann & Masri (2020) kan også ses å inngå i en slik nytte-skadevurdering. Forskerne har søkt etter uttrykk fra det ytre høyre på TikTok og funnet ulike former for støtte til terrorisme og politisk propaganda fra det ytre høyre. Studiet argumenterer for at dette er spesielt bekymringsverdig siden barn og unge er en så stor del av brukermassen, og ettersom "(...) unlike all other social media TikTok's users are almost all young children, who are more naïve and gullible when it comes to malicious contents.", og skriver videre at TikTok har blitt en magnet for ondsinnede predatorer, slik som pedofile, terrorister og ekstremister. På denne måten blir barns tilstedeværelse på TikTok konstruert som farefylt, og barn blir konstruert som passive mottakere for uttrykk og holdninger, uten evne til refleksjon eller motstand.

De Veirman, Hudders, & Nelson (2019) sitt bidrag er en kunnskapsoppsummering om markedsføring gjort mot unge barn av influensere, på digitale plattformer slik som YouTube, Instagram og TikTok. Nødvendigheten av denne typen kunnskap begrunnes med at barn er en særskilt sårbar gruppe som er lett manipulerbare i møte med reklame på sosiale medier: "Given the limited advertising literacy skills (i.e., knowledge of advertising and skills to critically reflect on this advertising) of children under age 12, they are a vulnerable target group when it comes to persuasion.". Artikkelen

reproduserer forestillinger om barn som særskilt naive og lettpåvirkelige, og barndom fremstilles i et mangelperspektiv.

Melanie Kennedy (Kennedy, 2020) ser på jenter og unge kvinner sin økte bruk av TikTok under Covid-19-pandemien. Kennedy argumenterer for at TikToks superstjerne Charli D'Amelio, (som er verdens største TikToker med over 100 millioner følgere) sin økte synbarhet under pandemien må forstås som todelt. For det ene er det en konstituering og intensivering av jentekultur og idealene om unge kvinnelige kjendiser fra de siste to tiårene. For det andre som en tilsøring av farene og konsekvensene for jenter over hele verden som befinner seg utenfor idealene som er nedfelt i TikTok-stjerner som D'Amelio. Artikkelen belyser hvordan D'Amelios popularitet viser at visse idealer på TikTok konstruerer en viss femininitet og berømmthet i nåværende jentekultur, som mer ønskelig enn andre, og dette fokuset knyttes opp mot en skyggelegging av viktigere feministiske kamper.

Oppsummert kan en si at forskning gjort på barn og TikTok gjerne er preget av et voksenperspektiv, forestillinger om at TikTok er en potensielt veldig farlig arena for barn, og at barn anses som en lettpåvirkelig og sårbar gruppe med manglende evner til å vurdere risiko eller reflektere kritisk. Mitt prosjekt skiller seg fra dette, i form av at barn anses som autonome subjekter som kulturkonsumenter og kulturprodusenter i tråd med nyere barndomsforskning, og setter søkelyset på barns egen meningsskapning med TikTok som arena. I tillegg er prosjektet interessert i å fange barns egne erfaringer og refleksjoner rundt sin TikTok-bruk, og vektlegger barns stemmer. Forskning rundt barns tilstedeværelse på TikTok skrives gjerne inn i en nytte-/risikovurdering fra et voksenperspektiv. Denne oppgaven går forbi en slik dikotom tilnærming og utforsker hva barn selv erfarer, hvilke refleksjoner de gjør seg og hvordan barn skaper mening i interaksjon med TikTok.

1.5 Hvorfor kjønns- og barndomsforskning

Forskningsspørsmålene mine skaper et behov for å trekke veksler på flere fagfelt og jeg har sett til både barndomsstudier og kjønnsstudier for å belyse problemstillingen. Bartholomaeus og Senkevics (2015) anerkjenner at barndomssosiologien har bidratt til nye tankemåter rundt barn som en sosial konstruksjon, og å anerkjenne mangfoldet i barndom(mer). Samtidig setter de lys på at det primære fokuset innenfor feltet stort sett har vært alder og generasjon. De mener at fokus på kjønn er relativt uvanlig i barndomsstudier, og i de tilfeller hvor kjønn adresseres, er det ofte underteoretisert. Eriksson argumenterer for at; " [e]ven though gender has been a central dimension for some of the key researchers in the field . . . so far childhood scholars in general cannot be said to engage deeply with gender studies" (Eriksson, 2007, s. 62). Generelt sett, når kjønn blir nevnt i litteratur innenfor barndomsstudier, er det en tendens til å være flyktig, i binære termer og/eller blir ikke diskutert i forhold til feministiske kjønnsteorier (Bartholomaeus & Senkevics, 2015). Kjønn blir ofte redusert til å liste opp forskjeller mellom gutter og jenter, uten mer forklaring om hvordan disse forskjellene blir konstruert eller hva de betyr for barna. Forfatterne mener at det som mangler er et

kritisk standpunkt som tar høyde for både den sosiale konstruksjonen av kjønn og innflytelsen av kjønnsrelasjoner og hierarkier blant barn.

På den andre siden argumenteres det for at feministiske tilnærminger har ignorert og ekskludert barn som deltakere i forskning (Alanen, 1994; Bartholomæus & Senkevics, 2015; Oakley, 1994). Dette kan være knyttet til et ønske om å adskille barn og kvinner, hvor barn og kvinner har blitt sett på som å ha felles interesser og å ha en "naturlig" tilknytning, og at kvinner ønsket å fri seg fra ansvar knyttet til morsrollen (Bartholomæus & Senkevics, 2015).

Det argumenteres altså for at det er mangel på diskusjon mellom det brede feministiske fagfeltet og barndomssosiologien. I mitt prosjekt ser jeg blant annet på hvordan kjønn og alder veves sammen for å produsere bestemte kjønnsrepertoarer, og hvordan barn produserer og opprettholder skiller mellom gutter og jenter. Samtidig holder jeg et øye på hvilke relasjoner og kontekster kjønn gjøres relevant, eventuelt, når det ikke gjøres relevant i barnas hverdagspraksiser med TikTok. I noen tilfeller skriver barna kjønn inn i et hierarki, hvor det å gjøre femininitet eller maskulinitet åpner for at noen subjektposisjoner kan opptre som overlegne andre. Jeg analyserer også barnas brudd med kjønnsnormene, hvordan kjønnskategoriene utfordres, om - og i hvilken grad - slike normbrudd blir sanksjonert, samt i hvilke relasjoner brudd oppstår. Slik ser jeg at barn forhandler om plurale, ustabile og motstridende kjønnsidentiteter. Dermed blir det tydelig at det finnes ingen barn som legemliggjør en konsistent og kongruent modell for det å være gutt eller jente.

2 Teoretisk rammeverk

Oppgavens teoretiske grunnlag henter inspirasjon fra diskurspsykologiske tilnærminger, barndomsstudier og kjønnsstudier. I kapittelet introduserer jeg først barndomsstudier, så kjønnsstudier og til slutt diskurspsykologiske forståelser med tilhørende sentrale konsepter.

2.1 Sosialkonstruksjonistiske perspektiver på barn og barndom

Jeg vil i denne delen av oppgaven gi et kort sammendrag av hvordan barndomssosiologien har funnet sin form historisk, og belyse noen av samtidsdiskusjonene som kjennetegner feltet i dag.

Et sosialkonstruksjonistisk perspektiv på barndom oppsummeres som; "The immaturity of children is a biological fact of life, but the ways in which this immaturity is understood and made meaningful is a fact of culture"(Prout & James, 1997, s. 7). Barndomssosiologien fremmer ideen om at barn er aktive i utformingen og konstruksjonen av egne og andres liv, fremfor passive subjekter og mottakere for sosiale strukturer og kulturelle inntrykk.

Barndomssosiologien er et relativt nytt fagfelt innen sosiale studieretninger, men har utviklet seg betraktelig siden starten på 80-tallet (Kehili, 2013). Fagfeltet har vokst fram som en tverrfaglig disiplin, primært som en reaksjon mot tidligere forskning og teoretisering rundt barn og barndom. Barndomsstudier har vokst fram som et "nytt paradigme" i måter å se på barn og barndom. Feltet var på mange måter en reaksjon på, og kritikk av, tidligere forskning, primært utviklingspsykologien og sosialiseringsteori (Woodhead, 2013). Forskere problematiserte de dominerende teoretiske tilnærmingene som betraktet barndom som en enkel, universell og lineær prosess, og barn som passive, sårbare og uselvstendige vesener som skulle sosialiseres inn i voksenrollen. Kritikken ligger i at barn har blitt sett i et mangelperspektiv, og vært styrt av dominerende ideer fra utviklingspsykologien og sosialiseringsteori (James, Jenks & Prout, 1998). Det hovedsakelige fokuset har vært på utvikling, og barns ferd fra irrasjonell til rasjonell oppførsel. På denne måten blir barn konstruert som noe uferdig og umodent, hvis aktørskap ligger en plass i fremtiden.

Barndomsstudier kan således ses på som en kritisk holdning til utviklingspsykologien, gjennom å oppfordre til å anerkjenne barn som sosiale aktører, ikke som passive offer for sosiale strukturer og prosesser. Feltet er tverrfaglig, og trekker på mange studieretninger for å forstå barndom både historisk og moderne, slik som antropologi, sosiologi, psykologi og historie (Kehili, 2013). Barndomsstudier adresserer at barndom er

et komplekst sosialt fenomen som er sosialt konstruert, hvor det ikke finnes en utvetydig sannhet om hva barndom betyr. Feltet erkjenner at barndom ikke er universell og vil variere mellom tid og kultur (James & Prout, 2015). Barndomsforskere har påpekt at barndom er en permanent strukturell kategori, og at barns sosiale liv og kulturer derfor bør studeres i sin egen rett, uavhengig av voksnes perspektiver (Prout & James, 1997, s. 8).

Qvortrup (1994) har som en sentral stemme i barndomssosiologien argumentert for at barn ikke er ufullstendige mennesker på vei til å bli voksne, men fullverdige individer i sin egen rett, og som lever sine liv innenfor samfunnsspesifikke rammer. Å legge vekt på at barn er sosiale aktører med *agency* (gjærne omtalt som aktørskap på norsk) har vært et sentralt argument i barndomsforskningen siden oppstarten. Barn blir anerkjent som autonome og kompetente aktører gjennom sterk vektlegging av barns medvirkning, og barns rolle i sosial og kulturell reproduksjon blir understreket. I denne prosessen har to konsepter blitt spesielt fremtredende, "*being*" (værende) og "*becoming*" (tilblivende). En sentral del av kritikken mot tidligere teoretisering av barn og barndom var at barn ble behandlet som "human becomings", altså som tilblivende voksne, framfor "human beings", værende her og nå (Qvortrup, 1994). Barn som tilblivende peker mot en forståelse av barn som fremtidig voksne, der for eksempel barns handlinger og behov forklares ut fra et fremtidsorientert blikk. Dette synet på barn ble kritisert for å posisjonere barn som uferdige og mangelfulle, framfor å se barn som fullverdige mennesker med verdifull kompetanse, erfaringer og ønsker i et nåtidsperspektiv (Franck, 2021). Dette synet mente barndomssforskere var fremtredende i for eksempel utviklingspsykologiens utviklingstrinn og barns utvikling i stadier. På samme måte har sosialiseringsteorier blitt kritisert for å posisjonere barn som passive mottakere – som "empty vessels" som skal "fylles" - i stedet for å anerkjenne barn som aktive subjekter i stand til å yte motstand (Franck, 2021).

Barndomssosiologien har fremmet et syn på barn som human beings, altså værende her og nå. Tilblivelsen av fagfeltet hadde røtter i idealer om aktørskap, deltakelse og et skifte fra "voksne under utvikling", til barn som kompetente aktører i egen rett. Fagfeltet har siden oppstarten hatt en aktørorientert tilnærming til barn og barndom, hvor barn blir anerkjent som aktive subjekter som kan yte motstand (Abebe, Ursin & Sørensen, 2021). Å anerkjenne barn som subjekt forutsetter en respekt for barns perspektiv, gjensidighet og at de møtes som medmennesker. Det fordrer også en iboende kritikk av normative forestillinger om hva et barn skal og bør være.

Den aktørorienterte tilnærmingen plasserte barnet som subjekt bestemt i midten av fokuset i forskning. Etter hvert kom også kritikk mot – og innad i – fagfeltet (James & James, 2012; Spyrou, 2018). Det ble blant annet påpekt at for lite oppmerksomhet ble gitt til barndommens interseksjonelle karakter og behovet for å opprettholde en refleksiv holdning i forskningen i rekonstrueringen av barndommen.

Barndomsstudiers aktørorienterte tilnærming bygger på en rettighetsdiskurs. FNs barnekonvensjon gir barn rett til deltakelse, beskyttelse, liv og helse, og er innlemmet i norsk lov og rettspraksis (Abebe et al., 2021). En kritikk mot FNs Barnekonvensjon har blant annet vært rundt dens universalitet, at barn over hele kloden blir behandlet på den samme måten, uavhengig av rase, etnisitet eller kultur (James & James, 2012). Videre, siden konvensjonen hadde sitt utspring i den vestlige industrialiserte verden, så legemliggjør den et spesielt europeisk perspektiv på barndommen. Dette bragte nye spørsmål på banen; er barnekonvensjonen ekskluderende i at den behandler alle barn som like, uavhengig av kontekst? Er den normativ av disposisjon både generelt, og spesifikt etnosentrisk, der nasjonale og globale aktører og strukturer både direkte og indirekte bidrar til reproduksjon av sosial ulikhet? Videre, på hvilke måter gjøres disse føringene usynlige? På denne måten ses et skifte i retning innenfor barndomsstudier. Fra å ha et spesifikt ideal om å sette barn i fokus og gi stemme til en – på mange måter – marginalisert gruppe som har blitt neglisjert både i forskning og i samfunnet, ble barndomsstudier kritisert for en overdreven vektlegging av barns stemmer. Det stilles spørsmål ved at "barns stemmer" fremstilles som noe spesielt autentisk og purt, mens barns stemmer (i likhet med voksnes) alltid vil være bestemt av, og gjenspeile, de kulturelle og sosiale omgivelsene de befinner seg i. Et argument har dermed vært at presentasjonen av barns stemmer kan fremstå som overfladisk og kontekstløs (Spyrou, 2011). Barns innsikter og opplevelse er nødvendige, men ikke tilstrekkelige til å gi et fullstendig bilde av barndom. Et ensidig aktørperspektiv står i fare for å danne grobunn for overbevisningen om et autonomt individ uavhengig av komplekse og gjensidig avhengige sammenkoblinger (Ursin, Sørensen & Abebe, 2021).

Nyere diskusjoner i feltet har oppfordret forskere til å åpne feltet og engasjere seg i verden utenfor, både når det gjelder andre fagområder, og når det kommer til politikk og praksisutforming (Spyrou, 2018). Spyrou (2018) oppfordrer til en desentralisering av barnet for å tilrettelegge for en relasjonell forståelse av barndom. En slik relasjonell tilnærming viser at aktørskap ikke er noe iboende hos subjektene, men forstås som distribuert i relasjoner og kontekster. Å forstå barndom i relasjonell sammenheng fordrer å se barn både individuelt og som en sosial kategori, samt å anerkjenne barndom som en relasjonell sosial posisjonering som alltid er i endring. Ideen om barndom som relasjonell omhandler hvordan barn posisjonerer seg innenfor, og blir posisjonert av, samfunnet, og om hvordan de forsøker å bevege seg innenfor og på tvers av kategorier (Ursin et al., 2021). En slik posisjonering kan være uryddig og sprikende; "In one and the same day, children can position themselves or be positioned as too small/too young for one situation, only in the next moment to be too large/too old, or just the right age." (Sparman, 2020, s. 17). Sparmann argumenterer for at barn skal ses på som et multipel. Et barn er en sosial, kulturell og emosjonell pakke som er situert innenfor mange ulike "virkeligheter" (ibid., s. 27). Barn forholder seg aktivt til barndom som sosial kategori og forhandler om sosiale posisjoner ved å trekke på ulike diskurser rundt alder, kjønn, identitet og vennskap, eller sammenvevinger av disse. Nyere teoretisering av barn og barndom tilbyr verktøy til å sette lys på nettopp disse mekanismene. Hvordan barn resonnerer rundt, forholder seg til, og beveger seg mellom ulike subjektposisjoner i hverdagspraksiser, som sin bruk av TikTok, sier noe om hvilke sannheter og hvilket handlingsrom som gjøres tilgjengelig for barn i Norge i dag.

En slik tilnærming til barndom gir bredere innsikt i hvilke subjektposisjoner som gjøres tilgjengelig for barn i ulike relasjoner, og setter lys på hva barn vektlegger i de ulike situasjoner og relasjoner som de opptrer i. En av mine hovedintensjoner i mitt prosjekt har vært å få tak i barns egen meningssskaping om TikTok. Men med en relasjonsorientert tilnærming til barn og barndom anser jeg ikke barns stemmer som noe purt, autentisk og noe som må letes og sorteres fram. Barns stemmer oppstår i kontekster og relasjoner, med ulike intensjoner, og kan ikke forstås uavhengig av andre forhold. Å representere barns stemmer i forskning, må derfor inkludere en refleksjon rundt hva det er som produserer barns stemmer, maktubalansene som former dem, og de ideologiske kontekstene som både produksjonen og mottakelsen referer til (Spyrou, 2018). I mitt prosjekt tar disse relasjonene ulik form. Jeg studerer hvordan barn forhandler om sosiale kategorier som kjønn, i møter med foreldre og jevnaldrende, og hvordan hverdagspraksiser - som TikTok - brukes til å skape mening om egen identitet. Slik kan man bevege seg forbi påstander om barns stemmer som "ekte" og heller redegjøre for kompleksiteten bak barns stemmer, ved å utforske deres rotete, mangfoldige og ikke-normative karakter.

2.2 Sosialkonstruksjonistiske perspektiver på kjønn

På lik linje med barndomssosiologiens barnesyn har kjønnsstudier vært gjennom ulike forståelser av kjønn, og har besvart spørsmålet "hva er kjønn?" på ulikt vis. Jeg vil her gjøre rede for sentrale tilnærminger innenfor kjønnsstudier. Dette er et relevant bakteppe for analysen ettersom flere former for kjønnsforståelse er i spill i materialet. Jeg avslutter med å introdusere queerteoretiske syn på kjønn, som har hatt stor innflytelse på mitt syn på hvordan barn produserer kjønn, og har fungert som en rettesnor i de deler av oppgavens analyser som omhandler kjønn.

De tidligste kjønnsteoriene oppstod med utgangspunkt i biologi, medisinsk vitenskap og psykologi. Disse var mest opptatt av å finne "naturlige" eller "biologiske" forklaringer på kjønnsforskjellene. Det var disse oppdagelsene som skulle forklare ulike psykologiske eller atferdsmessige kjønnsforskjeller mellom menn og kvinner. I slike naturalistiske tilnærminger, blir kjønn forstått i binære motsetninger som mann/kvinne, mannlig/kvinnelig, maskulin/feminin. I et slikt binært tanke sett blir kjønn sett på som motsetninger, som til tross for sine forskjeller utfyller hverandre, og at dette anses som et biologisk faktum hvor kjønn er forhåndsgitt og lokalisert i kroppen. Dette er et essensialistisk syn på kjønn, hvor menneskekroppen anses som å ha en tidløs og universell "essens" som eksisterer utover det sosiale liv (Hines, 2013). På denne tiden var det få innenfor samfunnsvitenskapene og humaniora som utfordret de naturvitenskapelige teoriene om kjønnsforskjeller. Men fra slutten av 1960-tallet og begynnelsen av 70-tallet oppstod nye tanker om kjønn som kritiserte tidligere essensialistiske rammeverk. Dette skiftet, fra naturalistiske til sosialkonstruksjonistiske forståelsesrammer, vektla viktigheten av sosiale og kulturelle faktorer i undersøkelser om kjønn. Kjønnsforskningen slik vi kjenner den i dag har røtter i kvinneforskningen som vokste fram på 1970-tallet, og kvinneforskningen oppstod parallelt med - og som en del av - den nye, internasjonale kvinnebevegelsen. Kvinneforskningen var da opptatt av å fremskaffe kunnskap om kvinners historie, erfaringer og levekår.

På slutten av 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet blomstret det opp politiske frigjøringsbevegelser som kjempet for kvinners og skeives rettigheter både i USA og Europa. Et viktig bidrag til kjønnsstudier fra denne perioden var spørsmål rundt forskjellen mellom "sex" og "gender", som kom fra aktivister, men også fra forskere innen blant annet sosiologi og psykologi (Richardson, 2013). "Sex" refererte til biologiske forskjeller mellom kjønnene, forskjeller som ble definert av anatomiske og fysiologiske begreper. "Gender" refererte til det sosiale meningsinnholdet og verdiene knyttet til det å være mann eller kvinne, og ble uttrykt med begrepene maskulinitet og femininitet. Denne grensdragningen mellom "sex" (biologi) og "gender" (kultur) er det som er omtalt som "the sex/gender binary" (Richardson, 2013, s. 5). Sentrale antakelser som knyttes til denne dikotomien oppsummeres av Richardson opp i sju punkter;

- Det er mulig å skille mellom sex (biologi) og gender (kultur)
- Sex er biologisk gitt og universelt.
- Gender varierer historisk og kulturelt
- Sex består av to, og kun to, typer mennesker
- Denne to-kjønnsmodellen om kjønnsforskjeller (den grunnleggende forskjellen mellom menn og kvinner) er et naturlig faktum
- Et kjønn i hver kropp
- Identiteter utvikles som enten/eller en av disse to kjønnene.

Sex/gender-binary var et viktig aspekt for tidlig feminisme og har vist seg å danne grunnlag for mye feministisk teori og politikk. Feminister har brukt sex/gender-dikotomien for å argumentere for sosial endring på grunnlag av at selv om det finnes biologiske forskjeller mellom menn og kvinner, så opprettholder samfunnet ulike normer når det kommer til personlighet og atferd som *produserer* "menn" og "kvinner" som sosiale kategorier. Skillet mellom sex og gender var banebrytende innsikt på denne tiden. For feministiske aktivister som kjempet for kvinners frigjøring ble det et spesielt viktig syn, da det støttet argumentet om at de sosiale rollene menn og kvinner opptar ikke var naturgitte, og var dermed åpne for endring. Det er denne tenkningen som førte Simone DeBeauvoir til det berømte uttrykket "man fødes ikke som kvinne, man blir det" (Beauvoir, Moi & Christensen, 2000, s. 279) i boken *Det annet kjønn* fra 1949. Her argumenterer hun for at man ikke kan forstå kvinnelighet eller mannlighet som fastbestemt av biologi, men at dette er noe som tilegnes gjennom en sosial prosess hvor man *blir kjønn*. Kjønn forstås på denne måten som en åpen og stadig tilblivelse.

Et sentralt verk fra nyere kjønnsforskning er West & Zimmermans "Doing Gender" fra 1987 (West & Zimmerman, 1987). Under nettopp denne tittelen inviterte forfatterne til en ny forståelse av kjønn; "as an accomplishment, an achieved property of situated conduct." (s. 126). En slik forståelse innebærer at kjønn er noe mennesket til enhver tid gjennomfører, utøver og oppnår. Kjønn er altså noe man *gjør* snarere enn noe man *har* eller *er*. West og Zimmerman tilbyr et alternativ til dikotome inndelinger av henholdsvis mann/kvinne eller gutt/jente, og til teori om kjønnsroller hvor kjønn undersøkes som noe en blir tildelt og videre inntar, slik tidligere sosialiseringsteorier var opptatt av. West og Zimmermann viser også til to andre viktige poenger. Det ene er at kjønn alltid er en del av en sosial situasjon eller kontekst. Det betyr at en ikke gjør kjønn skjermert fra andre, men at kjønn gjøres i relasjon til noen, eller noe, annet. Det andre er at kjønn ikke er

noe en kan velge vekk fra å gjøre. Alle gjør kjønn til enhver tid, men hvordan det gjøres er verken fastlagt eller begrenset. Kjønn forstås dermed som en nødvendig gjøren, og ikke noe som kan velges vekk. West og Zimmermann opererer med en tredeling av kjønn. De tenker ikke på kjønn kun ved hjelp av sex/gender-skiellet, I tillegg til disse innfører de en tredje kategori som de kaller "sex-kategorisering" (ibid., s. 131). Sexkategorisering viser til den inndelingen vi gjør i samfunnet ut fra hvilken grad personer fremviser femininitet/maskulinitet. Dette knyttes ikke nødvendigvis til biologisk kjønn, det vil si at menn ikke automatisk knyttes til høy grad av uttrykt maskulinitet og kvinner til en høy grad uttrykt femininitet; "women can be seen as unfeminine but that does not make them "unfemale"" (ibid., s. 134). Poenget med en slik tredeling var for West og Zimmermann å gjøre oppmerksom på at det biologiske kjønn du er født med ikke er bestemmende for hvem du er, eller hvordan du blir tolket av andre. Det biologiske kjønn gir ingen garanti for hvordan andre oppfatter en.

I nyere tid har det dukket opp nye forståelser av sex og relasjon til gender.

Grensedragningen mellom sex og gender har blitt utfordret av påstander om at sex er like mye en sosial konstruksjon som gender, noe som har utløst debatt om hvorvidt en slik binær inndeling mellom sex og gender er nyttig i det hele tatt, til tross for at den noen år tidligere ble sett på som et banebrytende konsept. For eksempel har Judith Butler argumentert for at kroppen ikke er fri fra sosiale tolkninger, men at også kroppen er et sosialt konstruert fenomen. Problemet med dette skillet er ifølge Butler (1990) at distinksjonen mellom et biologisk og et sosialt kjønn bygger på en oppfattelse som fremstiller det biologiske kjønn som det upåvirkelige, naturlige og "sanne" kjønn". Dette kjønn ligger forut for kjønnsidentiteten, altså det tillærte og sosiale kjønn. Det er gjennom forståelser av gender at vi tolker og skaper mening for de kroppslige ulikhetene som blir kalt "sex". I et slikt syn er ikke sex noe som man "har" eller en beskrivelse av hva noen "er". Uten konseptet "gender" kunne vi ikke ha forstått kropp som kjønnsmessig ulike. Det er "gender" som sørger for at vi har meningsfulle kategorier som gjør at vi tolker hvordan en kropp fremstår som kjønn. Det er altså gender som skaper sex, og ikke motsatt (Richardson, 2013, s. 7). Ideen om at kjønn er "performativ" ble aktualisert av den amerikanske poststrukturalistiske filosofen Judith Butler. Kjønn som performativ henviser til ideen om at kjønn er noe innskrevet i daglig praksis, lært og utført basert på kulturelle normer for femininitet og maskulinitet. Et slikt konsept strider mot det dominerende filosofiske rammeverket som ble etablert siden 1970-tallet, og som antar et sex/genderskille, hvor gender er en kulturell konstruksjon bygget på et biologisk kjønn. Hovedpoenget med kjønn som performativ er at hverken sex eller gender er helt naturlig, og at begge blir utført og naturalisert over tid; vi handler, går og snakker på måter som konsoliderer ideen om "være en mann" eller å "være en kvinne" (Butler, 1990). Således avviser Butler tidligere feministiske posisjoner som, for henne ikke går langt nok i undersøkelsene av identitetens konstruksjon. Der de Beauvoir satte søkelys på den sosiale konstruksjonen av kjønnsidentitet, så går poststrukturalistiske feminister som Butler mye lenger i sin dekonstruksjon av ikke bare kjønnsidentitet, men også seksuell identitet og ideen om en kjønn kropp. Kjønnsidentitet har ingen ontologisk status, men er performativ, altså at den er virkelig bare i den grad den blir utført (Butler, 1990). Butler argumenterer for at det ikke finnes noe "etablert" subjekt før ervervelsen av kjønn, siden kjønnsidentitet er et grunnleggende aspekt av dannelsen av det sosiale subjektet. Videre mener Butler at et prediskursivt subjekt, og mer radikalt; en prediskursiv kropp, er umulig. Dette fordi at oppfatningen av en intern "kjerne" eller substans er "manufactured and sustained through corporeal signs and other discursive

means" og at den kjønnede kroppen har 'no ontological status apart from the various acts which constitute its reality' (Butler, 1990, s. 136). Butler hevder at kroppen er innvevd i et nett av diskurser, inkludert de som omhandler sex/gender-identitet, som er forutsetninger for å få status som et sosialt subjekt. Hun spør hvorvidt det har eksistert mennesker som ikke alltid var kjønnnet, og hevder at "the moment in which an infant becomes humanized is when the question "is it a boy or girl?" is answered" (Butler, 1990, s. 111). På denne måten foreslår hun at den kjønnede kroppen er like konstruert kjønnnet som det sosiale kjønnnet, og kritiserer feministiske teorier som antyder at et aktørskap eksisterer før en bekreftelse av kjønn og/eller som vedlikeholder skillet mellom sex og gender (Butler, 1990, s. 7).

Kjønn er en dominerende og organiserende kraft i barns liv (Connolly, 1998, 2003; Thorne, 1993). Mange av de sosiale sfærene barna lever livene sine i er organisert rundt kjønn på en eller annen måte enten det er snakk om skole eller fritidsaktiviteter. Jeg ønsker å belyse hvordan barn produserer, vedlikeholder og forsterker kjønn i sine hverdagspraksiser. Jeg setter lys på strategiene barn bruker i posisjoneringen av seg selv og andre som kjønnede subjekter, og ser på hvilke mekanismer og tatt for gitte sannheter som barna trekker på når de aktualiser kjønn i ulike kontekster. På denne måten blir det mulig å avdekke hvorvidt barn produserer og reproducerer maktkonstellasjoner mellom forskjellskategorier som for eksempel kjønn.

2.3 Diskursanalytiske tilnærminger

Som en inngang til å studere barn & kjønn bruker jeg de diskursanalytiske begrepene *fortolkningsrepertoar*, *subjektposisjoner* og *ideologiske dilemma*. Mine forskningsspørsmål sentrerer seg rundt hvordan barn skaper mening til, og hvordan de og andre bruker ulike subjektposisjoner, i sine hverdagspraksiser. Ved å la meg inspirere av diskursanalysen ser jeg på hvordan barn trekker på - og selv produserer - kultureferanser, bestemte verdinormer og samfunnsforståelser i sin meningsskapning. Diskursanalyse undersøker hvilke tenkemåter, perspektiver, holdninger, verdier og ideologiske forutsetninger som vi tar for gitt når vi ytrer oss, og som kommer til syne i samtaler og uttrykk.

Begrepet diskursanalyse kan ha ulik betydning innenfor ulike forskningsfelt, og diskursanalyse kan beskrives som en utforskning av mening i det sosiale liv (Jørgensen & Phillips, 1999). I følge Wetherell et al. (2001) har diskursanalyse fokus på meningene som hendelser og erfaringer har for sosiale aktører. Diskursanalyse er en teori om kommunikasjon og språk, et perspektiv på sosial interaksjon og en tilnærming til kunnskapsproduksjon på tvers av ulike historiske, sosiale og kulturelle kontekster (Wetherell et al., 2001). Begrepet diskurs kan defineres på mange ulike måter, Jørgensen & Phillips (1999, s. 9) favner om et bredt diskursbegrep når de definerer en diskurs som "*en bestemt måte å snakke om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på*". Diskurs handler også om språkets konstruerende kraft, og hvordan makt fordeles mellom grupper, institusjoner og aktører. Språk blir på denne måten sett på som en sosial praksis. Diskursanalysen har fokus på hva ytringer *gjør*, gjennom at de fremmer

bestemte diskurser og innenfor disse rammene av diskursene skapes rom for forskjellige identiteter og praksiser. Mange diskursanalytiske retninger deler noen grunnleggende vitenskapsteoretiske premisser som er basert på et sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt, og en tilnærming til språk som stammer fra strukturalistisk og poststrukturalistisk teori (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 7). For å utforske subjektposisjoner og subjektposisjonering av barn med TikTok som arena, ser jeg på begrepet diskurs som; et system av ytringer og praksiser som oppfattes som sanne, og som bidrar til definisjonen av, og produksjonen av, bestemte kulturelle objekter og subjekter (Foucault, 1982). Videre ser jeg på diskurs blant annet som kollektive forståelsesrammer som mennesker trekker på for å gi mening til hvordan de leser seg selv og de erfaringer og praksiser de selv og andre gjør. Diskurser konstruerer det de er ment å beskrive, og tilbyr muligheter og begrensninger for hva som er ansett som akseptable og forståelige måter å snakke, skrive og oppføre oss på (Hall, 2001).

For å bruke kategorien "barn" som eksempel, så skaper diskursen om barn rom for bestemte identiteter, som barnehagebarn, elev, datter/sønn, og for bestemte praksiser slik som lek, nysgjerrighet, læring, utvikling m.m. Ved å fremme noen diskurser og tilhørende identiteter og praksiser framfor andre, skapes bestemte sosiale virkeligheter for det å være barn, eller for voksne å forholde seg til barn. En diskursanalyse ønsker å avdekke og forstå hvilke diskurser, identiteter og praksiser som kommer til syne i et gitt datamateriale. I tillegg interesserer man seg for mangfoldet, eventuelt enfoldet, av diskurser. Hva slags *ulike* diskurser fremmes i materialet? Hvilke diskurser blir dysset ned? Finnes det motstridende diskurser? Eller diskurser som konkurrerer?

Ved hjelp av diskursanalytiske tilnærminger får jeg muligheten til å unngå å behandle barns ytringer som utelukkende uttrykk for individuelle erfaringer. Barns perspektiver blir i forskning blant annet brukt for å fremheve barns kompetanser og argumentere for at de må anerkjennes som deltakere i samfunnet, og i noen tilfeller blir barns ytringer fortolket som direkte uttrykk for deres ønsker og preferanser. For meg er det et sentralt mål å studere barnas lesinger, ytringer og bruk av TikTok som situert i et kulturelt kretsløp, og ikke som uttrykk for hva de *egentlig* tenker eller mener. Dette betyr at når barna for eksempel forteller meg om en opplevelse de har hatt på, eller om, TikTok, så analyserer jeg det barna forteller i lys av mange andre faktorer. Hva et kulturelt kretsløp kan bestå av, kan eksempelvis være hvilke relasjoner opplevelsen oppstår i (i samhandling med venner, eller foreldre, alene etc), eller når og hvor situasjonen oppstår. Hvordan barna uttrykker sin opplevelse kan på denne måten si noe mer enn hva barnet egentlig mener, men sette lys på hvordan kategorier som eksempelvis venn, "kul", sønn eller norsk, opprettes, vedlikeholdes og utfordres gjennom språklige praksiser.

2.3.1 Diskurspsykologi

Oppgaven er også inspirert av diskurspsykologiske tilnærminger og begreper, en egen kvist blant diskursanalytiske grener. Diskurspsykologien ser ikke på subjekter som isolerte og autonome agenter, men selvet ses derimot som gjennomført sosialt, og empiriske undersøkelser fokuserer på hvordan identiteter oppstår, forhandles og omformes i sosiale

praksiser (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 114). Det deltakerne sier under intervjuene, ses ikke som en nøytral refleksjon av indre tilstander, holdninger og oppfatninger, men som mer komplekse uttrykk for identitetsarbeid og forhandlinger med kulturelle normer, verdier og forestillinger (Lorgen, 2019). En diskursiv tilnærming handler om at man anser ytringer som handlinger, at språk er performativt, samt at ytringer fremstilles i en historisk og kulturell kontekst. I mitt prosjekt har jeg brukt barns ytringer til å reflektere om hvordan de henger sammen med samfunnet barna lever i, og ideer om kjønn, identitet, barn og barndom. Hensikten er å sette lys på hvordan barn definerer seg selv som en viss type person, gjør krav på visse sosiale identiteter, eller forhandler om forholdet til andre mennesker.

2.3.2 Fortolkningsrepertoar, subjektposisjoner og ideologiske dilemma

Når det kommer til spørsmål om hvordan barn skaper mening til, og forhandler om, hverdagspraksiser og sosiale relasjoner, blir det sentralt å undersøke hvordan barn bruker begreper, kulturelle referanser, beskrivelser og talemåter når de snakker om sine erfaringer. Her bruker jeg begrepet *fortolkningsrepertoar* som verktøy. I følge Wetherell og Potter (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 124) består fortolkningsrepertoar av "de klynger av begreper, beskrivelser og talemåter, som i det store og hele kan skilles fra hverandre, og som ofte er samlet omkring metaforer eller livaktige bilder". Potter og Wetherell (1987, s. 149) definerer fortolkningsrepertoarer som "recurrently used systems of terms used for characterizing and evaluating actions, events and other phenomena". Slike repertoarer kan altså beskrive at man trekker på tilgjengelige diskurser når man gir mening til og fortolker for eksempel en video på TikTok. Fortolkningsrepertoarer er "det alle vet". Faktisk er den kollektive sosiale enigheten bak et fortolkningsrepertoar ofte så kjent og etablert at bare et lite fragment trenger å formuleres i samtaler for å gi et tilstrekkelig grunnlag for deltakerne i fellesskap å gjenkjenne og noen ganger motstå eller utfordre den versjonen av virkeligheten som aktualiseres. Ved hjelp av repertoarbegrepet kan man studere måtene kulturelle ressurser, tatt-for-gitte sannheter og forståelsesmåter brukes for å oppnå ulike mål i en sosial interaksjon (Lorgen, 2019). Barna i undersøkelsen bruker fortolkningsrepertoarer for å forstå og fortolke seg selv og andre i møter med TikTok. Analysen av fortolkningsrepertoar kan bidra til å systematisere barnas fortolkninger og posisjoneringer, ved å løfte fram og "avsløre" de kulturelle forestillingene barna spiller på.

I analysen av samtaler med barn om deres bruk og erfaringer med TikTok, bruker jeg også konseptet *subjektposisjoner*, som konseptualiserer hvordan diskurser gjør tilgjengelig visse posisjoner hvor mennesker lokaliserer seg selv og andre (Jørgensen & Phillips, 1999). I tråd med et dynamisk syn på subjektet, bruker jeg et relasjonelt perspektiv som åpner for subjektposisjoner som kan fluktuere, endres og konstrueres i interaksjon. Valerie Walkerdine skriver;

"To understand the relation between subjectification (the condition of being a subject) and subjectivity (the lived experience of being a subject), it is necessary to examine what subject positions are created within specific practices and how actual subjects are both created in and live those diverse positions." (Walkerdine, 2000, s. 4)

Subjektposisjoner er i følge Edley (2001, s. 210) broen som hekter de bredere diskursene og fortolkningsrepertoarene sammen med de sosiale konstruksjonene av bestemte selv. De er identitetene som gjøres relevante gjennom spesifikke måter å snakke på. De posisjonene som er tilgjengelige innenfor fortolkningsrepertoarene bringer med seg en struktur; de tilbyr mulighetene og begrensningene til det vi kan og ikke kan gjøre innenfor en gitt diskurs. Subjekter kan sette flere og potensielt inkonsekvente subjektposisjoner i spill i sosiale interaksjoner. Å okkupere en subjektposisjon betyr at man får lov til eller er forventet å gjøre og si visse ting som er normativt knyttet til den posisjonen. Flyten i interaksjonen kan så både forstyrre og rydde opp disse posisjonene (Burr, 2015). Hvilke subjektposisjoner barn opplever som tilgjengelige, sier noe om hvilket handlingsrom barn har i sine liv, og hvilken rolle barn har både i lokale- og samfunnskontekster.

Målet med å analysere er ikke å kategorisere deltakerne (som for eksempel rasister eller feminister), men å identifisere de diskursive praksisene som kategoriene konstrueres gjennom (Jørgensen & Phillips, 1999). Mennesker er ikke konsistente, tvert imot kan en forvente at ytringer varierer når de trekker på ulike diskurser i forskjellige kontekster. Et av hjelpemidlene innen diskurspsykologien handler om de øyeblikkene der de motsigende kollektive enighetene møtes som konkurrerende diskurser. Disse *ideologiske dilemmaene* er kontekster hvor de tatt for gitte sannhetene blir særskilt synlige (Wetherell & Edley, 2014).

Diskurspsykologien undersøker hvordan menneskers beretninger om dem selv, deres fortellinger og beskrivelse av hendelser, blir etablert som solide, virkelige og stabile, mens konkurrerende forestillinger blir avslørt som falske eller partiske. I motsetning til Foucault, så er diskurspsykologiske tilnærminger opptatt av ideologiske effekter (Wiggins, 2016). De definerer ideologi som diskurser som kategoriserer verden på måter som legitimerer og fastholder sosiale mønstre. Ideologi forstås som en praksis, og den tilhørende makten som diffus og diskursivt organisert. Det ideologiske innholdet i en diskurs kan bli vurdert gjennom sine effekter, og målet er å demonstrere at effekten til bestemte diskurser er å fremme en gruppe interesser på bekostning av en annen gruppe. Billig et al. (1988) argumenterer for at ideologi handler om kollektive forståelser som kan ses i lys av en slags "sunn fornuft", og en av de mest avgjørende egenskapene i ideologier er deres inkonsistente, fragmenterte og motsigende karakter.

En følge av at ideologiene er fleksible og motsigende, er at de også kan opptre samtidig, fra samme person og rundt samme tema. Et eksempel kan være argumentering for ideen om at alle mennesker er grunnleggende like, samtidig som det trekkes på ideer om at alle mennesker er individer. Slike situasjoner kan gjøre de tatt for gitte antakelsene som utgjør "sunn fornuft" blir spesielt synlige. Analyser av ytringer og argumentasjoner kan på denne måten brukes til å sette lys på mønstre i ideologier, fordi de kan avsløre hva det er som er tatt for gitt og brukes som sunn fornuft (Billig, 2001, s. 220). Ideologiske dilemma er motsigende eller opposisjonelle måter å forstå det samme konseptet på, og brukes som verktøy for å argumentere fram ulike posisjoner.

2.4 Oppsummering

I denne delen av oppgaven har jeg introdusert en forståelse av at kategorier som kjønn og barndom er sosialt og relasjonelt konstruert, og må ses i sammenheng med den historiske, kulturelle og geografiske konteksten kategorien oppstår i. Jeg har gjort rede for at menneskers meningsdanning kan ses gjennom hvordan individer bruker språk og kollektive referanserammer for å produsere seg selv og andre i sosiale sammenhenger. Jeg har introdusert begrepene fortolkningsrepertoar, subjektposisjon og ideologiske dilemma som mulige verktøy for å fange denne meningsskapingen der den oppstår, i møter med andre mennesker. I analysen vil jeg plukke opp igjen disse begrepene og analysere hvordan barn setter ulike fortolkningsrepertoar i spill for å posisjonere seg og andre i forbindelse med sin TikTok-bruk. Her legger jeg til grunn en forståelse for at kategorier som kjønn og barndom oppstår, vedlikeholdes og forsterkes i interaksjon med andre (Butler, 1990; West & Zimmerman, 1987; West & Zimmerman, 2009) Her utforsker jeg hvilke sosiale spenninger som oppstår i ulike møter mellom barn, TikTok og andre aktører.

3 Metodiske tilnærminger

Hensikten med dette kapittelet er å gjøre rede for metoden som er brukt og valgene som er tatt for å besvare forskningsspørsmålene i masteroppgaven. Målet med studien er å utforske måtene barn snakker om sine erfaringer med TikTok, samt å analysere hvordan barn skaper mening til og fortolker egen identitet og relasjoner til andre med TikTok som kontekst.

3.1 Kvalitativ forskning

Det teoretiske rammeverket jeg har valgt medfører en skeptisk holdning til mulighetene for å oppnå objektiv kunnskap og direkte tilgang til måtene verden virkelig er. Dette har følger for hvordan jeg ser på det empiriske materialet i min kvalitative undersøkelse. Alvesson og Skjöldberg (2009) beskriver verdien av og hensikten med empirisk forskning slik:

Empirical material is still important. But it is a question of assigning it a considerably less clear-cut and robust character, of seeing it as an expression of negotiable, perspectivedependent interpretations, and as conveyed by ambiguous language. Empirical material should be seen as an argument in efforts to make a case for a particular way of understanding social reality, in the context of a never-ending debate (Alvesson & Sköldberg, 2009, s. 304)

I empirisk forskning gir man ikke endelige eller utelukkende bevis for hvordan virkeligheten er, men argumenterer heller for måter å forstå sosiale praksiser og fenomener gjennom fortolkninger utfra et bestemt perspektiv. Et viktig ledd i denne argumentasjonen er å demonstrere studiens reliabilitet og validitet, gjennom grundige forklaringer av metodene som er brukt og valgene som er tatt i løpet av forskningsprosessen (Lorgen, 2019). Kapittelet vil på denne måten redegjøre for hvilke valg jeg har tatt, hvorfor og hvilke implikasjoner valgene har fått for materialet og for den videre analysen. Jeg vil også ta for meg etiske hensyn og utfordringer jeg har forholdt meg til gjennom hele prosessen, og mine refleksjoner rundt disse. Målet er å gi en åpen og gjennomsiktig presentasjon av prosjektet i sin helhet slik at studiens troverdighet, pålitelighet og gyldighet varetas.

3.2 Barneperspektiv som metodisk begrep

I studier av barn og unges praksiser og sosiale aktiviteter er det et skille mellom barns perspektiv og barneperspektiv (Halldén, 2003). Barns perspektiv viser til hvordan barn selv ser, opplever og forstår sammenhenger de er en del av. Når det er snakk om

barneperspektiv i forskning, er det snakk om å forholde seg til barn og barndom som en del av sosiale og kulturelle strukturer og praksiser. For å forstå hvordan begreper som barn og barndom kontinuerlig forhandles og forandres, så er det en fordel å benytte begge perspektivene (Sparrman & Aarsand, 2009). Et barneperspektiv vil også innebære at forskeren på en eller annen måte må synliggjøre barns perspektiv i arbeidet med å forstå barn og unges hverdagsliv. Et barneperspektiv på barn og unges mediepraksiser inkluderer på denne måten også barns perspektiv. Barns perspektiv handler om å strebe etter å se verden fra barns øyne for å fange barnas egne opplevelser og forståelse i deres livsverden. Samtidig stilles det kritiske spørsmål om hvorvidt det er mulig å innta et barneperspektiv ut fra et voksent ståsted (Dalen, 2011). Til tross for dette mener jeg at det er viktig å prøve å få tak i hvordan barn uttrykker seg i forhold til sine opplevelser. Jeg anerkjenner at jeg ikke er i stand til å fullt ut forstå barns perspektiver, slik en aldri helt kan forstå andres perspektiver uavhengig av hvilke intervjupersoner man velger.

Barneperspektiv i forskning kan ha ulik betydning avhengig av hvilket teoretisk og metodologisk standpunkt man har. Gjennom å anerkjenne at forskjellige teoretiske og metodiske innfallsvinkler skaper ulike barneperspektiv, synliggjøres samtidig forskningen som tverrvitenskapelig der man forholder seg til, forstår og forklarer barn og unges hverdagsliv som mangfoldig, varierende, ulikt og sammensatt. Sparrman (2020) argumenterer for et slikt mangefasettert, åpent og tverrvitenskapelig syn på barn og barndom;

"The reason we need Child Studies Multiple is that it sees non-closure as an asset. Child Studies Multiple gives us a theoretical, analytical and methodological tool for thinking about the multiple child: a social, cultural, material and emotional bundle situated within multiple 'realities'." (Sparrman, 2020, s. 22).

I min studie innebærer et barneperspektiv å ta utgangspunkt i barns utsagn, men i tolkningen stille disse utsagn i relasjon til diskurser om barndom. Barneperspektiv blir da å både fange barns stemmer, og å tolke de som uttrykk for en diskursiv sammenheng (Halldén, 2003). Barneperspektiv handler om hvilken plass barn gis i vårt samfunn, hvilke generelle erfaringer det gir barn og hvilken måte barn uttrykker disse erfaringene. Barneperspektiv blir på denne måten noe mer enn å reprodusere barns perspektiv på ulike fenomen.

3.3 Kvalitative forskningsintervjuer som metode

Siden jeg er interessert i å undersøke TikTok som sosialt fenomen, med utgangspunkt i barns egne erfaringer, opplevelser og meningsskaping, har jeg valgt intervju som metode. Intervju er en god måte å få innsikt i andres tanker, følelser, selvforståelse og refleksjoner på (Thagaard, 2013), og er derfor et egnet valg ut fra min problemstilling. Et intervju kan defineres som en samtale som har en viss struktur og hensikt. En utveksling av synspunkter mellom to personer som snakker om samme tema, der kunnskap produseres i interaksjonen mellom forsker og intervjupersonen (Dalen, 2011). Henriksen og Tøndel (2017) belyser kritikk mot intervju som metode, og oppsummerer den

gjeldende kritikken til spørsmål om hvorvidt vi vet om informanten snakker sant. De mest kritiske mener at intervju bare kan si noe om den sosiale interaksjonen som finner sted i intervjusituasjonen, og omfatter spesielt forskning som tar for seg informantene som personer, hvor individuelle opplevelser, erfaring og synspunkter hentes inn, forstås systematisk og deretter rapporteres om (ibid., s. 217). I tillegg påpeker kritikerne at en omfattende og stegvis planlegging av intervjusituasjonen kan by på utfordringer i form av at intervjusituasjonen kan oppleves fremmed eller fjern. Dette er noe å være bevisst på, kanskje spesielt i intervjuer med barn, hvor dynamikken mellom barn og voksen er preget av en maktubalanse (Eide & Winger, 2003). Jeg er enig i at intervju sier mye om den sosiale interaksjonen som finner sted, men dette kan også ses som en styrke. I tillegg til å få innblikk i barns meningsskaping, fikk jeg i mine intervjuer en mulighet til å studere hvordan deltakerne produserer seg selv i møte med meg. I mitt materiale opplevde jeg at intervjupersonen aktivt konstruerer seg selv under intervjuet, både sammenlignet med andre barn, men også ovenfor meg gjennom hvilke historier hen forteller om TikTok og hvordan hen fremstiller seg selv i disse. Dette kan også si noe om hvordan barn skaper mening i sin egen bruk av TikTok når de resonnerer rundt sine valg i fellesskap med andre. Intervjusituasjonen er en sosial setting som gir tilleggsinformasjon utover de ordene som blir formidlet.

3.4 Rekruttering og utvalg

Datamaterialet består av 7 semistrukturerte, kvalitative forskningsintervjuer med barn i alderen 9-13 år, henholdsvis fire jenter og tre gutter. Intervjuene ble gjennomført i barnas egne hjem. Antallet deltakere gir et godt utgangspunkt for å kunne se likheter og forskjeller mellom hvordan ulike barn resonnerer rundt TikTok, og utvalget er stort nok til å gi meg et rikt materiale. Deltakerne representerer ulike bydeler og skolekretser i en av Norges største byer. Deltakerne ble valgt basert på et *strategisk utvalg*. Et strategisk utvalgt kjennetegnes av at informantene besitter bestemte egenskaper og kvaliteter som er strategisk i henhold til problemstillingen (Thagaard, 2013, s. 60). Jeg ville ha deltakere mellom 9-13 år gamle og som brukte, eller hadde brukt, TikTok i en eller annen form. Jeg valgte denne aldersgruppen fordi det ikke er kjent i hvilken grad yngre barn bruker TikTok (Medietilsynet, 2020). Samtidig er det slik at barn i 7-12 års alderen i stigende grad behersker gode strategier for å inngå i en dialog med en voksen, og kan gjøre rede for hvordan en situasjon kan se ut fra en annen synsvinkel (Gamst, 2011). Jeg ba venner og bekjente som har barn i den aktuelle aldersgruppen om å dele informasjon om prosjektet mitt på sosiale medier og på sin arbeidsplass. Jeg utarbeidet egne informasjonsskriv til barna (se vedlegg 1), som jeg gikk gjennom med dem når jeg møtte de og før intervjuet ble startet. En av mine veiledere har formidlet informasjon om prosjektet til foreldre med barn i den aktuelle aldersgruppen. Intervjuene hadde en varighet på mellom 40 og 85 minutter. Intervjuene ble gjennomført, anonymisert og transkribert av meg, og utgjør totalt 125 sider transkribering. Deltakerne har blitt tildelt fiktive navn, og ved noen anledninger er små endringer i uttrykk blitt gjort for å bevare anonymiteten til deltakerne eller andre mennesker som blir omtalt. Disse endringene kan være utbytting av ord med ellers likt innhold, endring av stedsnavn eller andre opplysninger som til sammen kan identifisere individer.

En av deltakerne har jeg en relasjon til fra før. Dette kan være både en fordel og en ulempe. For meg kan en tidligere etablert og tillitsfull relasjon til deltakeren gi meg mer dyptgående materiale, da deltakeren muligens kan føle seg tryggere i intervju situasjonen og dele friere. På en annen side vil informasjonen som kommer fram i intervjuet være påvirket av vår tidligere relasjon, historien vi har sammen og opplevelser vi har delt. Deltakeren kan være mer opptatt av å innfri forventninger ovenfor meg, og skape en koherent identitet basert på relasjonen vår. Siden veilederen min hjalp meg med rekruttering, innebærer dette at veileder har en relasjon til et av barna jeg har intervjuet. Jeg var spesielt bevisst på disse relasjonene under anonymisering da jeg transkriberte intervjuene.

3.5 Intervjuguiden

Intervjuguiden min kan karakteriseres av å være semistrukturert og bestod av åpne spørsmål. Overordnede tema omhandlet bruk og regler, følelser og relasjoner, samt kropp og forelskelse/kjærlighet. Intervjuguiden bestod i hovedsak av åpne spørsmål med mange potensielle oppfølgingsspørsmål. Spørsmålene er formulert slik at barn i aldersgruppen kan forstå dem. Her bruker jeg mye *hva* og *hvordan*-spørsmål som synes å være lette for de fleste barn å forstå (Eide & Winger, 2003). Disse spørsmålene fordrer gjerne til fortellende eller beskrivende svar.

3.6 Etske refleksjoner

3.6.1 Samtykke og håndtering av personopplysninger

Fritt og informert samtykke er et krav i forskning hvor personopplysninger behandles (Thagaard, 2013). Kravet skal forebygge krenkelser av personlig integritet og sikre deltakernes frihet og selvbestemmelse. Samtykket kan trekkes når som helst uten at deltakeren trenger å oppgi noen grunn. Bruk av samtykke er mer problematisk ved forskning når barn deltar. Det er ikke noen automatikk i at barn har kompetanse til å samtykke i deltakelse i forskning på egne vegne, og juridisk kompetanse har de ikke før de er myndige. Hovedregel er derfor at foresatte må samtykke og at barn deretter gir sin tilslutning til eller motsetter seg å delta. Barn er ofte mer villige til å adlyde autoriteter enn voksne, og de kan oppleve at de ikke kan protestere når voksne ber dem om noe (Backe-Hansen, 2009; NESH, 2014). De har heller ikke alltid oversikt over konsekvensene av å gi forskere informasjon. For å unngå unødvendig ytre press rundt deltakelse, ble all rekruttering gjort via foreldre. Her var maktrelasjonene mer balanserte, og barna ville sannsynligvis hatt mer rom til å kunne si nei. Jeg hentet også inn separate samtykker fra barna da jeg møtte de. Dette fordi det er med på å møte barna som kompetente og verdifulle subjekter, og at det vekker tillit i relasjonen mellom deltakerne og meg. Dalen (2011) skriver at intervjustrategien er spesielt viktig i møter med barn som intervju personer og at en god kontaktetablering er viktig. Å samle inn samtykke fra barna kan, som en del av intervjustrategien, gi barnet en genuin følelse av å være akseptert og anerkjent. Det var også viktig for meg å forsikre barna om at jeg

har taushetsplikt både ovenfor foreldre og andre involverte parter. Selv om foreldrene har gitt informert samtykke betyr ikke det at de skal gjøres kjent med barnas svar.

Ulvik (i Dalen, 2011, s. 40) mener at barn trenger informasjon i mer konkrete former enn voksne. Jeg skrev derfor egne informasjonsskriv og samtykkeerklæringer til barna som deltok i prosjektet. Her tilpasset jeg språket og informasjonen som ble gitt. I tillegg gikk jeg gjennom informasjonsskrivet sammen med deltakerne før jeg startet intervjuet og ga muligheten til å stille spørsmål. Både barn og foreldre ble informert om at de når som helst kan trekke samtykket til deltakelse uten å oppgi grunn, og at opplysninger om dem da vil bli slettet. Siden jeg brukte videoer fra TikTok som samtaleverktøy stod jeg i fare for å registrere opplysninger om tredjeparter som ikke har gitt sitt samtykke til å delta i prosjektet. For å minimere forekomsten av at slike opplysninger registreres, ba jeg barna i forkant av intervjuet om å ikke bruke navn på vennene sine når de snakker om videoene. Om de glemte seg og likevel brukte navn, ble disse anonymisert under transkribering av intervjuene. Jeg har forsøkt å beskrive videoer på en slik måte at personer ikke kan bli gjenkjent. Hvis jeg referer til spesifikke videoer som eksempler, vil jeg også omarbeide indirekte opplysninger slik at ingen enkeltpersoner gjenkjennes. Utover å endre navn kan dette inkludere å omskrive personers kjønn, alder, gjenkjennbare hendelser, steder eller andre opplysninger som til sammen kan spores tilbake til enkeltpersoner.

Med fleksibiliteten som karakteriserer kvalitative studier, kan det være en utfordring å forutse hvilke endringer som vil skje underveis (Dalen, 2011; Thagaard, 2013). Jeg vurderte samtykket underveis gjennom intervjuet og var sensitiv til barnas uttrykk, kroppslige så vel som verbale, for hvor vidt de syntes det var greit å fortsette intervjuet. Prosjektet, inkludert samtykkeskjema og intervjuguide, er vurdert og godkjent av NSD.

3.6.2 Gjennomføring av intervjuet

I intervjuene tok jeg opp ulike tema med deltakerne. Barna ble oppmuntret til å snakke om hvilket innhold de liker å se på, og hva de selv legger ut. Jeg var innom tema som åpen og lukket profil, hvilke regler de får fra foresatte om bruken av TikTok, og hva de liker best og minst med TikTok. Vi snakket også om følgere og kommentarer og jeg spurte om de kunne fortelle om videoer som har gjort de trist, glad, redd eller sint. Jeg brukte lydopptak under intervju. Lydopptak som ble gjennomført under intervjuene ble gjort med hjelp av verktøy uten tilkobling til internett. Under transkribering ble deltakere og de personer deltakeren eventuelt identifiserte, anonymisert. Ved prosjektets avslutning slettes alle lydopptak og andre koblinger mellom prosjektet og deltakeres personidentifiserende informasjon. Under mitt arbeid vil lydopptak og utfylte samtykkeskjema låses inn utilgjengelig for andre enn meg.

Jeg ba barna om å ha telefonen tilgjengelig under intervjuet, slik at vi kunne se på videoer de selv eller andre har produsert. Intensjonen bak det er todelt. For det første gir det meg informasjon om hva deltakerne liker å se på TikTok, og hva de selv velger å dele med andre. Ved å se på videoer sammen med barna gir det mulighet for meg å stille åpne spørsmål og koble temaene for prosjektet opp mot konkrete videoer. For det andre

kan det gjøre intervjusettingen mindre skremmende for barna. Når vi to parter samles om "et felles tredje" kan jeg gå inn i rollen som en uvitende men genuint interessert voksen og be barna fortelle om både hva som skjer i videoen og hva de tenker rundt det. Et eksempel fra intervjuet mitt var at et barn viste meg videoer hvor hen brukte filter for å endre utseende og videoer hvor hen ikke brukte det. Det gav meg muligheten til å spørre barnet om hvordan de selv resonnerer rundt filterbruk og hvorfor de valgte filter i noen sammenhenger, men ikke i andre. På denne måten fikk vi snakket om kropp og utseende på en måte hvor jeg ikke trengte å ta det direkte opp som tema. Jeg opplevde at det var en fruktbar måte å få barnet i prat om tema som kan være sensitive, på en trygg og anerkjennende måte.

Under intervjuene opplevde jeg at deltakerne var lette å få i prat, og intervjuguiden tok en langt mindre plass enn det jeg i forkant trodde. Dette gjorde at jeg kunne la barnet få stor plass under intervjuet, og jeg valgte å følge barnets retning fremfor å la intervjuguiden styre. Jeg var ute etter barnas frie fortelling i form av å fremskaffe spontane beskrivelser fra barnet i form av sammenhengende ytringer eller narrativer (Dalen, 2011; Gamst & Langballe, 2006). Tok jeg for mye styring ville jeg stå i fare for å kvele de frie fortellingene, og det er de frie fortellingene som utgjør mitt datagrunnlag, og som danner grunnlaget for en forståelse og analyse i det barna gir uttrykk for (Dalen, 2011). I de tilfellene hvor samtalen stoppet opp, tittet jeg til intervjuguiden for å få innspill til nye tema. Dette fungerte stort sett godt og samtalene fikk på denne måten en god flyt og opplevdes ikke som oppstykket eller kunstig. Jeg opplevde at det tok kort tid før de ble "varme i trøya". Et unntak er samtalen med Martin (10 år), hvor moren var til stede i rommet. Der ble det vanskeligere å få til den helt uanstrengte praten, og jeg opplevde at han ofte henvendte seg til moren da han svarte på spørsmål. Det kan være at intervjusituasjonene hadde utspilt seg annerledes om jeg var mer erfaren med å ha strukturerte og målrettede samtaler med barn og at dette har en påvirkning på materialet.

3.6.3 Barn som informanter og etiske refleksjoner

Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning er det som nevnt snakk om et "paradigmeskifte" når det kommer til synet på barn og barndom (Eide & Winger, 2003; James et al., 1998), en gjennomgripende endring i forståelsen av barn. Essensen i dette perspektivskiftet er at man erkjenner at barn har kunnskaper, posisjoner, rettigheter, synspunkter og refleksjoner som er viktige og interessante i seg selv. Det har vært hevdet at barn har blitt sett på som marginaliserte aktører, hvor en marginalisert posisjon handler om å definere seg eller bli definert i en utkantposisjon i forhold til mer betydningsfulle deltakere i samfunnet. I et slikt perspektiv har barn vært sett som "uferdige", "ikke produktive" og primært interessante som "fremtidig voksne", og heller blitt betraktet som individer med utviklingspotensiale (Qvortrup, 2004). Barns erfaringer, opplevelser og refleksjoner har vært lite interessant i dette perspektivet. De siste tiårenes kunnskapsutvikling vist at barns kognitive kompetanse er større enn det man trodde tidligere, og at de vanligvis resonnerer som voksne fra tidlig i tenårene (Gamst, 2011). Barn har dermed fått en mer inkludert rolle i forskning. En av hjørnesteinene i FNs barnekonvensjon er barns rett til deltakelse, hvor det står blant annet at "Partene

skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet" (Barnekonvensjonen, 1998, s. 4). Det kan på denne måten argumenteres at barn har en *rett* til å delta i forskning for å fremme sine synspunkter.

Mange har vært opptatt av barns troverdighet som informanter (Gamst, 2011; Gamst & Langballe, 2004). Når en tviler på troverdigheten ved barns uttalelser, letes det gjerne etter forklaringer som ofte er knyttet til mangler ved barnet, og barn blir gjerne avskrevet som umodne, uansvarlige og lett påvirkelige (Dalen, 2011). Gamst og Langballe (2004) peker på at voksnes forutinntatthet i form av ledende spørsmål kan påvirke kvaliteten i barnets ytringer. Barn blir gjerne beskrevet ut fra et mangelperspektiv, og deres pålitelighet og troverdighet knyttes opp til barnets forutsetninger med hensyn til alder, umodenhet og avhengighet til voksne. Men i dag har vi et kunnskapsgrunnlag som tilsier at barn er like troverdige som voksne, de finner ikke opp hendelser i større grad enn voksne, men heller underrapporterer i langt større grad enn de fabrikkerer (Vrij, 2000). Barns mulighet til å uttale seg fritt og troverdig er altså ikke et spørsmål om egenskaper i barnet, men handler om hvilken grad den voksnes kompetanse tillater det (Gamst, 2011). Å møte barn som subjekt et verdimeslig holdningsspørsmål og ikke noe som trer i kraft etter hvert som de vokser til og får språk, men fra de blir født (Bae, 2016).

Som forsker står man i en mektig posisjon i forhold til barn. Å skulle invitere barn til et intervju handler om å forplikte seg til dem (Eide & Winger, 2003). For at en som forsker skal kunne vareta barnas integritet er det viktig at den som intervjuer barna har kunnskap om barn, reell kompetanse i metodens egenart og begrensninger, er sensitiv ovenfor barnets grenser og vet hvordan man kan og ikke minst ikke kan anvende informasjonen barn formidler. Barneintervju utfordrer ens etiske bevissthet, refleksjon og krever kontinuerlig vurdering. Ikke minst krever barneintervju et syn på barn som troverdige og pålitelige informanter som ikke automatisk er en selvfølge. Hvilke maktforhold som er til stede i intervjusituasjonen vil imidlertid variere. Både mellom intervjuer, men også i løpet av den tiden intervjuet foregår. Noen ganger vil jeg opptre som voksen, andre ganger er jeg kvinne, andre ganger igjen er jeg forsker. På enkelte områder er barna mer kompetente enn meg, som for eksempel mer inngående kunnskap om TikTok. I intervjusituasjonen foregår en kompleks dynamikk, hvor makt hele tiden forhandles, reforhandles og fordeles mellom partene. For å forsøke å jevne ut maktubalansen i barn-voksen relasjonen mest mulig snakket jeg med barna i forkant av intervjuet og fortalte at de selv bestemmer hvilke spørsmål de ønsker å svare på, at det er barnet selv som er i kontroll under intervjuet og at hen når som helst i prosessen kan trekke seg. Jeg brukte aktiv lytting og prøber for å oppmuntre barnet til å fortelle og utbrodere svar.

Barn og unge som deltar i forskning har særlig krav på beskyttelse (Backe-Hansen, 2009). Å inkludere barn som deltakere i forskning krever en bevissthet rundt barns sårbarhet og svakstilte posisjon (Dalen, 2011; Eide & Winger, 2003). Forskning som involverer barn bør derfor utføres med varsomhet og respekt, og forskeren må ha

tilstrekkelig kunnskap om barn til å tilpasse både metode og innhold i forskningen. Hva som er tilstrekkelig kunnskap, er en vurderingssak som blant annet baserer seg på studiens problemstillinger og i studieobjektene. Dess mer sensitive tema man ønsker å utforske, dess viktigere blir kunnskap om barnesamtaler. Mitt prosjekt dreier seg ikke direkte om spesielt sensitive opplysninger, men som jeg skal komme tilbake til, kan uforutsette situasjoner eller reaksjoner likevel oppstå, hvor en må sjonglere barns rett til deltakelse og barns krav på beskyttelse.

Det ligger et ansvar i all forskning om å unngå belastning for personene som deltar (Thagaard, 2013). Dette ansvaret står spesielt sterkt i møte med svakstilte grupper slik som barn. Spesielt viktig er det å reflektere rundt den asymmetriske maktbalansen mellom barnet og meg som voksen. For å unngå å stille for inngående spørsmål forsøkte jeg å legge til rette for at barna i mest mulig grad kunne fritt fortelle om de tema mitt prosjekt belyser. Det betyr at jeg brukte en åpen intervjuguide og i stor grad lot barna få styre samtalen. På denne måten tok jeg mindre kontroll over intervjuet, og forsøkte med dette å unngå å styre barn inn i områder som kunne være en belastning for dem. På en annen side kan det hende at om samtalen ikke styres i tilstrekkelig grad, kan barna selv styre den inn på områder som oppleves i belastende i for stor grad, for å "fylle tomrommet". Her forsøkte jeg å ha fokus på å balansere samtalen slik barnets beste til enhver tid ble varetatt.

Selv om det ble lettere enn antatt å få barna i prat enn det jeg i forkant fryktet, oppdaget jeg raskt at det å sjonglere barns sårbarhet og barns iboende agens og aktørskap var mer krevende enn jeg i forkant trodde. I et av de første intervjuene opplevde jeg tidvis en ambivalens rundt å være så direkte som jeg hadde tillatt med en voksen deltaker og jeg unnlot å grave for dypt i enkelte utsagn. Jeg ønsket at intervjusituasjonen skulle oppleves som trygg for deltakeren. På en annen side lot jeg barnet få styre samtalen i stor grad. Jeg opplevde at barnet hadde stor tillit til meg, muligens som et resultat av at barnet fikk ta såpass mye av kontrollen i samtalen. Samtidig bød det også på uforutsette etiske utfordringer hvor barnet selv kom inn på tema som ikke var direkte tilknyttet til TikTok, men som påvirket barnet emosjonelt. Det er et etisk prinsipp at å delta i forskning ikke skal være til skade for deltakerne (NESH, 2010) og jeg måtte vurdere om det ville være skadelig for barnet å gå inn i tema som engasjerte emosjonelt. Jeg stod med valget om å følge barnet på retningen det tok, med den tanken om at å snakke om tema som engasjerer dem – å se dem og høre dem – er en viktig basis for identitetsdannelse og kan være positivt i seg selv (Eide & Winger, 2003), eller skifte tema og risikere å miste interessant materiale. Når barn får anledning til å fortelle om sine genuine synspunkter, vil de kunne oppleve at de er viktige, interessante og betydningsfulle (Eide & Winger, 2003). Samtidig så er ikke jeg en voksenperson som barnet har i livet sitt i mer enn kun en kort periode, og vil ikke kunne følge opp eventuelle ubehag eller uroligheter i etterkant av intervjuet. Tillit er altså noe en skal behandle med sensitivitet, omhu og respekt. I situasjonen valgte jeg å anerkjenne barnets reaksjon, men så føre barnet over på et annet tema. På denne måten forsøkte jeg å unngå at barnet stod i fare for å dele mer enn den hen kanskje var komfortabel med. I dette eksempelet får min forståelse av barn som en sosial gruppe med stort behov for beskyttelse, konsekvenser for hvilket materiale jeg får. Dette sier

noe om at jeg som forsker er involvert i materialet som skapes. Jeg skal se nærmere på dette i neste avsnitt.

3.7 Min posisjon og rolle i skapingen av materialet

All forståelse er bestemt av en forforståelse eller forståelseshorisont (Thagaard, 2013). Dette inkluderer meninger og oppfatninger vi på forhånd har til det fenomenet som skal undersøkes. I møte med intervjupersonene og med det innsamlede materialet, vil forskeren alltid stille med en slik forforståelse. Kaldal (2003) skriver at også forskere er styrt av konvensjoner. Det en forsker har med seg inn i et prosjekt har alltid noe å gjøre med den kulturen en er del av, som menneske, samfunnsborger og forsker (Kaldal, 2003, s. 110). Fra start til slutt i et forskningsprosjekt, vil alle valg som tas være et resultat av forståelser, tenkemåter og uttrykksformer som en behersker og finner naturlig å bruke. Det er altså ikke mulig for en forsker å distansere seg fra sin egen subjektive referanseramme, og angripe problemstillingen helt utenfra. Forskeren er situert, og kunnskapen som produseres er også dermed situert. Situert kunnskap refererer til ideen om at kunnskap alltid er produsert fra en spesifikk disiplinær, ideologisk og sosial posisjon (Ayu Saraswati, Shaw & Rellihan, 2018, s. 435) I dette ligger at hverken intervjusituasjonen eller materialet som produseres er nøytrale og klart avgrensede enheter hvor "korrekt" informasjon klinisk hentes ut fra en person og deles med andre. Både situasjonen og materialet samskapes i møtet mellom deltakeren og forskeren. Staunæs & Søndergaard (2006) skriver at møtet mellom forskeren og deltakeren er preget av gjensidig posisjonering. All kunnskap er situert og lokalisert fra et sted, både forskeren og forskningen eksisterer som en del av den sosiale situasjonen den inngår i. Gjennomslutlighet, åpenhet og anerkjennelse av egen rolle blir dermed viktig for å si noe om gyldighet og pålitelighet i forskningen. I min studie kan mitt syn på barn som betydningsfulle subjekter og verdige informanter ha spesiell relevans. Mitt syn på barn har faglig støtte, men det er også et uttrykk for et verdisyn og en del av mitt kulturelle og erfaringsbaserte ståsted, altså ikke en nøytral inngang til prosjektet. Det er dette synet som har ført meg til problemstillingen og forskningsspørsmålene mine, det har hatt stor påvirkning på intervjustrategiene mine, og for hvilke valg og avgrensinger som har blitt gjort på veien, og er på denne måten med på å diktere hvilken kunnskap som produseres. Men det har også produsert skyggelapper, skapt begrensinger og låst ned potensielt verdifulle samtaleretninger. Det at jeg har valgt å ha utelukkende barn som informanter er et eksempel på dette, et valg som skaper både muligheter og begrensinger i materialet.

Hvilken erfaring forskeren har er med å påvirke materialet. Dalen (2011) sier at det kreves god kjennskap til barn og deres måte å være på for å bruke barn som deltakere i intervju. I tillegg må forskeren også ha erfaring med barn for å kunne opptre naturlig i intervjusituasjonen. Jeg er forelder selv og har derfor erfaring med både egne barn og med andres barn. Dette gjør meg erfaren i hverdagsamtaler med mange ulike barn, men jeg har ikke profesjonell erfaring. Min rolle som forelder har også betydning for hvordan jeg tolker materialet mitt. Jeg kan ikke skjære mine erfaringer og opplevelser som forelder vekk fra mine tolkningsrammer. Det er en konsekvens av å være mor. Dette kan medføre at jeg tolker/vurderer barns utsagn med de følelser og fordommer

som følger i lys av å være mor, fremfor å få tak i det barnet forteller meg. For å unngå dette forsøker jeg å hele tiden ha fokus på subjekt-subjekt-relasjonen og anerkjenne barnets rett til å bli tatt på alvor og eie sine subjektive opplevelser.

Min forforståelse av og erfaring med TikTok og barns bruk av sosiale medier er preget av egen bruk, mitt barns bruk, media og samtaler med venner og familie, og de er innrammet av et voksenperspektiv. Dette er med på å påvirke hvilke spørsmål jeg stiller barn og hvordan jeg forholder meg til disse. Eksempelvis er mediebildet rundt tematikken barn og TikTok preget av voksnes vurderinger av potensiell skade eller utbytte. At jeg tar opp tema om sikkerhet og bekymring gjør at jeg står i fare for å reproducere de samme voksne forståelsene som jeg forsøker å unngå. I et forsøk på å redusere en slik reproduksjon har jeg forsøkt å ramme inn spørsmål om eksempelvis skade og utbytte gjennom å påpeke at "mange voksne mener at...", "jeg har lest i avisen om TikTok at...", eller "jeg har hørt flere foreldre si at..." og heller bedt de utbrodere hva de selv mener om slike påstander. Dette for å understreke at det er nettopp det barnets mening jeg er ute etter. Samtidig anerkjenner jeg at de begreper og tematikker jeg bruker er formet av min egen forståelse av barns bruk av TikTok, og at jeg står i fare for å reproducere disse.

Til tross for at jeg etter all evne la til rette for at barna skulle kunne prate så fritt som mulig, ble det raskt tydelig for meg at jeg som intervjuer var en like deltakende part som barna jeg intervjuet. Spesielt ved en anledning da en av deltakerne viste meg en video, hvorpå hen ble veldig stille. Hen stirret granskende på meg mens jeg så på videoen, og det ble tydelig for meg at min reaksjon på videoen kom til å bli styrende for hvilken retning intervjuet tok i etterkant. Slike erfaringer viser hvor mye jeg som person har påvirket materialet, på en måte som ville vært umulig å forutse og planlegge for.

3.8 Analyseprosessen

Det er ikke et klart skille mellom når materialinnsamling slutter og analyse begynner (Thagaard, 2013). Analyseprosessen blir gjerne påbegynt allerede under arbeidet med intervjuguiden, hvor noen spørsmål blir prioritert over andre, og styrer hvilket fokus som trer frem. For å gjennomføre min analyse ble først lydopptakene fra intervjuene fulltranskribert. I denne omformingen ble det gjort det mange valg som har innvirkning på analyseprosessen. Selve transkriberingsjobben så jeg som en verdifull del av analysearbeidet som gav meg en grundig innsikt i intervjuene. Allerede her dukket det opp temaer eller subjektposisjoneringer som fremstod som potensielt meningsfylte.

Etter flere gjennomlesninger av materialet mitt plukket jeg ut utdrag som fremstod som betydningsfulle, og noterte elementer som gjentok seg på tvers av intervjuene. Jeg hentet også ut spesifikke hendelser som de ulike deltakerne forteller om, deres formuleringer rundt preferanser og bruk av appen, samt refleksjoner de gjør seg. For eksempel sier en overvekt av deltakerne at de ville ha TikTok fordi alle vennene hadde det. Slike utsagn kan knyttes til spesifikke fortolkningsrepertoarer som barna setter i

spill, for å eksempelvis kunne innta en posisjon som oppdatert og med riktig kompetanse, i vennegjengen. Et videre steg var å samle disse ytringene, hendelsene, stikkord og andre ytringer inn i overordnede tema. Temaene jeg satt igjen med var utsagn som dreide seg rundt blant annet *identitet, kjønn, beskyttelse og sårbarhet, synlighet på internett og kompetanse*. Etter denne prosessen satt jeg igjen med tettekrevne ark med stikkord, koder og utsagn organisert rundt hver deltaker. Her gikk jeg også tilbake til transkriberingene og inkluderte utdrag fra intervjuene slik at jeg kunne se ytringene i kontekst. Under denne inndelingen fant jeg også at deltakerne gjentatte ganger posisjonerte seg selv gjennom å dra på kulturelle referanser som omhandlet temaene jeg fant. Dette gjorde de både eksplisitt og implisitt. Dette gav meg motivasjon til å lese materialet på nytt, nå for å utelukkende se etter subjektposisjoneringer. Denne subjektposisjoneringen gjøres gjennom at barna drar på ulike fortolkningsrepertoarer for å gi mening til hvordan de leser seg selv og andre, samt hvordan de blir lest av andre. Samtidig kan de si noe om konstruksjoner av bredere fenomener, som for eksempel kjønn, barndom og sårbarhet. For å identifisere subjektposisjoneringer har jeg forsøkt å hele tiden ikke miste av syne *hvem* som er underforstått i bestemte diskurser eller fortolkningsrepertoarer (Edley, 2001). Samtidig spurte jeg om hva en ytring eller et sett med ytringer sier om personen som uttaler dem. I tråd med diskurspsykologiske tilnærminger har jeg hele tiden vært bevisst på å forstå barnas ytringer som sosial praksis, noe som vil si at jeg har vært på jakt etter hva barna oppnår ved å snakke på en gitt måte.

3.9 Analysens oppbygning

Fortolkningsrepertoar, subjektposisjon og ideologisk dilemma er komplekse konsepter som er tett vevd sammen og vanskelig å skille fra hverandre. Fortolkningsrepertoarer brukes som et verktøy for å fortelle fram seg selv og andre, eller for å gjøre krav på spesifikke identiteter, med bestemte verdier og/eller egenskaper og er knyttet opp mot ideologi. Subjektposisjoneringer brukes av aktører for å posisjonere seg selv som en del av en diskursiv strategi. Disse resulterer gjerne i at man eksempelvis oppnår eller unngår noe, eller for å innta en viss status. Disse strategiene kan trekke på flere ulike og tidvis motstridende fortolkningsrepertoarer, noe som kan resultere i situasjoner hvor deltakerne havner i ideologiske dilemma. Begrepene henger altså tett sammen. Det har derfor vært en utfordring å strukturere analysen på en oversiktlig måte som geleider leseren gjennom et materiale som er komplekst og sammensatt.

Jeg har valgt å strukturere hvert analysekapittel ved å først introdusere og benevne ulike repertoarer jeg fant som mønstre i materialet, og som kan knyttes opp til kapitlenes tema: identitet, vennskap og foreldrerelasjoner. I hvert kapittel har jeg identifisert to fortolkningsrepertoarer som barna trekker på. Her risser jeg opp konturene av repertoarene gjennom mønstre i ytringer jeg har funnet i datamaterialet mitt.

I kapittel fire introduseres *autentisitetsrepertoaret* og *kjønnssrepertoaret*.

Autentisitetsrepertoaret setter søkelys på barns identitetsproduksjon, og deres ideer om å være tro til dem selv og å ha et indre moralsk kompass. Kjønnssrepertoaret omhandler

hvordan kjønn gjøres, med praksiser som kan ta mange ulike former, som for eksempel disiplinering av kropper, valg av klær eller fritidsaktiviteter, og kjønnete hierarki.

I kapittel fem viser jeg til *leksrepertoaret* og *alvorsrepertoaret* når barn tar del i ulike fellesskap. Leksrepertoaret fokuserer på hvordan vennskap knyttes til lekenhet, humor, moro og uhøytidelighet. Alvorsrepertoaret tar for seg blant annet hvordan kvaliteter som lojalitet og svik settes i spill i jevnalderrelasjoner på TikTok.

I kapittel seks formuleres *sårbarhetsrepertoaret* og *selvstendighetsrepertoaret* i barns meningssskaping når det kommer til relasjoner med foreldrene. Sårbarhetsrepertoaret omhandler ideer om barn som sårbare i deres tilværelse på internett og er knyttet til forestillinger om risiko og fare. Selvstendighetsrepertoaret dreier seg om ideer om barn som selvstendige og autonome individer med rett på medvirkning i egne liv.

Etter å ha presentert repertoarene vil jeg gå dypere ved hjelp av utdrag fra dialogene jeg hadde med barna. Selv om noen av dialogene illustrerer måtene som et barn kan trekke på et bestemt repertoar, så er det sjelden at det kun er ett repertoar som settes i spill. Ofte finnes et spekter av repertoarer, som også kan stå i opposisjon til hverandre. På samme måte kan barn innta én eller flere subjektposisjoner når de trekker på en eller flere fortolkningsrepertoarer slik Wetherell og Edley hevder; "subject positions are often variable, changing rapidly and dynamically depending on the context." (Wetherell & Edley, 2014, s. 357). Variasjonen i bruken av repertoarer kan i noen tilfeller føre til ideologiske dilemma, som oppstår når barna forsøker å forhandle om konkurrerende ideologier, noen ganger i form av motstridende fortolkningsrepertoar.

I tråd med overnevnte beveger jeg meg fra repertoarenes brede konturer til en grundig analyse av utvalgte dialoger. Disse maler et representativt bilde av hvilke muligheter og begrensninger som barna forhandler om når de produserer seg selv og andre, og gjør seg selv forstått av andre. Jeg har valgt dialoger som illustrerer posisjonalitet i relasjon til de overnevnte repertoarene. Dialogene illustrerer hvordan repertoarene settes i spill, og i noen tilfeller viser de et komplekst bilde av skiftende subjektposisjoner i relasjon til flere og tidvis motstridende repertoarer.

En risiko ved denne oppbygningen er at det kan gi inntrykk av at repertoarene var forutbestemt i forkant av analysen og at de har fungert som a priori forståelsesrammer og tatt styring i analysen. Sagt på en annen måte, at jeg har funnet det jeg har lett etter. Det er ikke slik jeg har gått fram og analysen har hele veien vært "bottom up". Repertoarene har trått fram gjennom gjennomlesninger av materialet, og jeg har hele tiden støttet meg til empirien når jeg beskriver dem.

4 Forhandlinger om identitet i møter mellom barn og TikTok

"The story lines of everyday conversations provide us with a position to speak from, and they allow the positioning of others as characters with roles and rights." (Reynolds & Wetherell, 2003, s. 497)

Gjennom samtalene med deltakerne ble det tydelig at barna bruker TikTok som en arena for å forstå seg selv og som en refleksjon av hvordan de blir forstått av andre, og ikke bare til underholdning eller å uttrykke seg selv gjennom videoer. Hvordan barn ytrer seg, presenterer seg og fremstiller seg selv i møtet med meg, danner grunnlaget for min analyse av hvilke subjektposisjoner de kan innta. Disse posisjonene er med på å bestemme maktdistribusjon, hvor noen subjektposisjoner ilegges egenskaper og roller som mer fordelaktige enn andre. Gjennom å trekke på felles kultureferanser, argumentasjoner og formuleringer, tegnes et bilde av hvilke muligheter og restriksjoner som barna forhandler om, når de skal produsere seg selv, forstå seg selv, samt gjøre seg selv forståelig av andre. I dette kapittelet skal jeg sette lys på hvordan barn forhandler om identitet med TikTok som arena.

4.1 Autentisitetsrepertoaret og kjønnsrepertoaret

I analysearbeidet fant jeg mønster og gjentakelser både på langs og tvers i materialet, når det kommer til ytringer som kan knyttes til selvforståelser og hvordan deltakerne produserer et selv i møter med TikTok. Gjennom dette arbeidet har jeg identifisert ulike fortolkningsrepertoar som blir brukt for å karakterisere og evaluere handlinger, hendelser eller andre fenomen, rundt meningsdanningen av et forståelig og sammenhengende subjekt. Disse fortolkningsrepertoarene finner jeg i de sammenhengene hvor barna forhandler om selvforståelser i sitt identitetsarbeid. Ved å trekke på disse fortolkningsrepertoaret gjøres det tilgjengelig ulike subjektposisjoner de kan innta. Spesielt fremtredende er ideen om et unikt og ekte "selv", samt meningsdanning rundt kjønnskategoriene og posisjonering av selvet innenfor rammene for hvordan barna produserer seg selv som kjønnede vesener. Disse har jeg valgt å kalle *autentisitetsrepertoaret* og *kjønnsrepertoaret*. Først vil jeg presentere repertoarene gjennom å vise hvordan de gjør seg til kjenne i materialet. Deretter vil jeg ved hjelp av utdrag fra materialet analysere måtene barna trekker på repertoarene når de forhandler om hvilket selv de ønsker å produsere.

4.1.1 Autentisitetsrepertoaret

Jeg har lett etter forestillinger som barna trekker på når de gjør identitetsarbeid gjennom hvilke måter de formulerer seg om bestemte ting, eller gjennom historiene de velger å fortelle. "Jeg"-formuleringer, slik som Katja (13 år) når hun sier "Jeg er veldig pirkete" og "jeg er ganske fornuftig" sier noe om hvilke verdier hun synes det er viktig å formidle. Uttalte preferanser bidrar til inntrykket av et autonomt og individuelt menneske, slik som Martin (10 år) som sier "jeg er ganske Star Wars-fan", og Frides (9 år) utsagn om at "jeg er et kattermenneske". Slike formuleringer gir et inntrykk av hva slags menneske barna ønsker å fremstå som, og hva de vektlegger. Noen av barna bruker også *gjengitte ytringer* ("reported speech" i Wiggins, 2016, s. 166), og forteller om hvem de er gjennom beskrivelser fra andre. Pia sier for eksempel "Hun synes jeg er flink til å tegne". Dette kan bidra til at utsagnet får mer gyldighet, da det ikke bare er ens egen mening, men noe som flere eller til og med *mange* mener, slik som i Tildes utsagn når hun beskriver seg selv som venn:

"Ja det er sånn iallfall at de har beskrevet meg sånn på skolen. At vi skulle skrive om en venn vi kunne liksom stole på og beskrive hvordan på en måte. Og da var det mange av vennene mine som skrev sånn der og da ble jeg veldig glad."

En slik måte å konstruere seg selv på utgjør et spesielt levende virkemiddel for å vareta den som snakker sin identitet og ansvarlighet for det som blir sagt (Wiggins, 2016, s. 166-167).

Dette repertoaret kaller jeg *autentisitetsrepertoaret*. I autentisitetsrepertoaret ligger også en implisitt dikotomi, når enkelte trekk defineres som mer ønskelig, konstrueres og vedlikeholdes også det som er uønsket. Når barna tegner et bilde av et menneske kan være "ekte", så muliggjør det også at man kan være "feik²". Denne dikotomiske inndelingen har to hovedfunksjoner i barnas fortellinger om seg selv. For det første danner den en kontrast som understreker hvilke elementer som er ønskelige. Barna snakker for eksempel om mennesker som "later som noe de ikke er". Man blir så henseende *mer* ekte når man stilles opp mot en som er feik. Den andre funksjonen er at det dannes et rom *mellom* det å være ekte og det å være feik. I dette rommet ligger det også muligheter for forhandlinger rundt de subjektposisjoner som fortolkningsrepertoarene muliggjør. Flere av barna sier tydelig at man ikke skal spille på utseendet på TikTok, det innebærer at det ikke anses som greit å "deie seg", bruke mye sminke eller å legge på skjønnhetsfilter. Skryt om penger – slik som "eboys" – og løgner blir også knyttet til det å være "feik". Formuleringer som hentyder til at mennesker kan "late som de er noe de ikke er", eller Tor som hentyder at en TikToker manipulerer andre for å få flere følgere: "Så hun prøvde å gjøre det sånn for eksempel at hun skulle få flere til å følge henne. Så det blir litt feik da. På en måte.". Barna markerer også avstand til mennesker de mener skryter eller forsøker å fremheve seg selv ved å spille på rikdom. Martin sier at han "hater eboys" og Emil proklamerer at: "Jeg blir ikke imponert av at folk har dyre klær og store hus og sånn.". Slike ytringer kan knyttes til idealene innbakt i

² Viser til engelske "fake".

autentisitetsrepertoaret, som spiller på en evne til å se forbi det som er på utsiden og inn til nettopp det "egentlige" og "ekte" mennesket. Ytringene kan også knyttes opp til rådende samfunnsdiskurser om selvrealisering, anti-rasisme og toleranse, og utgjør et tilgjengelig verktøy for barna til å skrive seg inn i samfunnet ellers.

En tendens som trer fram i barnas identitetsarbeid er idealforestillinger om det å skulle være tro mot seg selv, ha et godt indre moralsk kompass, og ideer som preges av at selvet oppleves som en indre kjerne. Katja (13 år) er frustrert fordi hun ikke føler at faren hennes forstår hva TikTok er for henne, og viser til dette stabile og ekte jeget: "Han ser jo videoene mine, men jeg tror ikke han forstår det. Det handler om den jeg er". Denne kjernen fortelles fram som unik, avgrenset og sammenhengende og stabil uavhengig av kontekster. Barna spiller også på forestillinger om en gjennomgående god selvfølelse, det å være et individ som tar valg for egen del, ikke lar seg styre av andre og som ikke lar seg påvirke av hva andre mener. Tilde (11 år) illustrerer dette når hun oppfordrer venner: "du må bare stå opp for det som er riktig for deg". Dette kan ses i forbindelse med en økt individualisering i senmoderne tid. I følge Giddens (1991) karakteriseres senmoderniteten av ideer om færre strukturelle begrensninger, økt frihet for individet, økte valgmuligheter, selvrealisering og at individet har ansvar for sin egen lykke og selvutvikling. En del av autentisitetsrepertoaret inneholder også ideer om det å være et moralsk menneske. Barna snakker om hatkommentarer og benevner spesifikke grupper som er mer utsatt for hat enn andre, slik som muslimer og homofile. Dette tar de sterk avstand fra og fremmer ideer om at alle mennesker er like verdifulle på innsiden og skal skånes for fordommer.

Autentisitetsrepertoaret er identitetsarbeid i praksis. Det består av ytringer, meninger og praksiser som sentreres rundt hva som er et godt eller dårlig menneske. Repertoaret inneholder alt fra eksplisitte utsagn om hvem deltakerne anser seg selv å være, til mer implisitte budskap gjennom å gjengi det andre har sagt, eller å si seg enig med andres uttalte meninger om spesifikke tema. Autentisitetsrepertoaret rommer ideer om identitet som noe iboende, unikt og bestandig. Et individ som ikke er redd for å stå opp for seg selv eller å stå i motgang. Til sammen bidrar slike ytringer til å skape mening rundt hvem en er i verden som et avgrenset individ, hva som skiller et menneske fra et annet og hvordan en plasserer seg selv inn i et kulturelt landskap. Autentisitetsrepertoaret tilbyr på denne måten et utvalg av subjektposisjoner som barna kan fortelle fram seg selv gjennom, når de forhandler om identitet på TikTok. Etter jeg har presentert analysen a kjønnsrepertoaret, vil jeg hente tilbake autentisitetsrepertoaret og vise gjennom lengre utdrag fra empirien, hvordan barna trekker på dette repertoaret.

4.1.2 Kjønnsrepertoaret

Når det kommer til spørsmål om kjønn, så fokuserer en diskurspsykologisk tilnærming på hvordan kjønn på rutinemessig vis blir "gjort" eller oppnådd i interaksjoner med andre (West & Zimmerman, 1987). Ifølge West og Zimmermann er barna hele tiden avhengig av å produsere seg selv som kjønnete vesener for å bli tolket som helhetlig, kongruent og forståelig. Det er derfor nærliggende å ha et interaksjonistisk blikk gjennom analysen,

hvor en anerkjenner at kjønn gjøres, vedlikeholdes og forsterkes i samtalene mellom deltakerne og meg. Diskurspsykologien behandler ikke maskulinitet og femininitet som en essens som skal blottlegges, men som et sett med varierte praksiser som utvikles og forhandles i relasjon til andre typer identitet, innenfor bestemte kulturelle kontekster (Jackson, 2011). Slike praksiser kan ta mange ulike former og inneholde et bredt utvalg av aktiviteter, slik som disiplinering av kropp for å imøtekomme kjønnete, kroppslige idealer, klesvalg, fritidsaktiviteter og kjønnete hierarkier i for eksempel skolen. Av spesiell interesse for meg har vært å identifisere de diskursive mønstrene som ligger i kjernen av slike hverdagspraksiser. Jeg ser på disse praksisene som måter å opptre på, for å kunne gjenkjennes, og forstå seg selv, som et bestemt kjønn. Jeg har undersøkt barnas historiefortelling, ansvarsdistribuering og interaksjoner for å få tak på barns meningsskaping rundt kjønn. Dette legger grunnlaget for hvordan de forhandler subjektposisjoner knyttet til kjønn – sett i lys av hvilke fortolkningsrepertoarer om kjønn som er tilgjengelige for dem. Sett i lys av oppgavens problemstilling, utgjør kjønn på denne måten et verktøy som barna benytter for å forhandle om identitet.

I materialet referer deltakerne til kjønn på eksplisitte og implisitte måter. Kjønn utgjør en stor organiserende del av barnas livsverden, på skolen og i fritiden (Thorne, 1993). Kjønn danner selvsagte kategorier som er fremtredende i store deler av barnas liv, også i deres bruk av TikTok. Jeg har lett etter mønster i ytringene som omhandler kjønn og ser at de til sammen danner klare skiller mellom gutter og jenter. Barna snakker på måter som hentyder at kjønn er noe tydelig avgrenset, bestående av gutt/mann og jente/kvinne, og at disse kategoriene er gjensidig ekskluderende. Dette er så gjenkjennbart og tatt-for-gitt for deltakerne at de trenger kun et fragment av et uttrykk for å plassere det i kjønnsdikotomien. For eksempel er det å spille ut sketsjer eller små skuespill utbredt på TikTok. Hvis en TikToker legger en klut på hodet, så gjenkjennes hen automatisk som jente/kvinne uten noen annen forklaring. Dette tilsier barna har god kjennskap til symbolske markører om tilhørighet til en kjønnsgruppe, og at de lett kan gjenkjenne – eller gjøre seg gjenkjennbare - på tvers.

Praksisene er selvfølgeliggjorte og det tas for gitt at noen praksiser utføres av gutter, mens andre utføres av jenter. Når Emil (10 år) sier at "gutter og jenter legger ut forskjellige ting" legger han noen bestemte føringer for at det å være gutt eller jente er to helt atskilte måter å være i verden på. Martin (10 år) forteller at "Men! De jentene i klassen som bruker TikTok, det eneste de gjør er å danse!", og videre at: "Og guttene prøver å danse og så har de latterkrampe og så kaster de en ball på de og så later de som de dør.". Her forsterkes budskapet om at spesifikke praksiser tilhører bestemte kjønn, i dette tilfellet at jenter danser og gutter leker. Ved å fortelle at gutter ikke evner å danse i det hele tatt, så blir dans sterkere befestet som en jentepraksis. På denne måten kan man gjøre gutt, ved å uttrykke at man ikke mestrer å danse. Emil kjenner kunnskaper på lignende vis; "Det er fordi gutter har mer forståelse for spill og sånn. Jenter legger ut litt mer sånn blogging og sånn.". Når en bestemt kunnskap eller forståelse blir knyttet opp mot kjønn, slik Emil gjør, så blir det å game en måte å uttrykke - og bli gjenkjent som - i verden at man er gutt. Det betyr ikke at hverken barn eller voksne må operere strengt innenfor disse praksisene. Fride forteller også at hun gamer for eksempel; det gjør henne ikke automatisk til en gutt, eller at hun blir tolket som gutt. Målet er heller ikke å argumentere for at individer er uunngåelig

inkonsekvente. Målet er heller å vise at formene for regelmessighet, konsistens og orden i det enkelte barns kjønnsidentitet over tid ofte er komplekse, blandede og flytende distribuert i forskjellige situasjoner (Wetherell & Edley, 2014). Egenskaper blir kjønnnet på lignende vis, for eksempel blir guttekropper tildelt suverenitet over jentekropper når det kommer til fysisk styrke, mens jentekropper er overlegne på dans. Dette fører til at guttene tildeles makt og får forrang foran jenter i noen kontekster, og jenter i andre. Kunnskaper og forståelser blir også kjønnnet på lignende vis, hvor barna tegner et bilde av at det er normalt og forventet at jenter har kunnskaper om én ting, mens guttene kan mest om noe annet. De gjør også kjønn aktivt ved å ta avstand til "det andre kjønnnet" ved hjelp av formuleringer som "vi" og "oss" vs. "de" og "dem" som danner skiller mellom kjønn.

Kjønnsrepertoaret preges av en binær kjønnsforståelse som sentreres rundt forskjellstenkning gjennom kategoriene gutt/mann og jente/kvinne. Etter repertoaranalysen vil jeg videre introdusere eksempler på hvordan egenskaper, praksiser og kunnskaper skrives inn som maskuline og feminine kvaliteter. Disse inneholder hovedsakelig stereotypiske forestillinger som trekker på rådende diskurser ellers i samfunnet. Samtidig bærer kjønnsrepertoaret preg av elementer som knyttes til barndom, det å være gutt eller jente. Således konstrueres bestemte femininiteter og maskuliniteter også som koblet til en spesifikk livsfase, i materialet. Jenters lek knyttes for eksempel opp mot dans, små skuespill eller fellesaktiviteter som en vennegjeng, som de filmer og legger ut på TikTok. Gutters lek blir imidlertid formulert gjennom regelbrudd, rampestreker og strategier som brukes for å lure TikTok slik at de kan poste uønsket innhold.

Samlet tegner kjønnsrepertoaret et bilde av at den binære kjønnsdikotomien gutt/jente er en gjennomgripende del av barnas livsverden, og at det å ta krav på tilhørighet til den ene kategorien forløser et helt spekter av kjønnede forventninger som gjennomsyrrer subjektet i relasjon til hva de kan, hva de gjør og hva de mener. Barna vet utmerket godt hva det betyr å være gutt og hva det betyr å være jente. De har innsikt i hva som ligger i de kjønnede forventningene, og de vet hva som skal til for å bli tolket i samsvar med sitt kjønn. Jeg har videre analysert hvordan deltakerne beveger seg innenfor kjønnede skiller, og hvorvidt disse skillene blir utfordret av deltakerne. Disse mønstrene har jeg funnet ved at deltakerne kjønner bestemte praksiser, væremåter og kunnskaper. Barna forteller fram kategoriene gutt og jente fram i materialet, og bruker kategoriene på ulike vis i ulike kontekster. Barna trekker veksler på ulike femininiteter og maskuliniteter, eller legger de til side, ut fra situasjonen de befinner seg i. Kjønn gjøres altså relevant på noen måter i noen kontekster, men gjøres betydningsløs i andre. Ved hjelp av utdrag fra materialet analyserer jeg hvilken mening som tillegges kjønnskategoriene og hvordan disse kategoriene påvirker barnas - eller andres - handlingsrom. Brudd på sosiale forventninger knyttet til kjønn kan leses som en måte å yte motstand til normative forventninger. Samlet leses kjønnsrepertoaret som sammensetninger av stereotypiske forestillinger om kjønn, med komplekst meningsinnhold og tidvis inkonsekvente praksiser. Innenfor dette settet forhandles det om begrensninger og muligheter som gis i et kjønnnet, kulturelt landskap. I den videre analysen av lengre utdrag fra empirien vil jeg vise hvordan disse mekanismene kommer til syne gjennom barnas fortellinger og ytringer.

4.2 Subjektposisjoner i barns identitetsproduksjon i møte med TikTok

Fram til nå har jeg etablert en oversikt av utvalgte fortolkningsrepertoar som preger strategiene og hvordan barn fremstiller seg selv gjennom sine praksiser med TikTok. To fortolkningsrepertoar dominerer som spesielt betydningsfulle i barnas identitetsproduksjon og omhandler forhandling rundt kjønn og autentisitet. Videre skal jeg ved hjelp av utvalgte dialoger fra materialet vise hvordan repertoarene blir tatt i bruk på fleksible og tidvis motstridende vis for å innta bestemte subjektposisjoner.

4.2.1 "Det er ikke sånn jeg gjør sammen med mora mi"

Som vist i autentisitetsrepertoaret trekker barna på inndelinger mellom det som er godt og riktig, som står i kontrast til det som er feil og uønsket. Dette kommer fram gjennom dikotome fortellinger hvor mennesker og egenskaper blir sortert. Slike fortellinger kan sentrere seg rundt ærlighet og rettferdighet for eksempel, hvor trekk som ærlighet idealiseres, mens løgner og intoleranse rangeres som uønsket. Barna snakker om disse tingene som noe man *er*, ikke som noe man *gjør*. Man kan være feik, eller man kan være ekte. Autentisitet blir på denne måte knyttet opp mot bestandige og generaliserbare deler av et menneske, og ikke som praksiser som utføres i en kontekst. Når en av deltakerne sier at man kan "late som man er noen man ikke er", så understreker det at finnes et ekte selv, som man kan framstå som mer eller mindre kongruent med. Likevel kommer det fram at det er ikke riktig så enkelt. Til tross for at barna snakket om identitet som en statisk, indre kjerne, forteller de også fram hvordan de kan opptre som helt ulike personer avhengig av kontekst. Tor viser meg en TikToker han liker, og kan tolkes som at han posisjonerer seg ulikt avhengig av hvem han er sammen med, uten at han risikerer å bli definert som feik eller uekte:

"Tor: Men han er sånn ... Meg når jeg er gaaa! Han er en galing! Så vi er litt like på det der!

M: Dere er litt like?

Tor: Det er ikke sånn jeg gjør sammen med mora mi. Men når jeg er alene med vennene mine så gjør jeg masse rare ting!"

Det er altså mulig å sjonglere ulike identiteter for deltakerne, og det som anses for å være riktig, er kontekstavhengig. Du kan være mer eller mindre autentisk, og man kan ha flere identiteter som kan være svært ulike, men likevel operere innenfor autentisitetsrepertoaret. Tor kan posisjonere seg selv som en gal gutt sammen med vennene sine, men når han kommer hjem så kan han posisjonere seg som en forutsigbar sønn. Innenfor de ulike posisjonene markerer Tor avstand og setter grenser for selvet,

deretter fyller han selvet med ulikt innhold. Slik kan Tor forhandle om hva som er å være autentisk, ut fra hvilken posisjon han tar krav på i de bestemte kontekstene han befinner seg i. Det finnes altså flere ulike måter å være riktig på, og hvem man produserer seg selv som beror på de lokale kontekstenes deltakere, regler og forventninger. Dette har innflytelse på hvilke muligheter individet får, og hvilken status en okkuperer. Å være gal er noe annet blant venner enn det er sammen foreldre, og det vil ha ulike konsekvenser ut fra hvor det framføres.

4.2.2 "Det var ikke noe vits å være noen andre enn det jeg egentlig er"

Autentisitetsrepertoaret gir seg også til kjenne gjennom normer om hvordan en skal fremstille seg selv på TikTok. Flere av deltakerne nevner at det er viktig å "være seg selv", og man skal ikke "late som man er noe man ikke er". I flere tilfeller bruker barna diskursive strategier for å posisjonere seg selv som ekte. For noen av barna betyr dette å ta avstand til praksiser som omhandler å fremheve utseendet sitt. Tilde forteller at hun ikke pleier å bruke filter på ansiktet i videoene hun legger ut, men at dette er noe hun har gjort tidligere. Gjennom dialogen så framstår hun som litt flau over at hun tidligere har jålet seg.

Tilde: Ja. Men jeg forandrer ikke fjeset mitt med det da. Jeg har alltid bare det vanlige fjeset mitt egentlig.

[...]

Tilde: Men jeg har noe veldig langt ned [skroller] Fra når jeg nettopp hadde starta med TikTok. Da var jeg litt mer jålete foran kamera.

M: Ja, du jåla deg litt mer? Men det har du slutta med?

Tilde: Ja, nå er det liksom ... [ler] Ja, det har jeg egentlig bare slutta med.

M: Hva tror du som gjorde at du hadde lyst til å jåle deg litt da?

Tilde: Fordi jeg var helt ny og så så jeg vennene mine gjorde det egentlig [småler]

M: hva var det som gjorde at du gikk vekk fra det da tror du?

Tilde: Nei fordi jeg skjønnte at det var ikke noe vits å være noen andre enn det jeg egentlig er.

Her kobler Tilde ideen om å "jåle seg" til ideene om et ekte og autentisk selv. Disse er uforenelige for Tilde, hvis man jåler seg, så er man ikke seg selv, men later som å være noen man ikke er. Det er det som er "vanlig" som er det å være ekte på TikTok.

Framstillinger av kvinner foran kamera er ofte iscenesatt for å framstå som tiltrekkende for menn særlig sett i lys av et heteroseksuelt, mannlig begjær (Mulvey, 2009, s. 715). Tilde aksepterer ikke denne typen femininitet, men formulerer heller et mål og ideal om å framtre som "vanlig". Dette kan tilsi at innhold som postes på TikTok ikke skal framstå som staget/regissert, men heller signalisere de hverdagslige dimensjonene i livet. Dette fortelles fram som et mer ærlig og ekte bilde av den en er. På denne måten gjøres det

tilgjengelig en alternativ femininitet som barna kan ta krav på, enn der det forventes at kvinner sminker seg og gjør seg attraktive foran kamera. Tvert imot er det uønsket at man "jåler seg". At Tilde tidligere jålet seg i innholdet hun postet på TikTok er uforenelig med å innta en posisjon som autentisk og ekte. For Tilde var det ingen selvfølgelighet at jåleri ikke er akseptabelt på TikTok, det var noe hun måtte lære seg og "skjønne". Tanken om at man kan lære seg å være ekte problematiserer ideen om at mennesker har et autentisk og ærlig indre selv som er statisk og uforanderlig, og som på ærlig vis skal formidles til andre. Hva som fremstilles som ekte må leses i lys av den lokale konteksten normene oppstår i og vil variere mellom kontekster, sted og tid.

Katja underbygger at TikTok ikke er en arena for å spille på utseende:

Katja: På musical.ly³, da var det sånn, da var det liksom, altså, ikke **jeg** da, men folk som var litt eldre, da. De hadde masse sminke på, og filma veldig mye i ansiktet, og laget mye kule bevegelser. Og veldig kule sanger og laget liksom små danser og sånn. Men, jeg, som var litt mindre da, vi hadde det bare for gøy. Det virker ikke som mamma og pappa forsto det. Så vi måtte jo gjennom en diskusjon, før jeg fikk TikTok. Nei, jeg mener musical.ly. Og så, hver gang mamma tenker på TikTok da, så tror hun at jeg fremdeles sitter sånn og sånn [later som hun gjør seg til foran kamera]. Og pappa, han tror jeg sitter bare med trutmunn og snakker med kamera, men det er han som gjør det! Men det jeg egentlig gjør er jo å danse. Han ser jo videoene mine, men jeg tror ikke han forstår det! Det handler om den jeg er, jeg er en som danser. Og vennene mine er jo også det. De sitter ikke med kamera helt inn i ansiktet. Å deie seg og gjøre seg til, det gjør man ikke på TikTok.

I likhet med Tilde legger Katja klare føringer for hva det betyr å framstille seg selv som autentisk på TikTok, og hva som er akseptabelt å legge ut. Hun forteller fram og gjør krav på en subjektposisjon som ikke trenger å pynte på eller framstille seg selv i et bedre lys enn "slik hun er". Helt fra starten av utdraget gjør hun det tydelig at hun ikke er en av de som "bruker masse sminke og filmer mye i ansiktet". Dette gjør hun blant annet ved å legge trykk på "jeg" når hun snakker og posisjonere andre i et "de" som er eldre. Her spiller hun opp "bare for gøy" som en motsats til det å bruke sminke og filme ansiktet for å forsterke inntrykket av at en, hun selv ikke er en av de som bruker sminke, og to, det å ha det gøy er uforenelig med å spille på utseende. Dette kan ses som å utgjøre en diskursiv strategi som gir Katja muligheten til å innta en posisjon som ærlig og autentisk sammenlignet med de som spiller på utseende.

Katja uttrykker frustrasjon av at foreldrene tolker henne inn i de kjønna rammene som hun forsøker å posisjonere seg vekk fra. Når hun sier "det handler om den jeg er" så forteller hun fram sminking og deining som støy og en avledning fra hva som egentlig ligger under. Og det er dette, som ligger under og lar seg dekket over av sminke og "deining", som er den ekte og autentiske Katja som iscenesettes når hun danser.

³ TikTok het opprinnelig musical.ly da det ble lansert. Appen skiftet navn til TikTok da musical.ly ble kjøpt opp av ByteDance Ltd. i 2017

4.2.3 "[Hun] laga en joke som var litt racist"

Autentisitetsrepertoaret blir særlig framtrædende i historier om (u)rettferdighet, eller politiske standpunkt. Da jeg spurte Tilde om hun hadde sett noe trist på TikTok svarer hun;

"fordi at i Amerika så er det noen som er muslimer, de blir jo, ja for de blir jo tatt for å være terrorister, for noe de ikke har gjort. Og sånne videoer blir jeg litt trist av fordi det er folk som er her i verden som skal liksom behandle folk [dårlig], som egentlig er akkurat det samme, født på samme sykehuset og hele pakka. Men som de fortsatt ser på som annerledes og slemme folk, selv om da er jo **du** som ikke er en så god person."

Tilde drar klare grensedragninger mellom hva som er et godt og et dårlig menneske og trekker koblinger til hvilke meninger man har til for eksempel muslimer som betydningsfullt for hva slags menneske hun er. Her får hun effektivt posisjonert seg som et godt menneske, som har kunnskap om diskriminering og marginalisering. Hun får tydelig tatt avstand til uakseptable meninger gjennom å legge ekstra trykk på ordet "du", og å rapportere om hvordan denne gruppen av andre tenker. Personifiseringen av pronomenbruken "du" framfor "de" underbygger posisjonen hennes. Når hun snakker direkte til et "du", blir ytringen mer personlig, og forsterker standpunktet hennes. Utdraget kan leses som at Tilde iscenesetter seg selv som et moralsk og empatisk menneske, med riktige meninger, og som ser gjennom det som er på utsiden og inn til det autentiske selvet, også i *andre*.

Tor forteller en historie hvor emneknaggene "feik" konstrueres i en hendelse som også omhandler rasisme. Da jeg spurte Tor om det var noe på TikTok som er alvorlig fortalte han meg om en historie hvor en han følger la ut en video på TikTok som omhandlet en tredje person, en YouTuber som hadde lagt ut en video som ble tolket som rasistisk. Tor maler YouTuberen i et bestemt lys i sine beskrivelser. Dette kan leses som en del av en diskursiv strategi for å legitimere og fremheve spesifikke verdier, i dette tilfellet toleranse og antirasisme, som riktige, for deretter å posisjonere seg selv med nettopp disse verdiene.

M: Er det noe på TikTok som er alvorlig da tenker du?

Tor: Ja, det finnes alvorlige ting. Sånn som han ene jeg følger, han har sagt litt alvorlige ting om ... jeg kan kanskje se om jeg finner den. Han har sagt alvorlige ting om en YouTuber.. Han her! Han snakka om.. nei, forresten bare glem det, han har deleta videoen. Du kan delete videoer etter de har vært ute sånn ok lenge. Men han snakka om at det var en YouTuber. Som brydde seg veldig mye om sånn mørke folk og sånn. Men på en video så gjorde hun ikke det lenger, og laga en joke som var litt racist. Og så etter det, så satte hun ut noe om at en av vennene hennes hadde vært litt slem med henne. For å gjøre til at liksom ... for at folk skulle synes synd på henne slik at de ikke skulle snakke om at hun hadde vært litt rasistisk. Selv om hun gjorde til at det så ut som hun brydde seg veldig mye om det. Og han her snakka litt om det.

Her posisjonerer Tor YouTuberen som manipulerende og som at hun lager avledninger for å ta fokuset vekk fra videoen hun la ut, at hun er ute etter å sanke sympati og utbroderer videre ved å si at YouTuberen får hjelp av støttespillere til å avlede fra videoen.

M: Hva tenker du om det da?

Tor: Jeg synes det var litt dårlig gjort. Jeg ser ikke på kanalen, jeg har ingen anelse om hva hun heter engang. Men hun har gjort noe som.. hun later som hun bryr seg veldig masse om sånt. Men så har hun en video hvor hun ikke gjør det. Så hun prøvde å gjøre det sånn at for eksempel hun skulle få flere til å følge henne. Så det blir litt feik da. På en måte.

Tor distanserer seg helt fra denne YouTuberen, og avviser all kunnskap om henne. Ved å skape stor avstand kan han tegne seg inn som en som ikke har tilknytning til rasister. Han forsterker ytterligere det negative inntrykket han gir av YouTuberen ved at han rammer handlingene hennes som et middel for å få flere følgere. Dette knytter han opp til det å være feik. En kontrast til denne typen feik vil kunne være å legge ut innhold uten baktanker eller som en søken etter bekreftelse. Dette er forestillinger som finnes i autentisitetsrepertoaret, og ved å ta tydelig avstand til denne feike YouTuberen, kan Tor indirekte posisjonere seg selv som autentisk.

Tor: Han har egentlig ikke sånne videoer. Han har som regel sånne her videoer. Han tegner videoer og har sånn morsomme han også.

M: Mm

Tor: Mesteparten av TikTok er egentlig morsom. Men når han synes noe er feil, så snakker han liksom.

M: Hva synes du om at han la ut den videoen da?

Tor: Jeg synes det er bra! Men jeg liker samtidig at liksom ... Siden han sletta den! For det hadde ikke vært bra hvis den hadde vært på TikTok for lenge. For da ville han starta mange prater om sånn: "Ja, men kanskje du også gjør det!" At liksom han er feik for å få følgere. Så måtte han slette den sånn at folk skjønner hva han mener. Så da er det over på en måte.

Tor sjonglerer mange subjektposisjoner her. Han posisjonerer seg som en ikke-rasist. Han snakker seg på denne måten inn i samfunnet og inn i rådende diskurser om rasisme. Tor viser også at han har kunnskap om fenomener som man kan kjenne igjen ellers i samfunnsdebatten. Han vet at TikTokeren bør slette den kontroversielle videoen, for å unngå å selv bli definert som "feik" i framtiden. Slik kan han innta en posisjon som oppdatert og reflektert, og at han evner å se framover. Utdraget kan ses på som en måte for barn å skrive seg inn i samfunnet på.

Når Tor forteller om denne hendelsen, får han muligheten til å etablere flere sannheter om seg selv i dialog med meg. Han posisjonerer seg som en ikke-rasist, som en som klare å gjenkjenne forskjellen på lek og alvor, og han viser innsikt i fenomener som preger samfunnsdebatten. Men mest interessant er likevel muligens hvordan konseptet

"feik" snakkes fram på tvetydige måter. Gjennom fortellingen konstruerer Tor "feik" på to ulike måter. På den ene siden omtaler han feik som noe et menneske kan *være*, en sannhet om et menneskes vesen, i dette tilfellet YouTuberen som skapte reaksjoner. På den andre siden skaper han også feik som en temporær og dynamisk egenskap som kan endre seg over tid og kontekst. Dette gjør han ved å fortelle fram at det var riktig å slette TikToken, til tross for at Tor mener det var en viktig og riktig reaksjon på rasisme. Dette begrunnes med at TikTokeren ellers vil stå i fare for selv å bli anklaget for å være feik en gang i framtiden. Slik kan Tor bruke "feik" som en del av ulike diskursive strategier. I det ene tilfellet blir "feik" en egenskap som umyndiggjør noen bestemte verdier og meninger, i det andre tilfellet som en forebyggingsstrategi for hvordan man kan bli tolket i framtiden og som legitimerer bestemte praksiser (i dette tilfellet sletting av en video).

4.2.4 "Jentene må ha et kjedelig liv!"

Tor forteller om en meme⁴ som ifølge Tor er "den mest populære på hele TikTok". En av TikTok-profilene som Tor liker best har brukt denne memen mye. Memen forekommer i ulike varianter med samme tema og samme dans. Den ene videoen han viser meg hadde over 69 millioner likes. Memen består av en dans og en sang. Refrenget til sangen er "no no, don't touch me there, this is my no no-square" og dansen består av at en tegner opp en firkant i lufta rundt skrittet, som skal signalisere at området rundt kjønnsorganene er et forbudt område for andre. Kombinasjonen av dansen og sangen kopieres og deles i ulike varianter og kontekster og lever sitt eget liv. Denne memen er en kjent kultureferanse for Tor og vennene hans. Tor forteller at alle guttene på hele trinnet kjenner til denne memen, og at hvis én begynner med dansen og/eller sangen, så hiver alle andre seg på. Tor viser meg flere av disse typen memes, men han er primært interessert i de som gjøres på VR (Virtual Reality, eller virtuell virkelighet på norsk).

Tor: Siden, egentlig, den første tingen alle vet om, liksom alle i klassen våres, alle på sjuende trinn, alle på sjette trinn også sikkert. Liksom alle vet. Hvis en starter å synge no no-square og så noen andre starter å synge no no-square, så kommer alle sammen til å liksom [her hopper Tor opp og begynner å danse og synge mens han tegner opp no no-square. Begge ler]

Tor: For det er sånn, alle vet om den der for eksempel den VR-chatten. Sånne ting liksom, **alle** vet om det!

M: Alle vet om det. Både guttene og jentene.

Tor: Eehh, jeg har ingen anelse om jentene liksom. Jentene er aldri på TikTok føler jeg.

M: Er de ikke på TikTok?

Tor: Ingen anelse! Men jeg tror ikke de i klassen vår er det. Men jeg har samtidig **ingen** anelse om hva de gjør. Det er sånn liksom; hva gjør jentene i klassen?? De må ha et kjedelig liv! Jeg føler liksom at jeg aldri har sett dem noensinne! De vet ikke engang hvem PewDiePie er!

⁴ En meme er kort fortalt et visuelt uttrykk, som "is commonly applied to describe the propagation of content items such as jokes, rumors, videos, or websites from one person to others via the Internet" (Shifman, 2013, s. 362)

I dette utdraget posisjonerer Tor seg på flere ulike måter samtidig. Flere subjektposisjoner sjongleres i løpet av kort tid, hvor noen posisjoner er kjønnnet mens andre ikke er det. For det første posisjonerer han seg som oppdatert på samtidskulturen, der han viser fram at han kan de mest populære referansene og praksisene. Dette gir ham muligens en viss status i vennegruppa og han kan lett gjøre seg selv forstått og forstå andre ut fra disse referansene. Han posisjonerer seg også som spennende og interessant ved at han tillegger jentene egenskaper som "kjedelig" samtidig som han tydelig tar avstand til den kategorien. I tillegg er det en kjønnsdimensjon i noen av kunnskapene han trekker på for å posisjonere seg selv hvor han tilskriver kunnskap om PewDiePie⁵ som forbeholdt gutter.

I følge Edley (2001, s. 210) argumenterer diskurspsykologiske perspektiver for at mennesker ikke møter diskurser prefigurert eller for-formet. I stedet blir vi re-konstituert som subjekter i det øyeblikket vi konsumerer eller tar i bruk diskursen. Den vi er, står alltid i relasjon til teksten eller narrativet som er tilgjengelig. Identitet blir formet i det ustabile punktet der "the 'unspeakable' stories of subjectivity meet the narratives of a culture" (Hall, gjengitt i Edley, 2001, s. 210). Med andre ord, det er ikke slik at det er en a priori egenskap i gutter som gjør at de har kjennskap til PewDiePie, men det er kjennskap til PewDiePie som effektivt gjør Tor til en gutt i denne interaksjonen. Når Tor erkjenner sin kjennskap til PewDiePie, konstituerer han seg samtidig som gutt. Diskursen er ikke bare deskriptiv, men også produktiv og har formende kraft. Tor skaper kategorien gutt og han skaper seg selv som gutt i dette møtet. Ifølge Judith Butler så finnes det ikke en kjønnsidentitet som er bakenforliggende for kjønnsuttrykkene; kjønnsidentiteten er performativt konstituert av selve "uttrykkene" som sies å være resultatet av det som skal uttrykkes (Butler, 1990, s. 33). For Butler er det altså ikke slik at gutter har en a priori disposisjon for å være interessert i PewDiePie. Det er kjennskapet til PewDiePie som er uttrykket som gjør Tor til en gutt og som gjør at Tor forstås som gutt av andre. Det er ikke slik at gutter har en medfødt disposisjon som gjør at de tilegner seg spesifikke kunnskaper slik som for eksempel PewDiePie, men kunnskapen om PewDiePie som er det som i dette utdraget gjør Tor er en gutt.

En kan se Tors utsagn på to ulike nivåer. For det første gjør han gutt, han forstår og befester seg selv i en subjektposisjon som gutt. Det å ha kjennskap til PewDiePie blir dermed en måte å uttrykke og forstå seg selv som gutt på, og en måte å bli gjenkjent som gutt på. Denne symbolske kjønnsmarkøren er tatt for gitt, og utfordres ikke.

På et annet nivå sier han også noe mer bredt om kjønn og hentyder at gutt og jente er noe som er helt atskilt fra hverandre. Tor både konstruerer og reproducerer en binær kjønnsforståelse, og det er nettopp i denne forståelsen han posisjonerer seg selv og gjør krav på seg selv som kjønnnet. I Tors "alle" ekskluderes jentene - "alle vet om det" - og for meg som intervjuer har ikke dette slått meg før i akkurat dette øyeblikket, at når Tor snakker om alle, så snakker han egentlig om guttene. For Tor er dette skillet tatt for gitt at når jeg nevner jentene, så gjør han det svært tydelig at han knapt vet at de

⁵ PewDiePie er i skrivende stund den YouTuberen med flest abonnenter i verden, med over 110 millioner følgere.

eksisterer. Slik produserer Tor TikTok til å være en arena for gutter. Samtidig er han tydelig på at han ikke har noen kjennskap til hva jentene gjør. For Tor konstrueres en verden uten jenter, og på denne måten lukker han rom for mulige forhandlinger om kjønn. Det er ikke bare det at han tar avstand til jentekategorien og på denne måten posisjonerer seg og inntar status som gutt, men at kjønnsforståelsen gjøres så binær og gjensidig ekskluderende er hans kjønnsforståelse at jentekategorien fordufter.

Slik kan en si at i dette utdraget gjøres kjønn både omni-relevant og irrelevant samtidig. På en side er det bare gutter som er verdige å regnes som mennesker, noe som gjør kjønn helt avgjørende i Tor sin verden. Samtidig er kjønnskategorien så allmenn og akseptert, og det er så ukomplisert for Tor å akseptere at gutter er gutter, at kjønn blir så opplagt at det tilsynelatende mister sin verdi som forskjellskategori. Ved å lukke forhandlingsmulighetene som ligger i kjønnskategoriene, gjør han også kjønn ubetydelig. Kjønn er, på samme tid, både alt og ingenting.

4.2.5 "Del alle gutter slik at jenter blir konge"

I forrige utdrag satte jeg lys på hvordan kjønnskategoriene behandles som selvfølgelige og universelle. Samtidig viser materialet at de enkelte deltakerne benytter seg av både maskuliniteter og femininiteter når de forteller om hendelser, eller forklarer sine praksiser. De forkludrer på denne måten grensene for hva det vil si å være gutt, og hva det vil si å være jente. Barna har muligheter til å trekke veksler på mange ulike måter å gjøre kjønn på, og disse kan fremstå som inkonsekvente og motstridende. Gjennom samtalene med barna fant jeg at de representerer seg selv og sine situasjoner variabelt i lys av typen identitetsarbeid de ønsker å utføre, altså i lys av det de forsøker å *gjøre* eller oppnå som kjønnete vesener. I dette avsnittet ser jeg på hvordan enkeltbarn trekker på både femininiteter og maskuliniteter når de ilegger mening til sine erfaringer som kjønnete vesener, og hvordan de beveger seg på tvers av kjønnsuttrykkene på ulike måter. Barna benytter seg av svært ulike strategier i disse forhandlingene, noe som kommer fram i utdragene med Pia og Emil.

Emil (10 år) viser meg en av videoene han har fått flest likes på. Her danser han en populær dans med glowsticks i hendene.

M: Hva heter den dansen der? Floss, er det ikke?

Emil: Floss ja.

M: Er det mye danser du lager eller?

Emil: Jeg danser ikke.

M: Men du danset der?

Emil: Ja.

Emil er en av deltakerne som i intervjuene er tydelig på å definere dans på TikTok som noe jenter gjør, og han adresserer ikke sin egen motsigelse her. Han avviser kontant at han danser på TikTok og avviser på denne måten grunnlaget for å bli koblet til feminine praksiser. Dette kan ses som en del av en diskursiv strategi hvor, om han skal ivareta sin posisjon som gutt, så kan han ikke anerkjenne at han gjør en feminin aktivitet som å danse. Ved å tydelig ta avstand til det feminine, så sørger han for at han blir tolket som gutt, til tross for at han også trekker på femininiteter og maskuliniteter, ved å danse og ikke danse, når han iscenesetter seg selv på TikTok. Ved å benekte at han danser så kan han tillegge dans som aktivitet kun når det er jenter som gjør det. Hvis gutter beveger seg til musikk, så er det ikke dans, og på denne måten forsikrer han seg om at det heller ikke finnes en kobling til femininitet.

Jeg spurte Pia om hun pleier å få kommentarer på videoene hun legger ut, og hun viste meg en video hun har lagt ut hvor hun har skrevet "Lik alle gutter slik at jenter kan bli konge", og oppfordrer guttene til å spre videoen:

M: Får du kommentarer på videoene dine?

Pia: Det var en video jeg la ut ... Denne her. [musikk i bakgrunnen] 'Del alle gutter sånn at jenter blir konge'. Den fikk jeg noen kommentarer på.

M: Ja, hva står det?

Pia: Da sa Sigrid 'Da skal jeg bli prins' og Håkon 'Men hvordan utvikles verden da?'

M: Ja?

Pia: Og så sa Filip, jeg og han pleier å sende morsomme videoer til hverandre, han sa 'jeg er redd' og så Leif: 'Jenter blir ikke konge de blir dronning'. Og da ble jeg litt sånn sint, siden jeg liker ikke dronninger. [ler]

M: Åja, hvorfor ikke?

Pia: Fordi de er dronning!

M: Ja? Men du liker konger?

Pia: Ja! Jeg føler at dronning er så stygt ord!

M: Ja? At der betyr noe slemt liksom, eller at det bare høres stygt ut?

Pia: Jeg føler liksom at dronninger er mer egoistiske enn konge.

M: Mm? Og det vil du ikke være?

Pia: Nei!

Pia ønsker ikke å assosieres til egenskaper som knyttes til en form for femininitet som hun assosierer med "dronning". Kategoriene konge og dronning gir mening ut fra kjønn, og egenskapene som knyttes til de to kategoriene blir derfor også implisitt knyttet opp mot maskulinitet eller femininitet. Hun avviser det hun tolker som en kjønnegenskap i form av å være knyttet til dronning-begrepet, egoisme, men hun velger en annen strategi enn Emil. Pia forhandler i likhet med Emil ovenfor om å knytte tilhørighet til kjønnskategoriene, men i motsetning til Emil så forsøker hun ikke å endre meningsinnholdet i konseptet dronning, slik som Emil som avgrensner konseptet dans til å kun utføres av jenter. I stedet for å forhandle om hva en dronning er, og å redefinere en forståelse av dronning som ikke må være egoistisk, så søker hun heller tilflukt i konge-

kategorien. Dette er en helt annen strategi enn Emils, hvor han benekter bånd til jente-kategorien. Pia omfavner en mulig tilhørighet til gutte-kategorien, og bryter heller båndet til hva det betyr å være jente. I stedet for å forsterke og bekrefte forskjellene mellom gutter og jenter som Emil kan sies å gjøre, så foreslår hun et rom hvor det er opp til den enkelte å trekke på maskuline og feminine kvaliteter.

Reaksjonene fra vennene til Pia hentyder at kjønn er åpenbare og selvfølgeliggjorte kategorier for barna, organisert som binære dikotomier. Pia foreslår å bryte med de tatt for gitte antakelsene om at kjønnskategoriene består av forskjellsmarkørene gutt/mann og jente/kvinne med et tilhørende sett av egenskaper, praksiser, verdier og meninger. Med dette introduserer hun en mulig overlapp eller rom imellom dem, et rom hvor det er mulig at en jente kan bli konge. En slik tilnærming vekker tydelige reaksjoner fra vennene hennes, og hennes posisjonering som kjønn aksepteres ikke uten videre. Reaksjonene kan tyde på at mange barn forholder seg til rådende og fastlåste forståelser av hva kjønnskategoriene kan inneholde for å bli akseptert som et visst kjønn.

Eksemplene illustrerer to ulike måter å vise motstand mot å bli fortolket i kjønnete rammer. Emil benekter sin egen praksis som feminin og unngår på denne måten å bli koblet opp med aktiviteter knyttet til jenter. For han er det ikke dans han gjør, fordi gutter danser ikke og han er gutt. Slik sikrer han seg at han iscenesetter seg selv, og blir fortolket, som gutt. Pia derimot, når hun søker etter å ikke bli tillagt egenskaper i kraft av sitt kjønn, så søker hun tilflukt i et annet kjønn. Der Emil forsterker sitt eget kjønnsuttrykk, så forlater Pia sitt. Begge trekker på uttrykk på tvers av kjønnskategoriene, men tar i bruk ulike diskursive strategier.

4.2.6 "Gutta som sier frekke ting til meg"

For Tilde blir disse forhandlingene om kjønnsuttrykk enda mer komplisert. Hun benytter seg av motstridene fortolkningsrepertoar når hun skal søke etter å forstå en konflikt som har opphav i kjønn. Dette introduserer ulike ideologiske dilemmaer som hun må manøvrere.

Tilde forteller om en hendelse hvor hun og en gruppe jenter blir kastet ut av fotballbanen av noen gutter. Hun sier at hun følte seg urettferdig behandlet nettopp fordi hun er jente, og at guttene mener at jenter ikke er i stand til, "er for svake for", å leke den samme leken som dem. Denne typen lek beskriver Tilde som veldig fysisk. Tilde gir uttrykk for at hendelsen gjør henne både redd og sint. Det er guttenes fysiske overlegenhet og størrelse som gjør at hun føler seg redd og maktesløs forteller hun. Hun forteller også om at jentene gjerne sier ifra til de voksne når det oppstår konflikter, og at de uttrykker sinne verbalt direkte til guttene. Guttene derimot, mener at jentene er "sladrepaver", og sier ikke ifra selv. I etterkant av opplevelsen lager Tilde en video som hun legger ut på TikTok. Videoen er av Tilde selv, hun har lagt på et lilla filter med djevelhorn og djeveløyne. Teksten på videoen er "guttene som sier frekke ting til meg".

Hun er sint og gestikulerer med hendene, ser rett i kamera og har lagt på hard hiphop-musikk til videoen.

I Tildes redegjørelse av hendelsen trekker hun på rotete og til dels motstridende forestillinger om kjønn.

Tilde: Vi har jo den her ... [musikk i bakgrunnen] og så har vi den her fordi at guttene på trinnet mitt er veldig teite når det kommer til fotball for eksempel for de lar ikke jentene få spille fordi vi er tydeligvis 'for dårlige og vi tåler ikke nok'.

Gjennom hele fortellingen om denne hendelse bruker Tilde gjengitte ytringer fra guttene hvor hun gjør seg til både i ansiktet og med stemmen, og bruker åpenbar sarkasme for å fremme poenget sitt. Dette kan tolkes som at hun tar en markert avstand til påstandene om at jenter er skjørere og dårligere enn gutter. Ved å bruke sarkasme får hun muligheten til å vise motstand mot kjønnsstereotypiske forestillinger om at jenter er svake og skjøre. I en annen del av intervjuet påpeker hun nettopp dette, og argumenterer overbevisende om at det ikke er en universell sannhet at gutter er sterkere enn jenter: "Det bryr meg egentlig ikke så veldig mye, fordi jeg vet at ... Sånn som at jeg er ganske sterk i forhold til de guttene, fordi jeg kan slå ... selv om de er ti centimeter høyere enn meg så slår jeg de fortsatt i håndbak!". Tilde har erfart at det ikke er en universell sannhet at guttekropper er fysisk overlegne jentekropper.

Tilde: For eksempel, jeg ble jaget vekk fra banen en gang. Sammen med de to andre jentene. Og da blir jeg litt sånn irritert for hva, hvorfor "hva har jeg gjort da?". Ja... Da blir det veldig urettferdig for meg.

M: Var det etter det du postet den videoen eller?

Tilde: Ja, og så har det jo skjedd sånn generelt sånn veldig mange andre ganger. Fordi at guttene driver og spiller noe som heter ... eh ... Save laget!

M: Ja? Hva er det for noe?

Tilde: Det er sånn amerikansk fotball, rugby og neseblod [ler]

Her bruker Tilde gjengitte ytringer for å etablere hvem som utgjør gruppene i konflikten, og for å effektivt posisjonere seg selv som jente ved å ta avstand til det guttene sier og gjør. Det er gjennom diskurser om jenter som verbale og gutter som fysiske at det blir mulig for barna å spille ut hendelsen som kjønnede subjekter. Det er den binære kjønnsforståelsen om lager grunnlaget for konflikten hun forteller om. Uten kjønn forstått som gutt/jente og som gjensidig ekskluderende kategorier som er avgrensede og entydige, ville historien gitt liten mening. Det er altså i denne opposisjonen at historien får spilles ut. Skillet mellom gutter og jenter skildres gjennom tydelig kjønnede praksiser som kommer i spill når en konflikt oppstår mellom gruppene. Her er det hvilket kjønn man blir oppfattet som, som definerer handlingsrommet til de enkelte. Det er flere ting som skjer i denne prosessen. For det første får barna etablert seg effektivt som de kjønne som kroppene deres har blitt tilskrevet. Diskursene kommer til uttrykk som sosiale praksiser, og ideer om kjønn produseres, reproduseres og forsterkes av barna.

Tilde tegner også opp deltakerne i konflikten, det er "de" som er guttene og "vi" som er jentene. Hun forteller utvetydig om de ulike sosiale rollene som spilles ut og kjønnsforskjellene fortelles fram som fundamentale og tydelige. Jenter henter kraften i sin aggresjon fra det verbale, mens guttene finner sin i kroppen. Tilde bruker sterke språklige virkemidler når hun framstiller guttene. Disse måtene å gjøre kjønn på, gir muligheter for å ta uomtvistelige kjønne posisjoner enten som gutt, eller om jente. Motivene som ligger bak konflikten, blir også kjønn. Jentene skisseres som de som står opp for urettferdighet, mens guttene virker å mene at de har førsterett på banen. Guttene rammes inn som voldelige, med overlegne kroppslige egenskaper og forbindes med fysiske skader og "neseblod". Slik viser hun likevel antar at guttene er sterkere enn jentene, "vil ikke gå i en fight med de", "de driver med "neseblod " og "masse skader", og spiller på kjønnsstereotyper om gutter for å legitimere sin posisjon som diskriminert.

Tilde: Ja, men da blir jeg sånn 'men hva har vi gjort?'

M: Hva sier de da?

Tilde: De bare sier "det er ikke vårt problem, det er ditt". For liksom da blir jeg sånn.. de blir bare litt teite og så driver de og ... for de er veldig stor i kjeften, de driver og banner veldig mye [...] Og de guttene er jo helt (viser med hånden) rett opp, de er jo kjempehøye.

M: Ja.

Tilde: Så er det sånn at da skal de jo. Da bruker de hendene og føttene og på hverandre, de driver med masse skader ass. Og de fortsetter bare. Og da, når den høyeste gutten, som er til og med høyere enn pappa! Kommer bare sånn rett mot meg, da blir jeg sånn "jeg gidder ikke å prøve å komme meg inn i en fight med han liksom!"

Tilde tar avstand til kjønnsstereotyper om jenter/kvinner som svakere enn gutter/menn ved å bruke sarkasme, skjære grimaser og forandre stemmen sin når hun gjengir det guttene sier. Hun mener at det er urettferdig at gutter på selvfølgelig vis gjør krav på fotballbanen. Samtidig så er det nettopp erfaringen med å møte en fysisk større gutt, som gjør at hun forlater fotballbanen fordi hun ikke vil "gå inn i en fight". Gjennom utdraget så *både* opponerer hun mot ideen om de fysisk overlegne guttene, *samtidig* som hun retter seg etter guttenes krav og legitimerer det valget ved å henvise til guttenes kroppslige overtak og voldelige vesen. Hun gjør tydelig motstand til umyndiggjøringen av jenter, likevel er det nettopp denne kjønnsforskjellen som stopper henne fra å gå inn i videre konflikt. Her står hun i et ideologisk dilemma og begge de tatt for gitte sannhetene, at gutter er sterkere enn jenter og at gutter *ikke* er sterkere enn jenter, blir spesielt synlige. Gjennom å innta disse kjønne posisjonene blir makt distribuert gjennom gruppene. Denne makten både muliggjør og begrenser sosiale praksiser for subjektene som posisjoneres. Tilde gjør det svært tydelig at hun som jente ikke har mulighet til å hevde seg fysisk, guttenes kropp anses som overlegne og potensielt skadelige. Likevel er det tydelig at dette ikke betyr at Tilde reduserer jenter til passive offer som må underordne seg guttene. Å være jente i konflikt med gutter, åpner for muligheter til å trekke på andre ressurser i skolekonteksten, nemlig de voksne:

Tilde: Og da blir det irriterende og så sier de frekke ting til meg.

M: Mm ... Kan jeg få se den fra starten igjen? For der står det 'gutta som sier frekke ting til meg'.

Tilde: Ja, for de tror jo ... For det er mange jenter som blir sånn flyr rett på dem [gutta] og sier sånn 'hva er galt med deg?? Jeg går og sier fra til de voksne!' For vi jentene vi sier ifra, men guttene sier egentlig ikke fra for de er bare sånn 'sladrepave og næ næ næ'. [...]

Tilde: Så da stikker jeg og heller sier fra til de voksne, for jeg gidder jo ikke å bli behandla urettferdig. For jeg står liksom for det jeg mener er riktig. Og da sier jeg heller ifra heller enn å prøve å havne opp i en fight for å komme meg ... ja ...

M: Det skjønner jeg.

Tilde: Men da begynner de å lage rykter om meg.

M: Åja?

Tilde: "Ja. 'Hun der må du ikke la være med for hun bare blabrer til voksne'. Og så blir jeg liksom sladrehanke! Men jeg sladrer jo ikke om hemmeligheter og så videre. Det holder jeg for meg selv her inne liksom. (Peker på hjertet sitt) Men sånn som ting som jeg synes er urettferdig, det er det jeg begynner å blabre til de voksne liksom som når jeg ikke får lov til å være med uten at jeg har gjort noe galt. Sånne ting sier jeg ifra om.

I dette utdraget beskriver Tilde at samme praksis kan ha ulikt meningsinnhold beroende på hvilket kjønn den som tar den i bruk har. Når jenter sier ifra til voksne så er det begrunnet som en protest mot urettferdighet, men hvis gutter sier ifra så er det et uttrykk for illojalitet. Her skisserer hun klare grensdragninger mellom hva som er feminint og maskulint i konflikter mellom kjønnene.

Ved å si fra til de voksne havner Tilde i et nytt ideologisk dilemma og må manøvrere seg gjennom to konkurrerende diskurser. På en side knyttes det å si fra mot illojalitet, hvor man risikerer å bli sladrehanke. På den andre siden forbindes samme praksis med å ikke akseptere urettferdighet. Tilde legitimerer valgene sine ved å forhandle om meningsinnholdet i konseptet illojalitet. Hun understreker at når det virkelig teller, i vennerelasjoner, så sier hun ikke fra til voksne. Så omformulerer hun hva det var hun egentlig sa fra om, og knytter det til rettferdighetsidealer. Slik varetar hun sin egen integritet og unngår å bli definert som sladrehanke, både ved å fortelle fram seg selv som en lojal venn og gjennom å redefinere hva det å si fra, handler om.

I etterkant av hendelsen lager Tilde som sagt en video på TikTok. Når Tilde legger ut videoen, så blir det enklere for henne å legitimere standpunktet om at jenter ikke er underordnet gutter. Når den fysiske og konkrete kroppslige trusselen ikke er en del av situasjonen, så skjer det noe med maktrelasjonen.

I Tildes refortelling i videoen på TikTok, så snur hun mye på hodet. Når hun forteller om hendelsen så er det jenter som er "freske", mens i videoen er det nå guttene som "sier freske ting til meg". Tilde adopterer også kroppsspråket til guttene, ved å gestikulere overdrevet og uttrykke en viss aggresjon. TikTok gir Tilde muligheten til å protestere mot det hun synes er urettferdig på en måte som hverken er sladring, eller som innebærer risiko for sanksjoner og eskalering på samme måte som på fotballbanen. Det som

tidligere i historien posisjonerer henne som underlegen og svak jente, blir nå *re-posisjonert* til en idealisert versjon av en som står opp for rettferdighet og ikke lar seg kue. En slik reposisjonering gir henne potensial og rom for både identitetsarbeid og for konstruksjonen av kjønnsmakrelasjoner. Slik kan vi se at til tross for at kjønn fortelles fram som entydig og avgrenset, så finnes det overlapp mellom kjønnskategoriene. Det er mulig å trekke på uttrykk som knyttes på tvers av kjønnene og på denne måten forhandle om makrelasjonene og å ta krav på kjønnsidentiteter som rommer protest og redistribusjon av fortrinn. Makthierarkier mellom kjønnene skapes også innenfor disse praksisene, men hvordan makten distribueres beror på hvilke diskursive fortolkningsrammer som settes i spill. Produksjonen av kjønn er ikke nødvendigvis ryddig og entydig, selv når den opererer innenfor den binære inndelingen mellom gutt/mann og jente/kvinne.

4.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg tatt for meg hvordan barn forhandler om identitet og kjønn når de posisjonerer seg selv i sine selvproduksjoner på TikTok. Gjennom å analysere hvordan barn trekker på autentisitetsrepertoaret viser barna at de forholder seg til idealer om å være et autentisk og ekte selv. Disse dimensjonene knyttes til egenskaper som ærlighet, å inneha en god moralsk rettesnor og evnen til å stå opp for det en mener er riktig. Det er altså et ideal om individualitet og autonomi som gjennomsyrrer synet på identitet, og viser at én måte å presentere seg til verden på, er gjennom *forskjeller* og hva det er som skiller et menneske fra et annet. Samtidig finnes det rådende diskurser om rettferdighet som anser menneskeheten som i bunn og grunn være *like*.

Materialet viser at barn snakker om kjønn som entydig, avgrenset og binært. Samtidig gjør de kjønn på fleksible måter og er ikke avhengige av å låse seg fast til stereotypiske kjønnsuttrykk for å gjøre seg gjenkjennbare. Autentisitet og kjønn brukes av barna som en del av fleksible posisjoneringsstrategier for å tilskrive mening til hendelser, verdier eller meninger.

5 Barns forhandlinger om jevnalderrelasjoner og TikTok

I tillegg til å være en arena for individuell identitetsproduksjon, er TikTok også en kollektiv arena for barna jeg har intervjuet. TikTok er en plass hvor de lager videoer sammen med venner, deler videoer med hverandre og en arena for å fortelle vennene sine om egne hverdagsliv. I materialet risses det opp grensedragninger som markerer skiller mellom grupper og definerer forskjellige mulige tilhørigheter. Når barn forteller fram seg selv gjennom sin TikTok-bruk, forteller de også fram seg selv i samhold med andre barn. I materialet sentrerer fellesskapene rundt dimensjoner som omhandler nærhet og avstand, og barna trekker veksler på repertoarer som gir mening til hvilke tilhørigheter snakker seg inn i, og hvilke de skal ta avstand fra. Skillene mellom grupper oppstår blant annet gjennom hvilke aktiviteter de gjør med hvem, hvem som liker hva, og hvem som tillates å få se. Gjennom å uttrykke visse forståelser, kunnskaper, holdninger og kulturreferanser, skapes grupperinger innad i barnekategorien. Disse grupperingene har sine egne regler og forventninger. Gjennom disse grupperingene skapes selvfølgegjorte og tatt-for-gitte verdier/idealer som barna må knytte seg opp til, og posisjonere seg innenfor, for å oppnå ulike typer mål. Disse målene kan være å oppnå bekræftelse, å kunne definere seg innenfor et samlet "vi", eller for å unngå utenforskap og annerledeshet. TikTok er således en måte for barna å gjøre sosiale fellesskap på.

Materialet preges av ytringer og fortellinger om vennskap, av elementer rundt – og referanser til – vennskap som lek og vennskap som alvor. Tilhørighet i ulike former er en fundamental organiserende kraft når barna forteller fram seg selv gjennom sin TikTok-bruk. Hvilke måter de posisjonerer og innordner seg med andre mennesker, er med på å definere hvilket handlingsrom de har, og hvilke forventninger som de blir møtt med. Hvilke fellesskap man tar krav på tilhørighet med, er også avgjørende for hvordan man forstår seg selv og blir tolket av andre.

I dette kapittelet undersøker jeg hvordan barn skaper og innordner seg i ulike fellesskap gjennom sin TikTok-bruk. Materialet preges av barns fortellinger om nærhet og avstand til grupperinger av andre barn, og trekker på repertoarer som omhandler fellesskap. Det fortelles historier om lojalitet og støtte, men også om konflikter og utenforskap. I dette diskursive landskapet trer det fram forestillinger om hva som er å være en god venn, og hva et vennskap skal være. Disse forestillingene er kilde til trygghet gjennom at "jeg"et inntar en posisjon som en del av et kollektivt "vi", men det oppstår også sfærer av ambivalens og usikkerhet hvor barna må balansere mellom ulike konkurrerende repertoarer. Jeg har derfor valgt å kalle dette *tilhørighetsrepertoaret* med tilhørende underrepertoar; *leksrepertoaret* og *alvorsrepertoaret*.

5.1 Tilhørighetsrepertoaret

Det er mange ulike tilhørigheter som tar form når barna forteller fram seg selv og vennene sine gjennom sin TikTok-bruk. Jeg har lett etter formuleringer som for eksempel "vi" og "dem" for å undersøke hvilke grupperinger som materialiseres. Her fant jeg ulike typer fellesskap og inndelinger som deltakerne aktivt tar del i, skaper og innordner seg i. Disse fellesskapene kan være nært vennskap, kjønn, generasjon og familie. Flere av deltakerne har opprettet fellesprofiler på TikTok for eksempler, som en gruppe barn har tilgang til og kan poste innhold fra. Her brukes "bioen"⁶ som et uttrykk for hva som kjennetegner grupper. Bioen blir på denne måten en presentasjon av en gruppe og hva som holder de sammen. En deltaker viser meg fellesprofilen hun har med vennene sine, hvor det står "Frukt-gangen" i bioen. "Hu der er også bestevenninna mi, men vi er på en måte frukt-gangen. Fordi Marie er eple, Petra er appelsin og jeg er mango.". En annen gruppe bruker "Litago-gjengen" på lignende vis. På denne måten benytter barn TikTok til å sette klare grensedragninger som skiller spesifikke grupper fra andre, i dette tilfelle en liten gruppe nære venner. Slike vennskap blir på én måte privat og på en annen måte offentlig. Disse fellesskapene tilbyr et innsyn i et fellesskap, og samtidig fungerer det som et uttrykk for et fellesskap. Andre deltakere har slike felleskontoer sammen med venner fra fritidsaktiviteter eller andre sosiale sfærer som de tar del i. Disse felleskontoene kan ses som fellesskaper der barna kan kontrollere innholdet i selv. I tillegg viser materialet at barna uttrykker andre typer tilhørigheter gjennom innholdet de produserer på TikTok. Mange inkluderer familiemedlemmer i videoene sine, søsken, foreldre og besteforeldre kan tildeles roller som de spiller ut, eller opptre som tilfeldige statister i mer hverdagslig innhold. Det å ta del i kjærestepraktiser er også en type fellesskap i materialet. For eksempel fortelles det historier hvor TikTok blir brukt som en arena for å uttrykke sjalusi, utroskap og andre kjærestepraktiser.

I autentisitetsrepertoaret som ble diskutert i forrige kapittel er det et uttalt ideal om å være "seg selv"; et eget individ med egne verdier og meninger som skal være sterke nok til å tåle uenighet og motstand. Innenfor tilhørighetsrepertoaret derimot, er det viktigere å *ikke* skille seg ut. I de ulike tilhørighetene som formes, er det gjerne likhetene som understrekes og gis mening, og som fungerer som inngangsbilletter til bestemte fellesskap. Subjektposisjoner inntas ofte i samsvar med regjerende normer og praktiser innenfor gruppen, og innordner seg majoritetens oppfatninger. For eksempel fikk jeg høre at "de [guttevennene] legger bare ut at de hopper og spretter", at det er spesielt viktig å holde hemmeligheter som andre i gruppen forteller, og en enighet om at hvis en opplever å få hat, så skal alle de andre komme for å støtte. På denne måten ser en at det er en blanding av typer uttrykk som danner grunnlaget for hva som skiller fellesskapene. Noe handler om praktiser, der for eksempel gutter knytter fellesskap med hverandre ved å gjøre guttepraktiser. Andre ganger er det kunnskaper som setter rammer rundt fellesskaper, slik som at man forstår én type humor, eller har kjennskap til kollektive, uskrevne regler, eksempelvis som at man skal trykke like på alle vennene sine videoer. I andre ganger igjen kan det være å ytre meninger som er avgjørende for å

⁶ En bio består av et bilde samt to-tre linjer med tekst eller emojis som kan benyttes inne på profilsiden til en TikTok-bruker. Denne brukes gjerne til å si noe om seg selv, hva man liker og hvem man er. Bioen er ikke statisk, og de fleste barna endrer ofte hva som står der.

skille mellom grupper, ved å ta parti i en konflikt så sier man hva man mener om hva som er riktig i den spesifikke konteksten.

Innen fellesskapene skapes uskrevne regler som barna må innfri for å kunne holde seg innenfor det som er akseptabelt i de spesifikke fellesskapene. Disse ser jeg på som både praksiser som trekker grenser mellom grupper, og som uttrykk for tilhørighet. Som nevnt, er det et flertall av deltakerne som snakker om at de trykker like på alle videoene som vennene deres legger ut. Å trykke like på en video blir dermed en måte å både vise og gjøre vennskap på. Mange har også interne regler som det å få tillatelse fra alle som er med i videoen før den legges ut på TikTok. Andre praksiser som er med å skille grupperinger og å ta krav på tilhørighet er å lage videoer sammen med venner, hjelpe andre med å filme videoer eller være statister i andres innholdsproduksjon. Slik vedlikeholdes også skillene, ved at de praksisene som tildeles og definerer fellesskapene, blir utført og gjentatt med utgangspunkt i det tilhørende fellesskapet. Disse fellesskapene kommer til uttrykk gjennom å tildele bestemte praksiser, kunnskaper og meninger til ulike grupper, for derfor å kunne ta krav på tilhørighet til de respektive gruppene.

Utover praksiser som definerer fellesskap, bruker barna også ulike meninger og kunnskaper for å dra skiller mellom ulike grupper. Noen av barna trekker på politiske standpunkt for å ta krav på politisk tilhørighet og på denne måten alliere seg med en større gruppe eller bevegelse. Å snakke seg inn i samfunnet på ulike tema, kan gjøre tilgjengelig subjektposisjoner. Et annet mønster som kan knyttes opp mot fellesskap, er at et flertall av deltakerne uttrykker at TikTok er "for gøy", og noe en kan gjøre sammen med vennene sine. Kunnskaper som er med på å skille noen barn fra andre barn, kan omhandle kunnskap om de uskrevne reglene, en felles forståelse om at fremmede på internett kan være farlig, at man skal respektere andres autonomi og synlighet på internett, at man har en forståelse av hva som er morsomt og ikke, og å ha et forhold til hva som er aldersadekvate kunnskaper og innsikter. Slik vedlikeholdes vennskapskategoriens koherens, ved at de ikke blir utfordret, og ved at de gang på gang utføres, gjenkjennes og tas for gitt.

5.1.1 Leksrepertoaret

I samfunnsdiskurser preges barnefellesskaper av forestillinger om lek, uhøytidelighet, uskyld, frihet, spontanitet og moro (Eckert, 2001; Lorgen, 2019). Dette gjengis også i materialet. Barna trekker på diskurser om TikTok som en underholdningsarena, en plass å ha det gøy sammen med vennene sine, være kilder til humor og mange av videoene de lager inneholder elementer av lek. Martin, som ikke selv legger ut videoer på TikTok, forteller at vennene hans ofte poster videoer av at de leker og herjer med hverandre og det samme gjør Tor. Tilde forteller også om at når hun og vennene lager videoer så handler det like mye om feiltrinnene de gjør fram til ferdig video, at de ler og "får latterkrampe når de gjør noe feil".

Humor er en bred og framtrødende dimensjon i barnas TikTok-bruk, og brukes i både i produksjon og konsum av videoer. Humor er også ofte rammen hvor videoer blir tatt ut fra TikTok og inn i andre hverdagssf erer hvor TikTok ikke n odvendigvis er en deltaker. Mange av humorreferansene er så kjente at barna kan referere til kun et fragment av memen og så gjenkjennes det av vennene. For eksempel forklarer Tor om at han kan kun si én bestemt setning, eller en bevegelse fra en meme, og så hiver alle andre seg også på fordi: "liksom alle vet". Humor inneholder mange repertoarer, men har först og fremst en funksjon i leksrepertoaret, å binde sammen individer med hverandre. Humoren barna refererer til er innholdsrik og handler om fellesskap hvor man liker den samme humoren. Memes er for eksempel en måte å gj ore fellesskap på, noe man refererer til, deler med andre og ler av sammen i fellesskap. Humor utgj or således en stor del av leksrepertoaret. Samtidig åpner leksrepertoaret opp for dimensjoner som en l os og ledig stemning, preg av uhytidelighet og spontanitet som ikke kan kobles direkte til humor. I leksrepertoaret er TikTok en lystbetont aktivitet for vennegjenger, det er noe som barna uttrykker at de gj or "for g oy". "Hele TikTok er på en måte t oys" sier Tor. Barna trekker også på at mye på TikTok "ikke gir mening" som et positivt attributt. Dette tilsier at innhold på TikTok ikke trenger å v are så alvorlig eller ha et overordnet poeng, eller skulle måtte gi et utbytte utover underholdning.

Lek kan ikke reduseres til det barn ler av, men består også av kjennskap til memes, uhytidelige videoproduksjoner og andre interne vitser som deltakerne bruker for å skape tilknytninger og sementere fellesskaper. Har man innsikt i humoren åpner det for en felles arena for å dele opplevelser og referanser. Lek brukes aktivt både for å tegne risser rundt fellesskaper, som en inngang til fellesskaper og forsterking av fellesskaper. Mens når humoren er intern kan den danne ugjennomtrengelige barrierer for de som står utenfor, slik som med "fruktgangen". Gjennom lek dannes ulike grupper mellom et "oss " og et "dem". Samlet sett utgj or leksrepertoaret forestillinger om vennskap på TikTok som uhytidelig og uformelt. Repertoaret preges av praksiser som sentreres rundt lek og humor og utgj or en dominerende kollektiv forståelse i materialet.

5.1.2 Alvorsrepertoaret

En annen dominerende dimensjon i materialet når det kommer til barnefellesskaper i forbindelse med TikTok er varierende grader av alvor. Deltakerne fremhever TikTok prim ert som en arena for lek og moro, men de forteller også om at de ulike fellesskapene som dannes i forbindelse med TikTok også har elementer av alvor.  penhet, lojalitet og tillit er egenskaper mange av deltakerne fremhever som viktig, og uttrykkes ved tagging, likes og kommentarer. Dette er noe barna framstiller som viktig og riktig, og noe som tas på alvor. Det finnes også kollektive enigheter om at man ikke skal poste innhold uten at alle som er med har gitt tillatelse. Barna forteller også om konflikter, bekymringer og ambivalens i relasjonene de inngår i, gjennom sin TikTok-bruk.

I noen tilfeller handler alvor om å danne tilhørigheter *mot* noe som anses å være spesielt viktig eller alvorlig. Som vist tidligere er det flere av barna som understreker at de er imot rasisme og fordommer mot folkegrupper. Noen fellesskap kan på denne måten defineres ut fra hvilke meninger en har. Slik kan en se at å definere seg som eksempelvis ikke-rasist har en funksjon utover det å presentere seg selv som individ, men handler også om å ta krav på medlemskap i en spesifikk gruppe. I et slikt tilfelle handler det ikke så mye at man som individ står opp mot urettferdighet, men at man innpasser seg en gruppe og inntar de samme synspunktene som deles i gruppa. Antirasisme kan ses som det rådende og normative verdigrunnet som deltakerne føyer seg inn i, for å unngå utenforskap. Samtidig blir antirasisme en praksis for å bekrefte fellesskaper.

I andre tilfeller brukes alvor som en strategi for å gjøre humor. En overvekt av barna har en uttalt preferanse for svart humor, hvor det tulleles med fenomener som hovedsakelig anses for å være sensitive eller alvorlige, slik som pedofili, vold, overvekt eller barns nakenhet. I samfunnet anses slike områder generelt som forbeholdt voksne og noe barn skal holdes utenfor. Tor sier for eksempel:

"En meme skal prøve å være morsomt liksom. Hvis du liksom har, det ofteste er bilder da, så det er liksom. Hvis du har en fat kid og så står det sånn med stor skrift 'Hæh?? Gratis mat?? Jeg er in!'"

Noen deltakere forteller om at det går sport i å omgå algoritmene til TikTok, hvor noen barn for eksempel legger inn et stillbilde av sin egne nakne kropp eller ansiktet sitt i en video, og oppfordrer seerne til å sette på pause i akkurat det riktige øyeblikket. Denne typen humor spiller nettopp på en type samfunnsmessige kontroverser slik som debatter rundt risiko ved barns synlighet på internett. Slik sett bruker barna alvor for å harselere med det etablerte, hvor poenget med humoren er å bryte med tabu, det er hele premisset som gjør vitsen morsom. Dette kan ses på som en type lek, men det viser også at deltakerne har innsikt i de ting som voksne generelt anser som alvorlige sfærer som barn ofte beskyttes mot. Humoren hviler på aksepten rundt at noen ting er mer alvorlige enn andre; uten denne innsikten i hva som anses å være alvorlig så hadde ikke vitsen vært morsom.

Kunnskap om de uskrevne reglene er også preget av et visst alvor. Det å ikke skrive hatkommentarer, det å like vennene sine videoer er eksempler på forventninger og krav som må tas på alvor for alle. Hvis de brytes kan konflikter og uvennskap oppstå, slik vi skal se eksempler på senere i kapitlet. For noen er dette såpass alvorlig at det i stor grad former TikTok-bruken, slik som Martin som vegrer seg fra å lage bruker på TikTok, fordi han er så redd for å få hat.

Samlet utgjør alvorsrepertoaret en rekke praksiser, meninger og kunnskaper som det er kollektive enighet om at enten er av spesielt viktig karakter, eller som tilhører alvorlig sfære. I skjæringspunkter mellom lek og alvor i fellesskap som oppstår i forbindelse med TikTok-bruk, må barna manøvrere seg i et uryddig farvann av forventninger og idealer.

5.2 Subjektposisjoner i møter mellom barn, andre barn og TikTok

Hittil har jeg etablert en oversikt over noen av mønstrene som preger måtene barna snakker om vennskap og TikTok på. To dominerende fortolkningsrepertoar preger måten deltakerne snakker om, og fremstår som tolkninger på et spekter som strekker seg fra leksrepertoaret til alvorsrepertoaret. Videre skal jeg ved hjelp av lengre utdrag fra materialet vise hvordan deltakerne bruker repertoarene til å posisjonere seg selv eller andre i forhandlinger om vennskap på TikTok.

5.2.1 "Men det blir litt rart å poste de foran guttene da"

Skillet mellom gutter og jenter er et av de mest framtrædende og gjennomgående trekkene i materialet. Kjønn utgjør en fundamental meningsskapende og kategoriserende makt i barnas livsverden, og legger sterke føringer for hvordan vennskaper organiseres (Buckingham, 2008; Thorne, 1993). Dette tar form gjennom blant annet fortellinger om at man ikke ønsker å vise spesifikke videoer til guttene, uttrykk om hvordan gutter produserer annet innhold enn jenter, og en gjennomgående bruk av "oss" og "dem" med rot i kjønn. I barnas verden er det en selvfølge at jevnaldrende er enten gutter eller jenter, at iscenesettelser av gutt og jente er koherente og samsvarer med normative kjønnsuttrykk, og at disse to gruppene er iboende ulike. Men hvordan gjøres guttefellesskap og jentefellesskap på TikTok? Hvilke elementer er det deltakerne trekker veksler på når de tar krav på en av de kategoriene? I gjennomlesninger av transkriberingene fant jeg at seksualitet materialiseres som en grunnleggende markør for kjønnskategoriene. I det forrige analysekapittelet gikk jeg inn på hvordan deltakerne som individer *gjør* kjønn og hvordan de forhandler om kjønn i identitetsarbeid. I dette avsnittet ser jeg på hvordan kjønn som *fellesskapsmarkør* knyttes opp mot seksualitet. Her blir det tydelig at heteroseksualitet er en organiserende, normerende og selvfølgeliggjort kategori for barna jeg intervjuet. Det uttrykkes meninger og holdninger, og det fortelles historier eller vitser som ikke gir mening uten at heteroseksualiteten legges til grunn som en selvsagt forståelsesramme, helt uten at den trenger å benevnes.

Flere av deltakerne lager videoer som de ikke nødvendigvis legger ut på strømmen sin på TikTok. Mange av de markerer noen videoer som "privat", slik at de kun er tilgjengelig for en selv. Et annet alternativ er å lagre videoer som draft. Tilde forteller om hvordan hun bruker disse funksjonene:

Tilde: Og, vi, og jeg har jo mange private da, fordi jeg lager videoer, men så vil jeg egentlig ikke poste de, fordi at jeg vil egentlig at de bare skal være for meg selv og så kan jeg se på dem og bare "hehe, jeg så litt rar ut der" [ler]

M: Ja. [ler]

Tilde: [Jeg] vil ikke at alle skal se det. Fordi av og til er det liksom videoer jeg ikke vil at liksom ... For jeg har jo gutter som følger meg. Og da blir det litt kleint å legge ut videoer

som liksom jentene jeg kjenner kan få lov å se, men ikke guttene for da blir det litt sånn kleint.

M: Det blir litt kleint. Hva slags ting er det da, kan jeg spørre om det?

Tilde: Ja, det er litt sånn der ... Nei, litt sånn der videoer der jeg er litt sånn rar sånn som det der da.

M: Ja.

Tilde: Det kan jeg liksom poste rundt mine folk på en måte. Men det blir litt rart å poste de foran guttene da.

M: Hva slags videoer er greit å poste sånn at guttene ser dem da?

Tilde: Nei, bare sånne normale som alle andre poster for eksempel. [...] Ja, det er greit å ha de litt tøysete, men ikke sånn at de er helt sånn snåle som det at pappaen din er med liksom.

I utdraget streker Tilde opp noen klare skiller mellom grupper. Aksen hun drar skillet langs, er kjønnsforskjeller, og forståelsesrammen hun bruker er heteroseksualiteten. Ser man Tildes resonnement i lys av antakelsen om at heteroseksualiteten er norm, så gir dette mening. Hvis ikke det var slik at Tilde må vise seg fram på en *annen* måte for gutter enn for jenter, så hadde hun ikke hatt behov for å skjule videoene. Guttene tildeles derfor et annet blikk enn jentene ifølge Tilde, og det ligger en antakelse i at hun vil bli tolket og forstått på en annen måte av gutter som publikum.

Utdraget illustrerer at barna på selvsagt vis bruker kjønn som en måte å organisere vennskap på. Spesielt organiseres gutt og jente som atskilte vennskapskategorier gjennom en selvfølgeliggjøring av heteroseksualitet, i Tilde sitt tilfelle deles gutter og jenter inn som ulike "folk". I utdraget er det under forutsetningen om at gutter og jenter er potensielle partnere for hverandre at de skilles i to typer publikum, og fører til at spillereglene endres mellom de to grupperingene. Det er nettopp i disse spillereglene at meningsdanningen om gruppene utvikles og forfines. Når Tilde er sammen med jentene, eller har jenter som publikum, så stiller Tilde seg langt friere til å trekke på leksrepertoaret. Her tillater hun seg å være "rar" og til og med "helt snål". Men med gutter som publikum blir de samme praksisene flau og "kleine". Når hun skal vurdere publikum for det hun legger ut, blir det viktig å finne riktig forhold mellom tøys og alvor, slik at hun kan posisjonere seg innenfor det som aksepteres som normalt og forventet. Videoene skal ikke gjøre at hun skiller seg ut, men at hun fremstiller seg selv som "normal" og som "alle andre". Dette står i kontrast til idealene som Tilde bruker for å posisjonere seg selv i forrige kapittel. Der trekker hun på autentisitetsrepertoaret og forteller at hun synes det er viktig å poste den en selv vil, at man skal tørre å være seg selv, og at man ikke skal bry seg om hva andre mener. Når Tilde skal produsere seg selv som et individ er dette sentrale verdier for henne. Men her, når hun skal produsere seg selv som en del av jente-fellesskapet og som hetero, trekker hun på andre idealer som står i motsetning til autentisitetsrepertoaret. Nå er det om å gjøre å passe inn, ikke skille seg ut og operere innenfor det som er "normalt". Som heteroseksuell er det om å gjøre å tilpasse seg til det som er forventet og sømmelig for en jente, i relasjon til gutter.

Tilde kobler også videoer hvor faren er med til det å være *for* tøysete og rar til ville å vise de fram til guttene. Sammen med faren sin inngår hun i en relasjon mellom voksen og *barn*. Ved å gjøre denne relasjonen synlig for guttene, risikerer hun at hun kobles mot det som er barnlig. I en iscenesettelse av heteroseksualitet er det neppe hensiktsmessig at man tolkes som å tilhøre barnekategorien. For å posisjonere seg som en attraktiv partner må hun ta avstand fra barnekategorien og unngå å ha faren der som en påminnelse om at hun, i den relasjonen, er et barn. På denne måten dras også alder inn som en aktuell dimensjon i framstillinger av heteroseksualitet. Således bruker Tilde kombinasjoner av lekserepertoaret og alvorsrepertoaret for å posisjonere seg som en attraktiv potensiell kjæreste. Hun bruker alvorsrepertoaret når hun definerer det som "for tøysete" og "helt snålt" å ha med pappaen sin i video som guttene kan se. Her oppnår hun å distansere seg fra barnekategorien, slik at det ikke bryter med inntrykket om at hun i denne konteksten ønsker å tolkes som ungdom. Hun støtter seg dermed også på det at hun gjør alder for å underbygge at hun selv er en mulig kjæreste – ungdom- og ikke et barn som generelt holdes utenfor dimensjoner som omhandler seksualitet, og anses som useksuelle.

I prosesser hvor Tilde skal vurdere hvilke videoer som kan inn på feeden sin og ikke, så gjøres det gjennom tolkninger av hvordan hun ønsker å fremstå som potensiell kjæreste. I denne vurderinger deles andre barn inn i guttegrupper og jentegrupper. De to gruppene tildeles forskjellige innsyn og det antas ulike interesser i de kjønnede publikummene. Disse inndelingene kan tolkes som at Tilde vil bli vurdert på en annen måte av gutter enn hun vil av jenter, og at disse presentasjonene av seg selv er noe hun ønsker å ha kontroll på. Gjennom formuleringer som "mine folk" understreker hun at jenter utgjør en annen gruppe for Tilde, det er de som er venner, og at det er guttene som er potensielle kjærester. Det åpnes ikke for en fortolkning at jenter kan se på henne som en potensiell kjæreste, og det åpnes heller ikke for at det finnes gutter som det ikke hadde vært "kleint" å være "helt snål" ovenfor. Heteroseksualiteten får på denne måten stå utfordret i Tildes TikTok-praksiser.

Det å definere guttene som et annet publikum, og å sile ut innhold på bakgrunn av skillet mellom gutter og jenter, gjør at Tilde kan posisjonere og forstå seg selv som heterofil i møter med guttene. Å definere noen videoer som ok for "hennes folk", men ikke guttene, blir ikke bare en måte for Tilde å iscenesette heteroseksualitet på, men i denne inndelingen av gutter og jenter som forskjellige folk, blir heteroseksualiteten generalisert til å gjelde *alle* gutter og jenter. Tildes valg om å sette enkelte videoer som private for å skjule dem gjelder alle guttene, ikke bare de hun selv kunne vært interessert i. Seksualiteten skrives på denne måten inn i kroppen, hvor antakelsen er at guttekropper tiltrekkes av jentekropper og omvendt. Således gjøres heteroseksualiteten til både natur og norm, og at det å være hetero blir en måte å gjøre fellesskap på i samsvar med rådende konvensjoner.

5.2.2 "For det handler om gutter som liker å se på jenter"

I intervjuet med Pia fant jeg en annen type iscenesettelse av heteroseksualitet. Hun snakker om en video vi snublet over i feeden hennes som en kamerat hadde postet. I videoen har han skrevet "guys when seeing girl skins on Fortnite", og vi får se stillbilder

av kvinnelige spillkarakterer fra spillet Fortnite. Skins på Fortnite er ulike kroppar som spillerne kan velge å være i spillet. Disse har gjerne overdrevne kroppslige kjønnsstrekk, mannlige skins har for eksempel abnorme muskler og kvinnelige skins har overdrevne kvinnelige former. Fra stillbildene klippes det tilbake til gutten som feker i lufta og simulerer et overdimensjonert kjønnsorgan for å signalisere at disse figurene er seksuelt tiltrekkende. Jeg spør Pia hva hun tenker om slike videoer:

Pia: Jeg synes det er litt rart.

M: Ja?

Pia: Men, det er også litt morsomt da.

M: Hva er det som er morsomt med det da?

Pia: Øøh, jeg vet ikke. For det handler om gutter som liker å se på jenter liksom ...?

M: Ja?

Pia: [ler forsiktig] Ja, eller, det finnes mange skin på Fortnite og så er det dameskin på en måte. Jeg vet ikke helt hva meningen med den videoen var [ler forsiktig]

Selve videoen kan forstås som en iscenesettelse av maskulinitet som senterer seg rundt en ekstrem seksuell appetitt for kvinner. Det som skal til for å iscenesette (eller undertrykke) en kropp som mannlig eller kvinnelig er en del av opplevelsen av femininitet og maskulinitet. Grunnet for humoren i videoen bygges rundt antakelsen om at gutter og menn lar seg ukontrollert drive av et seksuelt begjær, og baserer seg på at selve presentasjonen er så overdrevet at den blir komisk. Det er de ekstreme overdrivelsene i videoen som gjør at den blir tøysete. Videoen hadde ikke gitt mening uten antakelsen om at maskulin seksualitet handler om et ukontrollert et driv som defineres av kvinnelige kroppar. Humoren baseres på at gutter har en seksuell appetitt i så stor grad, at de til og med tenner på animerte datafigurer. Ved å gjøre denne maskuliniteten så oppnår gutten å posisjonere seg både som gutt/mann og som heteroseksuell. Samtidig finner vi også her formuleringer og ytringer som generaliserer heteroseksualitet til *alle* menn, videoen formulerer dette ved at påstanden gjøres på vegne av hele gruppen "guys". I tillegg til å fremstille menn som seksuelt begjærende vesen, så formidler også videoen effektivt *hva* det er som er tiltrekkende for menn, nemlig kvinnelige kroppar. Seksualitet reduseres til et rent kroppslig fenomen, det er fremstillinger kvinnelige kroppar som utløser kroppslige reaksjoner hos menn. Fremstillingen av heteroseksualitet blir gjort i langt mer eksplisitt grad enn med Tilde i forrige eksempel.

Det mest interessante er likevel Pia sin reaksjon på videoen. Først synes hun at videoen er "rar", men så sier hun også at hun synes den er morsom. Pia forstår lett humoren i videoen, at gutter og menn lar seg styre av sitt seksuelle begjær, og at dette begjæret effektivt forankres i den mannlige kroppen. Dette er en såpass tatt for gitt sannhet at Pia umiddelbart kjenner igjen og forstår budskapet. Hun protesterer hverken på at denne typen begjær gjøres gjeldende for alle menn, eller at det er kvinnekroppar som utløser dem. Hun uttrykker tvert imot at det er dette som gjør at hun synes videoen er morsom. På denne måten innordner også Pia seg de heteronormative rammene, slik Tilde også gjør. Det aksepteres og tas for gitt at maskulin seksualitet er en kroppslig reaksjon på

kvinnelige kropp. Innenfor leksrepertoaret kobles den maskuline seksualiteten som selvfølgelig av natur, men morsom som overdrevet og vulgært uttrykk. Antakelsen om maskulin seksualitet er så åpenbar for henne, hun tar referansen umiddelbart, og skjønner akkurat hva humoren spiller på. Det er det ekstreme *uttrykket* som gjør vitsen morsom, ikke det at maskulinitet drives av dyriske og ukontrollerbare lyster. Hun kjenner til referansene om både maskulin seksualitet og heteroseksualitet. Slik posisjonerer hun seg som både oppdatert og kunnskapsrik.

Men så trekker Pia seg. Selv om hun nettopp har bekreftet at hun forstår humoren, så sier hun deretter at hun ikke lenger skjønner hva videoen handler om. Hun går fra "rart" til "morsomt" til "skjønner ikke" på kort tid. Selv om hun ler så tyder latteren på at hun ikke lenger er komfortabel i situasjonen. Pia tar referansen om maskulin seksualitet, men når hun sier det høyt så slutter det å være morsomt. Det hun har lagt på bordet nå er et annet tema. Nå har den mannlige seksualiteten blitt tatt ut av en kontekst mellom to barn, Pia og kompisen, og inn i relasjonen mellom Pia og *meg*. Da endrer samtalen seg og tar en mer alvorlig retning for henne. Pia har nok god kjennskap til at for voksne er koblinger mellom barn og seksualitet gjerne et betent tema som drar med seg en hel haug av kontroverser og motstridende diskurser, og samtalen preges deretter av alvor (Chapman & Saltmarsh, 2013; Davies & Robinson, 2010; Davies & Robinson, 2013). Å ha kunnskap om seksualitet og maskulint begjær gir henne ikke nødvendigvis samme posisjon og status i møtet med meg, som det gjør i møter med andre barn. Da legger Pia effektivt samtalen død. Når hun uttrykker at hun ikke forstår innholdet i videoen, så er det ikke lenger noe mer for meg å spørre om.

Gjennom disse utdragene har jeg satt lys på hvordan heteronormativitet oppstår i barns hverdagslige kontekster som et mangfoldig, fragmentert og inkonsistent lappeteppe. Slik utforskning kan være avgjørende for å forstå den sosiale reproduksjonen av heteronormativitet og hvilken ideologisk makt som legges til grunn. Utdragene gir også et innblikk i hvordan kunnskap om seksualitet kan brukes på fleksible måter, som gir utgangspunkt for diametralt ulike subjektposisjoner ut fra konteksten den fortelles fram i.

5.2.3 "Egentlig så er det jo om en pedo som er utenfor en skole"

I motsetning til Pia, så er Tor ikke redd for å vise at han har kjennskap til tabu rundt sex. For ham er humor rundt sextabu og oppdatert kulturell innsikt en måte å forhandle om alder og kunnskap. Referansene brukes på en måte slik at fellesskaper markeres basert på kjennskap til populærkultur og alder. Her snakker han igjen om no no-square memen som ble omtalt i første kapittel.

[musikk og sang i bakgrunnen] "no no don't touch me there, is what I told my uncle, but he didn't seem to care. It's my secret little spot and I don't want to share. No no, don't touch me there. It's another creepy guy that always hangs around my school and all they need to know is..."

Tor: [avbryter] Men igjen, dette er ... hvis du tenker på det, så er det ... egentlig så er det jo om en pedo som er utenfor en skole. Men samtidig, **småungene** kommer ikke til å skjønne det. Så det er liksom ... TikTok er på en måte litt sånn, jeg synes bare det er morsomt! Det skjer faktisk ikke så ofte og sånn. Så det er egentlig litt sånn. De her lager på YouTube, sånn humor. Sånn litt ungdoms mellom der humor.

M: Ja. [...]

Tor: Ja, det er den pedogreia og så er det tull i tillegg. Men **små barn**, de tviler jeg på ... TikTok er på en måte sånn, eh, hvis du tenker godt gjennom det, så skjønner du at det er sånn. Men det er en dårlig ting blanda med humor sånn at det blir en morsom ting. I stedet for at det bare skal være en dårlig ting.

Også i dette eksempelet handler humoren om sex. I dette tilfellet harseleres det med pedofili og incest, som kan leses som enda mer tabu enn i forrige eksempel. Tor trekker på humor når han bruker alder som kobling til hvordan kunnskap konstitueres. Selve memen sin humor baseres på at man tøyser om alvorlige ting. Han delegerer hva passende humor er ved å referere til ulike perioder i livet. Det finnes småbarn og det finnes ungdom, disse gruppene fortelles fram som nivåer i et hierarki. "Småungene" er dumme og forstår ikke humoren, mens ungdommer evner å "tenke godt gjennom det" slik at pedofili kan bli forvandles til en "morsom ting". Slik posisjonerer han ungdommer som smartere. Basert på dette gis ungdommer en annen tilgang til TikTok enn små barn, og det åpnes en verden med humor som små barn går glipp av. Når han forteller at dette er en av favorittmemene hans, så posisjonerer han seg selv effektivt som ungdom med tilgang til denne verdenen.

Tor bruker humor og alder til å trekke grenser mellom fellesskap og knytte noen individer sammen. Det at man forstår referanser som er lagt til de voksnes verden, seksualiteten, skiller en gruppe fra en annen. For å understreke dette bruker Tor alder og refererer til at de mindre barna neppe forstår den delen av meningsinnholdet i memen. Slik knyttes bånd mellom aldersgrupper, og "småunger" brukes som kontrast for å forsterke båndene. Tor posisjonerer seg selv på denne måten effektivt som kompetent, mer utviklet og mer moden enn yngre barn. På denne måten bruker han humor for å risse skillelinjer basert på alder og kunnskap.

Tor balanserer på line mellom leksrepertoaret og alvorsrepertoaret og bruker alder som en måte å posisjonere seg selv på. Det er alderen hans som gjør at han forstår at dette er humor, og drar skiller mellom "småungene" og hans egen gruppe; "litt ungdoms mellom der". Det er alderen hans som er avgjørende faktor for om humor rundt pedofili kan være morsomt, eller om det er skadelig. Men for å sikre seg at han ikke maler TikTok som en potensielt farlig plass for barn å være, noe som ikke er i hans interesse som TikTok-bruker, så posisjonerer han "småungene" som for enkle til å skjønne spøken uansett. Dette kan ses som en del av en diskursiv strategi hvor han forsterker sin egen posisjon som eldre, smartere og mer kunnskapsrik enn yngre barn.

5.2.4 "Hun hadde bare med et uhell kommet bort i knappen"

Flere av barna har, som tidligere nevnt, uttrykt at en måte å vise vennskap til andre i vennegruppa, er å følge hverandre på TikTok og å like videoene som vennene legger ut. Måter å gjøre vennskap på TikTok er for eksempel det å like videoene som vennene legger ut eller å tagge dem i videoer. Dette er ikke nødvendigvis en uttalt sosial regel, men det er tydelig at det er akseptert og forventet måte å vise tilhørighet på. Dette bevitnes i Tilde sin fortelling da det oppsto en konflikt da én venn unfollowet en annen ved en feiltakelse. Brudd på de uskrevne reglene kan utløse reaksjoner i form av konflikter, slik at TikTok ikke bare er en arena for vennskap, men også for uvennskap. I farvannet av slike uvennskap sementeres båndene i noen barnekollektiver, mens andre brytes.

Tilde: Og en som heter Kristin, de begynte å krangle for noe. Petra fulgte ikke henne fordi at hun hadde med et uhell unfollowet henne, og det skjer jo så lett når du har den knappen der du kan swipe ned og så kan du så lett med et uhell komme borti. Og da blir jo hun sint og så blir det sånn ... Og da begynte hun å true med at "jeg skal ta kjæresten din" så blir det sånn liksom nh nh nh. Og så til slutt kom jo det opp til voksne på skolen da. Og så da ble det sånn ja, så da måtte de snakke sammen. Fordi at det er ei som er lærer. Det er sånn at hun ser ikke alltid på alle ... Fordi det var jo meldinger de hadde sett på TikTok. Men de kunne jo ikke vise telefonen i skoletiden. Og da blir det jo veldig vanskelig å forklare, fordi at hun, hun pleier ikke alltid å se på alle sidene [av saken], og da blir det litt sånn at det blir vanskelig å forklare det at hun [Kristin] begynte å sende meldinger. Fordi at hun Kristin begynte jo grine, for hun er veldig god til å bare begynne å grine helt for seg sjæl, uten å egentlig mene det ... Og da får jo venninna mi Petra **all** skylda. Og da ble jo hun veldig lei seg, for det var jo ikke hun som hadde gjort noe. Hun hadde bare med et uhell kommet bort i knappen.

Tildes historie beskriver at sammenkoblinger på TikTok er et vitnesbyrd for vennskap. Når disse sammenkoblingene blir brutt, så skaper det trøbbel for vennerelasjonen mellom Kristin og Petra. Gjennom å reagere kraftig, understreker Kristin funksjonen til de uskrevne reglene om at man på TikTok skal følge vennene sine. Ikke bare er det slik at venner følger hverandre, men om man slutter å følge noen, så er det ensbetydende at man signaliserer *uvennskap*. I dette utdraget trekker Tilde nesten utelukkende på alvorsrepertoaret.

At historien sentrerer seg rundt alvorsrepertoaret gjør at Tilde kan trekke på diskurser om hva som er godt og hva som er dårlig vennskap, og fortellingen minner om et klassisk eventyr om kampen mellom det gode og det onde. Dette er en effektiv diskursiv strategi for Tilde. Når hun tildeler Kristin egenskaper til det som kjennetegner en dårlig venn, slik som trusler om å ta kjæresten, og manipulere og spille på følelser, så blir det lett for Tilde å velge lojalitet med Petra. Det gir henne muligheten til å posisjonere seg selv og vennegjengen som en gruppe som i hennes øyne blir utsatt for urettferdig behandling og fordømmelse for noe som egentlig var en misforståelse. Slik tegner Tilde et bilde av konflikten hvor motpartene blir polarisert og hvor det ikke er rom for særlig nyansering av hendelsene. På den ene siden fremstiller hun Kristin som manipulerende og irrasjonell, det Kristins gråt blir tolket som skuespill og ikke et uttrykk for oppriktige følelser. På den andre siden står Petra som har blitt utsatt for en misforståelse og relativt uskyldig blir utsatt for et angrep. Når Tilde legger det fram på denne måten, så blir det

lett for henne å posisjonere seg på Petra sitt parti og på den måten markere hvilken type vennskap hun verdsetter. Gjennom å velge lojalitet til den ene parten, øker hun således avstanden til den andre. Denne avstanden gir Tilde rom for å polarisere ytterligere. Hun bruker ulike språklige virkemidler for å presentere seg selv som en representant for "det gode", og Kristin som "det onde" i denne fortellingen. Hun minimaliserer Petras innflytelse ved å si at "det er lett å komme borti", at det var et "uhell" og å påpeke at Petra "ikke har gjort noe". På den andre siden maksimerer hun Kristins reaksjon, ved å fremstille den som trusler, at hun er manipulerende og at den type manipulering er noe hun er "veldig god til". I tillegg forklarer Tilde videre at det ikke er hjelp å få fra de voksne. Systemet de voksne har laget med mobilforbud på skolen gjør at de ikke får innblikk i de ulike sidene i konflikten, og siden Kristin gråter og manipulerer så tar de voksne hennes parti. Når Tilde posisjonerer Kristin som manipulerende og at de voksne lar seg lure, så underbygges Petras posisjon som den som har rett.

Konflikten i seg selv tydeliggjør at det å følge hverandre er en sentral del av å gjøre tilhørighet på TikTok og at følge-status signaliserer vennskap til hverandre. De uskrevne kollektive enighetene kommer fram i lyset når de brytes. Barna forhandler stadig om hva som forutsetter medlemskap i ulike jevnalderfellesskap. Konflikten handler på denne måten ikke bare om brudd mellom vennskaper, men de brukes også for å forsterke og definere hvem som tilhører hvilke fellesskap. Når konflikter oppstår på TikTok så kan de brukes for å posisjonere seg selv i et fellesskap, og i opposisjon til noe utenfor fellesskapet.

5.2.5 "Det er vanskelig å si nei"

Pia forteller om en annen type konflikt hun havner i, gjennom sin TikTok-bruk. I denne historien trekkes det ikke like tydelige grenser mellom hva som anses som riktig og hva som er feil som i fortellingen til Tilde.

M: Pleier du å lage videoer sammen vennene dine?

Pia: Det var Lene, hun er liksom eks-vennen min da.

M: Åja

Pia: Og jeg sa at hun ikke skulle ta telefonen min. Men jeg skulle gå ned, og så kunne hun min forrige kode.

M: Mm?

Pia: Så hun tok telefonen min og filma en video.

M: Og la ut på din TikTok?

Pia: Ja. Og så skrev hun: "Hvis du sletter denne filmen så må jeg få 500 kroner"

M: Åh, så det var en slags prank?

Pia: Ja. Og så har jeg jo veldig lyst til å slette den, siden hun fikk ikke lov av meg.

M: Ja

Pia: Og Anders sa sånn "men du får ikke lov" og så liksom sa jeg "jo, men jeg får lov" siden hun ikke fikk lov av meg, så filmet hun likevel! [...]

M: Ok. Men hva tenker du om at hun tok ... Var det da dere ble uvenner?

Pia: Nei, vi har krangla masse og så bare ... Hun har alltid lyst til å være venn med meg.

M: Mm

Pia: Mmm, men jeg liker henne ikke. Men sånn, hun er en sånn bestemmertype, så jeg greier liksom ikke å si nei når hun spør om å være med hjem og sånn. [...]

M: Hva tenker du om at hun tok telefonen din og laga en video og la ut på din TikTok da?

Pia: Eh, jeg blir jo veldig sånn sint. Jeg tror det er snart et halvt år siden nå, så jeg tror kanskje jeg kan slette videoen nå, men jeg tør ikke. Jeg blir redd for at hun merker det.

M: Hva tror du hun hadde gjort da?

Pia: At hun hadde sagt at jeg skulle gi henne fem hundre kroner. Hun pleier å ... Hun spør meg sånn der ... Hun synes jeg er flink til å tegne og så gidder hun ikke å lære seg å tegne og hun ... sier at hun er dårlig. Og så spør hun meg hele tiden om jeg kan tegne noe til henne. Men jeg har ikke lyst! Det er vanskelig å si nei.

M: Mm. Hva gjør hun med de tegningene da?

Pia: Hun later som det er hun som har tegnet de. Hun skriver navnet sitt på.

Pia forteller om en opplevelse som involverer et annet type brudd på vennekonvensjonene, at en venn legger ut en video på hennes bruker uten å spørre i forkant. Pranks er en utbredt praksis på TikTok som kort kan beskrives som humoristiske skøyerstreker eller praksiser som går ut på å lure andre. Disse formuleres vanligvis som lystbetonte praksiser, hvor TikTok skrives inn som en arena for uhøytidelig lek og moro. Men i dette tilfellet ser man at Pia opplever ambivalens og usikkerhet i sin vennsproduksjon i forbindelse med TikTok. Pia må manøvrere seg gjennom mer motstridende signaler om hva som utgjør et vennskap, og hvordan hun selv skal posisjonere seg i møte med disse.

I utdraget med Tilde viste jeg hvordan konflikter på TikTok kan brukes for å *forsterke* vennsband gjennom å gjøre fortelle fram deltakere i et bestemt lys og ut ifra det gjøre lojalitetspraksiser og samtidig posisjonere seg selv som en god venn. I Pias tilfelle ses lignende forestillinger, men konflikten i dette tilfellet blir vennsbandene *utfordret*. Gjennom at Pia tildeler Lene egenskaper som "bestemmertype", hun forteller at de krangler og at Pia ikke liker Lene noe særlig. På denne måten ilegger hun Lene negative karakteristikk. Dette kan ses som et diskursivt virkemiddel i en strategi hvor Pia, som en kontrast til Lene, setter seg selv i godt lys. Samtidig så klarer ikke Pia helt å protestere mot Lene når hun tar seg til rette i vennskapet. Lene trekker på leksrepertoaret og benytter seg av etablerte former for humor, pranks, når hun legger ut videoen på Pias bruker, men for Pia er dette alvor og hun uttrykker ambivalens rundt hva hun burde gjøre. Grensene for hva som er riktig og feil flyter over i hverandre, og det blir vanskelig for Pia å både være en god venn og samtidig ivareta sin egen integritet. Hvordan skal Pia håndtere slike overtramp og samtidig bevege seg innenfor de diskursive rammene som utgjør en god venn? Der vi i forrige eksempel så en sementering av innenfor-/utenfordikotomien, ses en utvisking av disse grensene i tilfellet med Pia og Lene. Hvis Lene har brutt konvensjonene for godt vennskap, er det greit at Pia gjør det

samme? Det kan tenkes at det er en slik usikkerhet Pia kjenner på; hvor skal hun posisjonere seg selv i disse motstridende repertoarene? Denne usikkerheten kommer til syne gjennom de uregelmessige diskursive midlene hun trekker på. Hun sier på en side at hun kan slette videoen, siden Lene fikk aldri lov til å legge den ut i utgangspunktet, samtidig er hun selv bundet av de samme konvensjonene som omhandler lojalitet og fellesskap som det er vanskelig å si nei til. Hvis Pia bryter kontakten med Lene, risikerer hun selv å være en "bestemmertype"?

Et av de diskursive virkemidlene som underbygger dette diskursive rotet er hvordan Pia endrer bøyingsform på verbene når hun beskriver relasjonen til Lene. Først beskriver Pia hendelsen som skjedde på et tidligere tidspunkt, og verbene bøyes i fortid; Lene "filma" og "skrev". Men når hun forteller at Lene later som Pias tegninger er hennes, så skifter hun og snakker i presens. Presens indikerer at det hun forteller om er en pågående situasjon, ikke noe som hører fortiden til. Å be om tegninger er noe Lene "pleier" å gjøre og Lene "skriver" navnet sitt på Pias tegninger. Lene blir altså *både* posisjonert som eks-venn og re-posisjonert som presens-venn. Vi befinner oss i et uregelmessig område hvor Lene *både* er en venn og en eks-venn på samme tid. Hvor Pia *både* underkaster seg og opponerer mot fellesskapet som hun *både* villig og motvillig går inn i. Pia sier at hun "har lov" til å slette videoen, men hun tør likevel ikke. Hun har ikke lyst til å tegne til Lene, men hun gjør det likevel. Lene defineres som en "eks-venn", men bare på "liksom".

Dette medfører at Pia blir stående i et ukomfortabelt diskursivt dilemma, hvor hun kan velge mellom ulike fortolkningsrepertoar. Hun kan posisjonere seg selv i tråd med autenticitetsrepertoaret fra forrige kapittel, eller tolke hendelsen med Lene som en prank og del av leksrepertoaret. I en meningsskapning som trekker på autenticitet vil det å være et ekte og godt menneske kunne bety at man står opp for seg selv og markerer hva som er viktig for henne. Alternativt kan hun trekke på tilhørighetsrepertoarer, og gjøre vennskap ved å være lojal og støtte Lene, hjelpe Lene når hun ber om det, og ikke bryte vennskapet. Her er individrepertoar og tilhørighetsrepertoar tilgjengelige for Pia.

I det diskursive overlappet mellom autenticitetsrepertoaret og tilhørighetsrepertoaret skapes det uregelmessigheter og forkludrete ideologiske farvann. I noen kontekster er det lett å manøvrere seg gjennom konflikter rundt vennskap, slik det var for Tilde, i andre kontekster skapes det diskurskollisjoner og rotete selvforståelser. Pia står i et ideologisk dilemma hvor hun kan velge mellom å posisjonere seg som ekte og autentisk, eller om hun skal definere seg selv som en god venn.

5.2.6 "Så det er sånne ting man må passe på"

Fride (9 år) er opptatt av å ta vare på vennskapene sine på TikTok. Hun forteller flere ganger at hun trykker liker på alle videoene til vennene sine, kommentarer vennene legger ut, og at hun tagger alle vennene sine i alle videoene hun legger ut, uavhengig om de er med i videoen eller ikke. Mange av videoene hennes omhandler hun og vennene i

alt fra hverdagspraksiser til mer manusdrevne forestillinger. For Fride er TikTok først og fremst en måte å gjøre vennskap på, og en kilde til underholdning.

Under intervjuet forteller Fride om en hendelse hvor subjektposisjoner kommer i konflikt. Her må hun avgjøre om hun skal gjøre vennskap, ved å trykke liker på kommentarer og videoer, eller om hun skal være ansvarlig og beskytte seg selv som barn på internett.

M: Og så kan du like andres kommentarer også ja.

Fride: Ja. Men jeg liker liksom ikke de som jeg ikke vet hvem er.

M: Nei. Er det også en regel?

Fride: Nei, men jeg bare føler det fordi at kanskje de kan se hvem som har liket sine. Og jeg bare vil ikke det. * ler * Jeg vil ikke at de skal finne ut masse info om meg! Jeg vil ikke at de skal finne ut masse info om meg [gjentar seg selv].

M: Hva slags info er det du tenker på da?

Fride: Kanskje hvor jeg bor og sånt

M: Ja. For hva kan skje da?

Fride: Jeg vet ikke, kanskje de prøver å få kontakt med meg. Og det vil ikke jeg.

For Fride blir det trøbbel når hun skal trykke like på alle vennene sine videoer og kommentarer. For samtidig som hun ønsker å gjøre vennskap, så ønsker hun også å være usynlig for fremmede på internett. Når hun trykker like på en kommentar eller en video så kommer brukernavnet hennes opp til andre brukere som ser på videoen. At Fride har privat bruker er ingen garanti for usynlighet hvis vennene hennes har åpne brukere, eller har følgere som er fremmede for Fride. Fride uttrykker at hun er redd for at fremmede skal få informasjon om henne og passer nøye på å ikke trykke like på feil kommentar. Hvordan skal hun manøvrere seg selv når handlingene som signaliserer godt vennskap er det som kan medføre at informasjon om henne kan komme på avveie og risikere å eksponere henne? Dette blir en situasjon hvor Fride står i motstridende diskurser mellom hva som er et godt fellesskap og hva som er et ansvarlig barn. Når skal hun være en del av et fellesskap og når skal hun være et ansvarlig barn? Begge deler er viktig for Fride. Som sårbart barn er motstrategien hennes å vise ansvar og sørge for at informasjon om henne ikke dukker opp på internett. Dette blir utfordrende når hun samtidig skal gjøre vennskap ved å anerkjenne venner på TikTok.

I dette tilfellet må Fride sjonglere to konkurrerende diskurser, en hvor hun ønsker å innfri rollen som en god venn, og en hvor hun iscenesetter seg selv som sårbart og med behov for å beskytte seg selv. I neste kapittel skal jeg se nærmere på ideen om barn som særskilt sårbare og hvordan barna trekker veksel på nettopp dette fortolkningsrepertoaret.

5.3 Oppsummering

Leksrepertoaret og alvorssrepertoaret kan tolkes som dikotome forestillinger som utelukker hverandre. Slik er de ikke ment. I fellesskapsrepertoarene finnes ikke bare vurderinger om hva som må tas på alvor og hva som kan tøyses med, men viser komplekse nettverk hvor et fenomen kan tøyses med i én kontekst, men det samme fenomenet tolkes som alvor i en annen. Det oppstår også utfordrende kontekster for barna hvor det ikke er lett å avgjøre om en situasjon er morsom eller om den er alvorlig. Det kan oppstå rot og konflikter innad i, eller mellom fellesskapene, og det å signalisere tilhørighet til én gruppe gjennom hvilke meninger eller standpunkt man har, kan gi konsekvenser eller stå i strid med andre tilhørigheter, individer og grupper. Konflikter kan fungere som hendelser som forsterker fellesskaper, eller som hendelser som utløser tvil og usikkerhet. Slik kan en se at deltakerne trekker på repertoarene på uregelmessige og sammensatte måter når de skal posisjonere seg inn i ulike tilhørigheter. Hva som må tas på alvor og hva som kan tøyses med er ikke forutbestemt, men må tolkes i den konkrete konteksten slike vurderinger oppstår i.

I dette kapitlet har jeg belyst ulike diskursive strategier som deltakerne trekker veksel på når de posisjonere seg i vennskspraksiser med TikTok som arena. Barna trekker veksel på ulike egenskaper når de posisjonere seg selv og andre i et utvalg av tilhørigheter. Materialet illustrerer at alder, humor, kjønn, kunnskap og ansvarlighet er alle ulike måter å gjøre vennskap på, med hensikt om å navigere seg selv og andre gjennom forskjellige tilhørigheter. Vennskap tegnes i noen tilfeller opp som ukomplisert å orientere seg i, i andre tilfeller er det en uryddig diskursiv hinderløype å skulle lete seg gjennom.

6 Forhandlinger i barns relasjoner til foreldre om TikTok

6.1 Sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret

I analysearbeidet har jeg lett etter mønster og gjentakelser både på langs og på tvers i materialet. Gjennom dette arbeidet har jeg identifisert ulike fortolkningsrepertoar, altså stikkord, tema og formuleringer som blir brukt for å karakterisere og evaluere handlinger, hendelser og andre fenomen, rundt ideer om barn og barndom. Særlig to dimensjoner dominerer omkring dette temaet i materialet, disse har jeg kalt "sårbarhetsrepertoar" og "selvstendighetsrepertoar". I dette kapitlet forklarer jeg noen sentrale egenskaper og kjennetegn ved sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret, og hvordan disse trer fram i barns opplevelser av møter med sine foreldre med TikTok som tema. Videre analyserer jeg ved hjelp av utdrag fra samtalene, hvordan barn trekker på disse repertoarene når de posisjonerer og konstruerer seg selv i samtaler om møter med foreldre og TikTok.

6.1.1 Sårbarhetsrepertoaret

I samfunnet finnes det diskurs med forestillinger om internett som en potensielt farlig arena for barn (Livingstone, 2009). Denne forbindelsen finner jeg igjen i barnas fortellinger om TikTok. I materialet fant jeg at barna uttrykker koblinger til risiko, bekymring og sårbarhet på TikTok, gjennom stikkord som barnevennlig, passe på, upassende, skummelt, avhengig, mobbing, voksne menn, forsiktighet, hatkommentarer, uvitenhet og privat/åpen, som dukket opp på tvers av intervjuene. Barna uttrykker både egen sårbarhet og ideer om barn generelt som sårbare. Samlet har jeg sortert de ulike temaene og ytringene til barna som fremstiller barn som sårbare, og kalt det "sårbarhetsrepertoaret". Sårbarhetsrepertoaret bygger på en kulturell kjennskap til barns eksponering for, og på, internett (TikTok) som en risikofylt arena. Barna uttrykker meninger og perspektiver som trekker på fortolkningsrepertoar om barn som spesielt sårbare i møte med TikTok. Dette reflekteres i hvordan barna responderer på spørsmål om for eksempel typen innhold de ser på på TikTok, hvem de følger, hva de legger ut eller hvilke regler de forholder seg til rundt bruk. Tor (12 år) sier for eksempel at *"Det er ikke så mye på TikTok som er barnevennlig"*, og skiller på denne måten ut barn som å ha behov for mykere innhold enn andre. Han mener videre at alder har mye å si hvorvidt dette ikke-barnevennlige innholdet er skadelig eller ikke. Flere av barna nevner banning som noe negativt, og støtter ideen om at det finnes innhold som er upassende for barn. Mange deltakere trekker på eksponering for fremmede som spesielt risikofylt, og at det å ha privat profil til en viss grad beskytter fra dette. Frida forteller om en episode der hun ved et uhell kom i kontakt med et fremmed menneske da hun hadde lagret feil nummer

på telefonen sin og ble veldig redd og lei seg, så redd at hun gråt selv om kommunikasjonen var av ufarlig og vennlig art. Flere av barna uttrykket at de setter pris på at Politiet er på TikTok for å "passe på". I tillegg trekker deltakerne på muligheten for å bli utsatt for negative kommentarer på TikTok. Martin har ikke registrert brukere på TikTok, og begrunner dette med at det er mye hatkommentarer.

Barna trekker veksel på kulturelle representasjoner om bruk av sosiale medier/nettbruk og barndom i seg selv, som sirkulerer i kulturen. Barn som kategori blir etablert som en særskilt sårbar gruppe, og sosiale medier blir etablert som en arena med stort potensielt skadeomfang spesielt for barn. Eksponering for fremmede behandles som selvsagte onder, og det at barn trenger å passes på på TikTok tas for gitt.

6.1.2 Selvstendighetsrepertoaret

En annen og like dominerende dimensjon som ble fremhevet i intervjuene, kretser rundt at barn uttrykker en forståelse av seg selv som selvstendige og kompetente individer i møte med TikTok. De trekker på et selvstendighetsrepertoar som tillater at de posisjonerer seg som kompetente. Barna forteller om profiler de holder hemmelig for foreldrene, og at disse profilene i all hovedsak er åpne slik at alle brukere på TikTok kan se innholdet. Noen forteller også om strategier de har laget seg for å omgå andre typer regler, om for eksempel skjermtid eller app-begrensninger. Stikkord som kjennetegner det jeg har kalt "selvstendighetsrepertoaret" er blant annet nettvett, ansvarlighet, alder, å være moden, ha et eget liv og spontanitet. Selvstendighetsrepertoaret rommer ideer om barn som autonome subjekter med "egne liv", atskilt fra familien. Barn tillegges evnen til å ta selvstendige valg ved at det refereres til at de er modne eller ansvarlige. Andre valg knyttes opp til idealer om frihet og at barn ønsker å "gjøre det de vil" og at barndom er en livsfase som preges av lekenhet, utforskning og frihet. Selvstendighetsrepertoaret har likhetstrekk med autentisitetsrepertoaret, men der autentisitetsrepertoarer omhandler konstruksjoner av selvforståelser, så sentrerer selvstendighetsrepertoaret seg mer om dimensjoner i barnas relasjon til foreldrene. I fortolkningsrepertoarer finnes det dog alltid muligheter for overlapp mellom dem

Flertallet av barna forteller at de liker å se på svart humor og memes som gjerne spiller på vold eller sex, noe som utgjør en nyansering av forståelsesrammen av barn som sårbare og som potensielt tar skade av upassende innhold. Barna formidler gjennom ulike formuleringer evnen til å kunne manøvrere på selvstendig vis rundt potensielle farer på TikTok. Emil (10 år), som har lov til å ha åpen profil og har over 1200 følgere, har laget egne strategier for å unngå å bli kontaktet av fremmede. Han viser meg at han har fått over 100 meldinger av folk han ikke vet hvem er, men han bare overser de. Slik viser han at barn evner å ta ansvar for egen beskyttelse. På samme måte ignorerer Tilde forespørsler fra fremmede, både på den private og den åpne brukeren sin. Når jeg spør Katja (13 år) om det er noe hun ikke liker med TikTok, forteller hun at når det kommer opp det hun kaller "grovt" og "upassende" innhold, bruker hun funksjoner som gjør at hun ikke får opp slikt innhold senere: "Det er sånn at du kan trykke sånn, bare holde inn sånn, og trykke på 'not interested'. Og da liksom prøver de på ..., og liksom ha litt mindre

av de videoene da.". På denne måten viser Katja at hun er kunnskapsrik og kompetent i møte med innhold som hun ikke liker.

Barn fremstiller seg selv også som kompetente og kunnskapsrike i tråd med fortolkningsrepertoaret. Tor (12 år) forklarer for eksempel hvordan han har utviklet strategier for å omgå regler og restriksjoner rundt TikTok-bruk ved å trykke seg gjennom ulike deler slik at; "Så jeg bare sånn.. ja, ok, da kan jeg gjøre hva jeg vill!" Jeg kunne muligens ha brukt kompetanse som et eget repertoar, men jeg ser det som en dimensjon som like gjerne kan falle under selvstendigheterepertoar. Dette fordi flere av barna bruker kompetanse som en del av hvordan de begrunner at de tar selvstendige valg. Katja viser at bekymringer rundt barns tilstedeværelse på TikTok ikke gjelder henne, for hun har tilstrekkelig nettvett nok til å kunne ta gode valg og operere trygt i appen.

Flere av jentene snakker om at det er "cringe" å se voksne mennesker på TikTok. Voksnes bruk av appen tolkes som at de later som de er unge på TikTok, og det uttrykkes at om voksne skal bruke TikTok, så bør det være kun for å se på videoer og ikke legge ut innhold selv. Slik skapes inntrykket av at TikTok er barns arena, og at voksnes tilstedeværelse er både uønsket og unødvendig.

6.2 Subjektposisjoner i møter med barn, foreldre og TikTok

Hittil har jeg forsøkt å etablere et bilde av noen av mønstrene som preger måtene barna snakker om sin bruk av TikTok. Jeg har funnet at barn trekker på to dominerende fortolkningsrepertoar i møter med sine foreldre og TikTok. Videre skal jeg vise hvordan de blir brukt til å bli plassert i, eller ta krav på visse subjektposisjoner. Selvstendighetsrepertoaret kan ses som en dikotom motsetning til sårbarhetsrepertoaret. Det er det ikke ment som. Tvert imot vil jeg ved hjelp av utdrag fra materialet argumentere for at enkle dikotomier om motstand og underordning, ikke er nok for å fange kompleksiteten i hvordan barn posisjonerer seg i møte med foreldrenes krav, forventninger og bekymringer om TikTok. Fortolkningsrepertoarene blir brukt som diskursive praksiser på sammensatt vis for å forhandle om ulike subjektposisjoner. Hvilke fortolkningsrepertoarer som blir trukket på i ulike lokale kontekster, har innvirkning på hvilke subjektposisjoner som gjøres tilgjengelig, og videre, hvilket handlingsrom som åpnes eller lukkes. I disse prosessene blir kategoriene "barn" og "forelder" konstituert og makt forflyttet og distribuert.

6.2.1 "Jeg tror mine foreldre er mest redd for at vi skal bli avhengig"

Jeg brukte som nevnt teknikker fra Jørgensen og Phillips (1999), samt Edley (2001) for å identifisere subjektposisjoner. Jørgensen og Phillips (1999, s. 132) beskriver en teknikk hvor man ser etter pronomener. Et skift i pronomener, f.eks fra "jeg" til "vi", kan indikere et skift fra en subjektposisjon innenfor en diskurs, til en subjektposisjon innenfor

en annen. Et slikt skifte finner jeg i intervjuet med Katja på 13 år da vi snakket om at foreldre er bekymret for barn på TikTok:

Mari: Hva tror du de bekymringene ligger i?

Katja: Jeg tror mine foreldre er mest redd for at vi skal bli avhengig, og at vi legger ut for mye rart, Og at vi må være veldig forsiktige med hvem vi snakker med og sånn.

Mari: Ja, og hva handler det om tror du?

Katja: Nei, sånn at de vil ikke at vi skal bli lagt merke til da av folk vi ikke kjenner.

Mari: For hva kan skje da?

Katja: Nei, at vi kan få en venneforespørsel. [ler forsiktig] Og så er det en ting jeg ikke tror er et så stort problem nå lenger, for jeg har jo hatt telefon i mange år, og har blitt litt sånn nettvettvant

Mari: Du vet hva som er greit og ikke?

Katja: Ja, og da går det jo greit. Men i hvert fall som med søstera mi da, der er det veldig strenge regler.

Mari: Ja, og hva tror du foreldre er redd skal kunne skje?

Katja: Mmm, kanskje at de skal bli mobba? Eller, utsatt for noe ubehagelig? Eller, de skal rote seg bort i noen voksne mennesker? Og sånn.

I starten bruker Katja "vi", og posisjonerer seg i kategorien barn. Her trekker hun på sårbarhetsrepertoaret når hun forteller om barns bruk av sosiale medier og portretterer barn som sårbare og i risiko for avhengighet. For å posisjonere seg selv trekker Katja veksel på flere kulturressurser, eller fortolkningsrepertoar. Hun fremstiller foreldres bekymringer om at barn ikke er kompetente nok til å sette grenser for egen bruk av sosiale medier, de trenger foreldre til å sette grenser og regler for hva som er akseptabelt. Katja trekker også på et fortolkningsrepertoar om den fremmede som potensielt farlig. Hun knytter også fare opp mot det å være synlig, "bli lagt merke til da av folk vi ikke kjenner". Når jeg ber henne om å utdype dette, så ses et skifte i pronomeren, fra "vi" til "jeg". Katja trekker nå på selvstendighetsrepertoaret når hun posisjonerer seg, og legger til grunn at erfaring og kompetanse er egenskaper som skiller henne fra barnekategorien ("jeg har jo hatt telefon i mange år, og har blitt litt sånn nettvettvant").

Et nytt skifte ses, og Katja går fra "jeg" til "de" ("kanskje at de skal bli mobba"). Her understreker hun at hun selv ikke er barnlig, sårbar og i behov for beskyttelse. Hun er kompetent og i stand til å vurdere risiko selv, i lys av sin erfaring. Det er også et skifte i hvordan hun prater om fenomenet "den fremmede voksne" som hun portretterer som farlig. I kategorien som barn, når hun bruker "vi", så må barna "være veldig forsiktig med hvem vi snakker til", og at vi ikke "skal bli lagt merke til av folk vi ikke kjenner". Så skjer det et skifte og Katja omtaler nå barna som "de", da er fremmede blitt til noe man kan "rote seg bort i".

Katja sjonglerer på denne måten ulike subjektposisjoner når hun snakker om sin tilstedeværelse på TikTok. De er flytende, fleksible og også stå i konflikt med, eller motsi, hverandre. I samme utdrag posisjonerer Katja seg både som barn, men også som noe annet enn barn. Hun inntar en posisjon som mer kompetent enn andre, og kan derfor operere friere på TikTok. For å innta denne posisjonen bruker hun bestemte kulturelle ressurser, og viser til at hun har "nettvett", og trekker på selvstendighetsrepertoaret og nettvett som motgift mot barns risikofylte internetttilværelse. På denne måten bekrefter hun at barn er sårbare og trenger Katja evaluerer sine evner og forhandler om hva hun anser å være "riktige" regler for akkurat seg.

6.2.2 "Likesene skal ikke bestemme at du skal gjøre ditten eller datten"

I samtaler om likes på TikTok, dukker det opp kontekster hvor barn trekker på sårbarhetsrepertoaret for å gi mening til hva likes er og skal være. Likes er en funksjon i TikTok hvor bruker kan "like" andre brukers innhold. I barnas ytringer dannes et bilde av likes som noe som ikke skal påvirke barna i særlig grad, eller styre hva slags innhold barna legger ut. Dette bildet knyttes opp mot ideer om avhengighet og manipulerbarhet, hvor barn posisjoneres som sårbare, og i fare for å bli manipulert og påvirket av hva andre mener framfor indre ønsker. I et slikt repertoar blir noen meninger og verdier fremmet som mer legitime og ønskelige enn andre. Barna uttrykker en opplevelse av at foreldre posisjoneres som de som er i bedre stand til å vurdere hva likes skal bety for barna, og det er foreldres forståelser av likes som får forrang for flere av barna.

I intervjuet med Tilde på 11 år fortalte hun at moren pleier å se på videoene som hun legger ut. Ved spørsmål om det hadde oppstått situasjoner hvor moren hadde tatt opp noe som Tilde har delt på TikTok, fortalte hun om en hendelse hvor moren ba henne om å slette en video som hun hadde lagt ut. Her hadde Tilde bedt følgerne sine om å trykke like hvis de syntes at Tilde skulle kontakte en gutt hun likte.

Tilde: Og (mamma) snakka med meg om hvorfor jeg ikke skulle hatt en sånn video. Så jeg har ikke vært en ... [puster dypt inn] ja, det var den ene videoen som jeg liksom...[pause]

M: Mhm. Hvorfor tror du hun ville at du skulle slette den?

Tilde: Fordi at ... eh, du kan ikke få ... du kan ikke liksom be om ... be om likes fordi du skal spørre en du liker. Fordi at ... liksom.. du må spørre en ... for de ... likesene skal ikke bestemme at du skal gjøre ditten og datten.

M: Nei?

Tilde: Likesene skal jo liksom ikke ja.

Gjennom å be om at innlegget skal slettes, med begrunnelse i at Tilde legger en type uønsket verdi i likes, kan man se at Tilde uttrykker at moren posisjoneres henne innenfor sårbarhetsrepertoaret, som lettpåvirkelig og uten evne til å ta gjennomtenkte vurderinger. Tilde tar stilling til dette og etterkommer morens ønske. Tilde skifter pronomen i løpet av utdraget. Først bruker hun "jeg" når hun sier at hun ikke skulle ha lagt ut videoen, men når hun blir spurt om hva hun tror ligger barn morens ønske, begynner hun å bruke det mer eksterne "du" når hun omtaler hva en like skal og ikke skal være. Hun sier ikke "jeg synes ikke at likes, eller mamma liker ikke at", men bruker

i stedet den generelle "du" noe som indikerer at dette er allmenne og ikke personlige oppfatninger. Dette kan underbygge troverdigheten av Tildes ytringer, og gir et inntrykk av de som objektive og sannferdige. Når disse vurderingene av likes kommer fra et utenfraperspektiv, og hun samtidig knytter de til samtaler hun har hatt med moren, posisjonerer hun moren som den som vet best, og samtidig seg selv som det sårbare barnet som underordner seg den antatt klokere eldre som vet bedre. Dette legitimerer valget hennes om at hun slettet videoen etter ønske fra moren, som det objektivt riktige. Tilde oppnår på denne måten status som et ansvarlig barn. Slike strategier kan tenkes å gi Tilde større frihet i sin bruk av TikTok.

Pia (11 år) bruker lignende strategier i forhandling med moren om TikTok. Utdraget viser at det er lite rom for fortolkninger som bryter med de ideologiske forestillingene om likes.

M: Pleier du å følge med på hvor mange likes du får?

Pia: Eh.. Det ... Jeg bryr meg egentlig ikke så mye, siden ja ... og så ... mamma vil ikke at jeg skal få sånn sosiale medier på grunn av at hun synes at folk blir avhengig av hvor mange likes de får.

M: Mm? Er du enig?

Pia: Ja, men jeg synes jo også at det er litt småteit også da, når hun sier sånn, for jeg vil jo ha sosiale medier.

For Pia blir "riktige" forestillinger om likes et premiss for å få tilgang appen. Om hun bryter med disse forventningene, står hun i fare for å bli definert som "avhengig". Pia trekker klare årsakssammenhenger mellom akseptert oppfatning av likes, og tilgang til appen ved å bruke ordet "siden", og kobler på denne måten at det er Pias *meninger* om likes som åpner eller lukker tilgangen til TikTok. Disse meningene har hun *fordi* ("siden") moren er redd for at hun skal bli avhengig. En alternativ forståelse av likes kunne vært at det er en form for sosial bekreftelse. Å få innspill og meninger fra andre er en fundamental del av sosialt samspill mellom mennesker, likes på TikTok kan ses som en ny variant av sosial interaksjon som mennesker har gjort på andre måter tidligere. Denne forståelsen er ikke tilgjengelig i forhandlingen om TikTok med foreldrene.

Barna uttrykker at foreldre posisjonerer de som sårbare i form at de er lett påvirkelige og kan manipuleres. Det hentyder til at barn kan la seg styre av hva andre ønsker at de skal gjøre, framfor å bruke sitt indre kompass og gjøre de valgene uavhengig av seg selv. På denne måten kommer både sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret i spill. Barna uttrykker således forventninger om at de må beskyttes fra å gjøre valg på bakgrunn av andres meninger, men oppmuntres til å ta selvstendige og gode valg. Her ligger det implisitt at det ønskelige barnet skal ta uavhengige valg basert på de ønsker og preferanser en har som individ, ikke som avhengig av andre. Det sårbare barnet gjør seg til slaver for likes, mens det selvstendige barnet tar avgjørelser basert på det de som individer ønsker (Franck, 2017).

Senere i intervjuet posisjonerer Tilde seg som nettopp det selvstendige individet som har forpliktet seg til den riktige forståelsen av likes. Her endrer hun hvilke pronomen hun bruker igjen, tar i bruk fortellerstemmen og legger trykk på "jeg". Hele tre ganger beskriver hun ettertrykkelig at hun poster videoer fordi hun selv ønsker det.

M: Hadde du blitt lei deg om du ikke fikk noen likes da?

Tilde: Eh, nei egentlig ikke, for det er mange videoer hvor jeg ikke har fått noen likes på. Men jeg bryr meg ikke for jeg har egentlig posta den fordi at **jeg** hadde lyst til å poste den. Litt fordi at **jeg** har lyst. Ikke for at andre skal like den.

M: Nei.

Tilde: Fordi at **jeg** har lyst.

Også Katja (13 år) beskriver en lignende posisjon når hun snakker om likes. Når jeg spør om det handler mye om å få likes for henne så svarer hun " Hmm, for *meg* gjør det ikke det. Men for *noen*." Når hun legger trykk på ordene "meg" og "noen", så understreker hun budskapet om at hun selv ikke lar seg påvirke, men at det er det mange andre som gjør. På samme måte er det mange av barna som understreker at de har TikTok "for gøy" som nevnt i leksrepertoaret. Dette står i kontrast til sårbarhetsrepertoaret og diskurser i samfunnet hvor relasjonen mellom barn og TikTok formuleres og problematiseres rundt bekymringer for at barn skal utsettes for upassende innhold, oppleve mobbing eller bli kontaktet av fremmede. Slik kan barna formulere bestemte holdningen som gjør dem i stand til å posisjonere seg på måter som sikrer at de har riktig innstilling til TikTok, ikke tar det for mye på alvor, og øker sjansen for at de får tilgang til appen.

I møter med mødre sine og TikTok forteller barna at ett syn på likes fremmes framfor et annet, og når jentene tar i bruk denne måten å snakke om likes på, faller det i tråd med en foretrukket kultur og spesifikke verdensforståelser. Disse måtene er tett knyttet opp mot ideologi og en riktigere måte å være barn på.

6.2.3 "Det er litt irriterende og litt betryggende på samme tid"

Noen av foreldrene til barna har laget seg egne brukere på TikTok for å holde øye med barnas bruk. I samtaler om denne overvåkingen trekkes både sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret tydelig fram. I samtale med Tilde trekker hun på de kontrastfylte fortolkningsrepertoarene og veksler mellom hvilke posisjoner de gjør tilgjengelig for henne.

Tilde: Eh, hvis at mamma følger med så synes jeg det er litt irriterende og litt betryggende på samme tid.

M: Ja. Hva er det som er irriterende da?

Tilde: Det som er irriterende er at hun skal ... at mamma skal drive på og passe på alltid. På hva ... ja ... hva jeg gjør og det litt irriterende for jeg har også mitt eget liv, og det er ikke alt jeg vil si til hun heller.

M: Nei?

Tilde: Og det er litt irriterende. Men det at hun er der, at hun vet hva som foregår, at det, hvis det er noe på min bruker, det er litt sånn betryggende da.

Tilde synes det er irriterende at moren følger med på innholdet hun legger ut, samtidig som hun også blir betrygget av det. Utdraget illustrerer et skjæringspunkt mellom to konkurrerende fortolkningsrepertoarer (sårbarhet og selvstendighet), og at fortolkningsrepertoarene utgjør fleksible kulturelle referansepunkt som brukes til å evaluere handlinger og hendelser. I møte med morens overvåking på TikTok settes to subjektposisjoner i spill. En hvor Tilde trenger at moren holder oversikt, og en annen hvor Tilde gjør egne valg uten at foreldrene vet om det. Tilde beskriver en verden som er atskilt fra de voksnes, som består av elementer som Tilde ønsker å holde privat, men bare til en viss grad. Selvstendigheten er begrenset helt fram til noe uønsket skjer.

Pia nyanserer ytterligere møtet mellom sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret og hvilke subjektposisjoner som blir gjort tilgjengelig.

Pia: [småler] [pause] Mamma har TikTok da!

M: Ja, har hun det?

Pia: Ja, der er hun.

M: Hun har en følger, jeg gjetter at det er deg?

Pia: Ja!

M: Og ingen videoer?

Pia: Nei, det er bare for å passe på meg. Og så følger hun Spårtsklubben [...]

M: Hva er det hun skal passe på da tror du?

Pia: At jeg ikke poster noe personlig, eller ... Rart ...

M: Og hva slags ting skulle det ha vært da?

Pia: [pause] Jeg vet ikke. Kanskje at jeg går med bare topp eller noe sånt.

M: Mm? At du går med lite klær?

Pia: Ja, men det gjør jeg uansett ikke da.

M: Nei [pause] Pleier hun å være innom TikToken din?

Pia: Ja, hun gjør det noen ganger. Hun liker alle, nesten alle videoene mine, bortsett fra ... den.. Hun ville ikke like den her, siden jeg skrev "mamma sier det var torden når hun fjerter" [ler]

Dette utdraget er interessant på flere måter. Her skifter Pia mellom ulike subjektposisjoner gjennom historien hun forteller. Først posisjonerer hun seg som sårbar ved å bruke formuleringen "passe på meg" og trekker på sårbarhetsrepertoaret. Det blir

tatt for gitt at dette er en legitim og akseptabel fortolkning av kategorien barn. At hun bruker formuleringen "bare for å passe på meg" understreker det tatt for gitte i at barn trenger overvåking på TikTok samtidig som den gjør at morens overvåking forstås som en selvfølge og ikke et overtramp. I denne setningen ligger mange tatt for gitte sannheter om hva barn og barndom er og hvilket ansvar en forelder har. Uten disse kulturelle referansene hadde setningen gitt lite mening. Det fremstilles som selvsagt at foreldre overvåker barna på TikTok fordi det er en selvfølge at barn har trekk og status som gjør at de må passes på. Men så begynner Pia å forhandle om denne subjektposisjonen, når hun ugyldiggjør grunnlaget for at moren skal passe på i utgangspunktet, for Pia hadde uansett ikke vært lettkledd på TikTok. Ikke bare skaper hun seg selv som en anstendig jente, men hun underbygger seg selv som et kompetent barn i tillegg. Pia problematiserer sårbarhetskategorien og adopterer den ikke uten videre: for henne er det ikke like selvfølgelig at hun må passes på, iallfall ikke når det kommer til bekledding.

Til slutt i utdraget forteller Pia om at hun la ut en pinlig video om moren ("mamma sier det var torden når hun fjerter"). Hun vet at moren kommer til å se videoen, for moren ser og trykker like på alle videoene Pia legger ut. Hun inntar rollen som det lekne og tøysete barnet, samtidig som det er et uttrykk for motstand fra å bli posisjonert som ute av stand til å ta gode avgjørelser rundt hva hun legger ut. Hun tar altså denne forhandlingen inn i innholdet hun legger ut på TikTok, hvor TikTok brukes for å ta krav på en posisjon med mye handlingsrom, til tross for at bruken er underlagt mange regler og forventninger. Det er også i denne posisjonen, der sårbarhetsrepertoaret og selvstendighetsrepertoaret møtes, at Pia tillates å tøys med moren om et slikt tabu og kan ta seg til rette i et stort sosialt spillerom. Hun kunne neppe gjort det som "peer" mot vennene sine, og det er heller ikke en handling en voksen ville gjort med en annen voksen. Fordi hun er barn så er hun beskyttet nok til å gjøre en såpass tabubelagt handling, og det skjer i en relasjon hvor barn har, til tross for en asymmetrisk maktkonstellasjon, en relativt høy status.

Som barn kan Pia innta en posisjon som *selvstendig*, spontan og leken i en såpass uventet og pinlig hendelse hvor hun harselerer med moren. *Samtidig* blir harseleringen tillatt fra en posisjon med utspring i barns *sårbarhet* – som er grunnlaget for både overvåkningen og garantien for at moren ser videoen - hvor hun som barn ikke forventes å kunne ta de gode og gjennomtenkte avgjørelsene. I dette komplekse samspillet mellom repertoarer blir Pias handling en relativt uskyldig vits, og ikke et overtramp.

6.2.4 "Jeg [er] ikke sånn at 'jeg vil at mora mi skal se det og ingen andre', jeg vil at alle skal få se det!"

I de foregående utdragene har jeg vist at barn trekker på flere fortolkningsrepertoarer når de forteller om sine opplevelser. I dialogen med Tor om foreldres overvåking og regler, så trekkes det hovedsakelig på ett fortolkningsrepertoar, selvstendighetsrepertoaret. Det åpnes andre muligheter for Tor, når han posisjonerer seg gjennom sin TikTok-bruk.

M: Men hadde du noen regler om TikTok da, rundt det? Fra foreldrene dine?

Tor: Egentlig ikke. Mamma visste ikke så masse om det heller [ler] Så jeg bare sånn.. ja, ok, da kan jeg gjøre hva jeg vil!

Det er stor variasjon mellom hvilke regler barna får fra foreldrene når det gjelder sin tilstedeværelse på TikTok. Tor forteller tidligere i intervjuet om at han har tidsbegrensninger på noen apper på telefonene sin for å begrense bruken av de. Utover det har han lite regler, og foreldrene tar liten del i hans skjermbruk. Tor forteller også om strategier om hvordan han unngår tidsbegrensningene på appene. Tor er derfor ikke like avhengig av å forhandle om sine TikTok-praksiser med foreldrene, slik deltakerne fra de tidligere utdragene må, og han trenger heller ikke overbevise at han er ansvarlig og kjent med farer for barn på internett. Han trekker nesten utelukkende på selvstendighetsrepertoaret når han snakker om eksponering på TikTok.

Jeg spør Tor om han har åpen eller lukket profil:

Tor: Jeg har ingen anelse! Jeg tror ikke du kan ha lukket profil. Jeg er ikke sikker.

M: Jo, man kan ha lukket profil.

Tor: Jeg har ingen anelse hvordan man gjør det. Men jeg bryr meg egentlig ikke.

M: Nei.

Tor: Siden når jeg la ut, sånn, hvis jeg legger ut noe på internett, så er det på en måte sånn ... Hvis du har en lukka profil, så legger du på en måte ikke ut noe på internettet. På instagrammen så har jeg også åpen, ja. Og hvis jeg setter ut noe, for eksempel hvis jeg setter ut en reklame for et spill jeg kommer til å lage, så er jeg ikke sånn at "jeg vil at mora mi skal se det og ingen andre", jeg vil at alle skal få se det!

Gjennom måten Tor snakker om å være synlig på sosiale medier så får eksponering en helt annen verdi enn det vi så i de forrige utdragene. Tors ytringer blir en kontrast til deltakerne i de tidligere utdragene. Der de andre deltakerne reflekterer rundt, og er bevisste på, hvordan de eksponerer seg og til hvem, så er Tor helt ukritisk ute etter at flest mulig skal se innholdet han poster. Han sier til og med at å legge ut innhold for begrenset med seere ikke er like mye verdt som hvis en legger det ut på en åpen profil. En slik posisjonering åpner muligheter for Tor, og hans tilstedeværelse på TikTok blir mer bekymringsløs. Tor navigerer seg gjennom et fortolkningsrepertoar som tegner fram barn og barndom rundt ideer om selvstendighet og autonomi. Her får Tor muligheten til å "gjøre hva jeg vil" og "ikke bry seg". Tor forteller fram seg selv som leken, rampete, underholdnings- og lystorientert, og forholder seg til forestillinger om barndommen som en lystbetont og forpliktelsesfri fase i livet. På denne måten er han ikke avhengig av å overbevise seg selv eller andre om at han er moden eller ansvarlig nok til å bedømme hva som er akseptable måter å te seg på, på internett. Denne typen meningsdanning legger klare føringer for hvilke praksiser som gjøres tilgjengelig for ham når han bruker TikTok.

6.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på hvordan barn forteller om forhandlinger med foreldre om sin TikTok-bruk. Overordnede diskurser om barn og barndom preger barnas fortellinger om møter med sine foreldre og TikTok. I utdragene kan man se at barn posisjonerer seg som spesielt sårbare og med behov for beskyttelse, samtidig som de posisjonerer seg som selvstendige og uavhengige. Her kommer tvetydige og ikke tydelig avgrensede subjektposisjoner til syne, hvor barn på kompleks vis sjonglerer motstridende og konkurrerende fortolkningsrepertoar. Barn må for eksempel uttrykke bestemte meninger om likes, for å beholde tilgang til appen. Slike diskursive strategier settes i spill for å navigere en akseptabel linje mellom ansvarlighet og uskyld, og for å legitimere egen bruk av TikTok.

7 Avsluttende refleksjoner

Formålet med oppgaven er å undersøke barns meningsskapning og forhandling om relasjoner, kjønn og identitet med TikTok som arena, med utgangspunkt i barns egne opplevelser. Studien har vært innrettet mot å besvare tre forskningsspørsmål, hvor det første spørsmålet er; Hvilke subjektposisjoner trer fram i barns identitetsproduksjon på TikTok? Forskningsspørsmålet tar utgangspunkt i barns selvforståelser i møter med appen. Det andre forskningsspørsmålet setter lys på barns relasjoner med jevnaldrende på TikTok: Hvilke subjektposisjoner aktualiseres i møter mellom barn, jevnaldrende og TikTok? Det tredje spørsmålet dreier seg rundt relasjoner mellom barn og foreldre og spør: hvilke subjektposisjoner settes i spill i møter mellom barn, foreldre og TikTok?

I dette konkluderende kapittelet vil jeg gjøre noen avsluttende refleksjoner om studiens bidrag på et underforsket område, nemlig barn og TikTok. I tillegg vil jeg samle trådene og fremheve de viktigste funnene i oppgaven.

Denne studien setter lys på barns meningsskapning i et stadig mer aktuelt område, nemlig barn og sosial internett-bruk. Oppgaven tar utgangspunkt i barns egne perspektiver på erfaringer og opplevelser i forbindelse med sin TikTok-bruk, noe forskning i liten grad gjør. I tillegg benytter studien en relativt uvanlig teoretisk inngang gjennom å kombinere barndomssosiologien med kjønnsstudier.

7.1 Oppsummering av funn

I prosjektet har jeg brukt semi-strukturerte forskningsintervjuer. Hovedfokuset har vært på måtene de intervjuede barna gir mening til og reflekterer rundt sine praksiser og erfaringer med TikTok. Den diskursanalytiske tilnærmingen som har blitt benyttet, tilbyr en måte å gjøre systematiske analyser av de ulike meningsdimensjonene som trer fram i barnas refleksjoner. Begreper som fortolkningsrepertoar, subjektposisjon og ideologisk dilemma er velegnede teoretiske verktøy for å forstå barnas ytringer som *mer* enn uttrykk for hva de føler, ønsker og har behov for. Begrepene tilbyr en måte å situere erfaringer og fortolkninger på et kulturelt, fremfor kun et individuelt, nivå (Lorgen, 2019). Når barn forteller at de liker å se på memes, forstås det som mer enn uttrykk for barns humorpreferanser og ønsker om å være aktive deltakere i samtdskulturen. Gjennom ytringene orienterer barna seg i forestillinger, verdier og normer som preger det kulturelle kretsløpet de er en del av. En slik tilnærming er spesielt verdifull da den muliggjør å fokusere på det som har blitt fremhevet som en sentral karakteristikk ved barndom i senmoderniteten; en sameksistens av ulike og til tider motsetningsfylte forestillinger om barn og barndom (Cunningham, 2005; Lee, 2001; Lorgen, 2019).

For å systematisere måtene barna beskriver sine erfaringer med TikTok og for å løfte fram de kulturelle forståelsesrammene de tar i bruk, har jeg gjort en repertoaranalyse. Gjennom denne delen av analysen har jeg skilt ut seks ulike repertoarer som spesielt dominerende, og som belyser barns kulturelle meningsdanning rundt tre ulike sfærer i sine liv, identitet og kjønn, vennskap og foreldrerelasjoner. Fortolkningsrepertoarene har fått navnene; *autentisitetsrepertoaret*, *kjønnsrepertoaret*, *leksrepertoaret*, *alvorsrepertoaret*, *sårbarhetsrepertoaret* og *selvstendighetsrepertoaret*. Barnas navigering i disse ulike repertoarene og sfærene gir et innblikk i noen sentrale spenninger og balanse ganger som preger forståelser av barn som kjønnete men autonome subjekter og medborgere i samtiden. I barnas uttalelser risses det opp idealer om at barn skal være bekymringsfrie, autentiske, opplyste, koherente og lekne. Samtidig blir det å bruke TikTok opplevd som en potensielt farlig praksis som knyttes opp til risiko og ansvarlighet, noe som kan være i spenning med et ideal om barndommen som en fri, morsom og bekymringsløs livsepoke. Videre forteller barna seg inn i en kjønnsforståelse som preges av stereotypiske kjønnsmarkører og dikotome kjønnsforestillinger. Denne kjønnsforståelsen kan komme i konflikt med barnas formuleringer om feministiske idealer og forestillinger om likestilling, når barna setter i spill meninger eller praksiser som stereotypisk tilhører et motsatt kjønn.

Når deltakerne forteller fram seg selv som subjekter, trekker de på idealer om å være et autonomt og avgrenset individ, med en stabil indre kjerne og moralsk rettesnor. Samtidig viser deltakerne at de slett ikke oppstår som stabile, konsekvente og helhetlige. Framfor alt trekker de på fragmenterte og tidvis inkompatible fortolkningsrepertoar ut fra den konteksten de befinner seg i. Dette kommer til syne for eksempel gjennom at Tor posisjonerer seg selv som både gal og forutsigbar, beroende på hvem han er sammen med. Slik sett viser intervjuene med barna at barn har en tydelig bevissthet om kulturelle forestillinger om kjønn, identitet, familieband, vennskap, barn og barndom.

Barna benytter seg av ulike arenaer for å gjøre fellesskap i forbindelse med sin TikTok-bruk. I analysen har jeg hovedsakelig tatt for meg sfærer som omhandler nært vennskap, politiske fellesskap, generasjon, alder, seksualitet og humor som arenaer å gjøre fellesskap på. I disse arenaene benyttes ulike aspekter ved vennskap av deltakerne når de posisjonerer seg selv i møter med jevnaldrende. Disse tolkes videre på et spekter som strekker seg mellom lek og moro, og alvor og seriøsitet. En slik tolkning forutsetter innsikt i komplekse felles forståelsesrammer om hva vennskap kan og skal være.

I fortellinger om møter med sine foreldre angående sin TikTok-bruk oppstår andre spenninger enn i møter med jevnaldrende barn. Barna forteller om forhandlinger med sine foreldre angående sin TikTok-bruk og trekker på motstridende forståelser av barn og barndom. På den ene siden henviser barna til fortolkningsrepertoar som omhandler forståelser av barn som særskilt sårbare. Her portretteres barn som mer naive og manipulerbare enn voksne og med behov for beskyttelse. På den andre siden fremstilles fortolkningsrepertoar om barn som autonome individer med egne liv, agens og handlekraft. Her legitimeres opprettelse av hemmelige profiler og det uttrykkes frustrasjon rundt foreldres overvåkning. Gjennom analysen av barnas ytringer tegnes det

fram at barna forhandler om disse fortolkningsrepertoarene på fleksibelt og komplekst vis. Fortolkningsrepertoarene brukes som verktøy i diskursive strategier for å eksempelvis forhandle om tilgang til appen, til å legitimere hemmelige profiler eller til å inneha en akseptabel tolkning av "likes". Noen av barna er avhengig av å fremstille seg selv som riktig grad av sårbarhet og selvstendighet for å posisjonere seg som ansvarlige og kunnskapsrike ovenfor sine foreldre og dermed beholde tilgang til appen. Andre unngår forhandlinger med foreldre helt.

Materialet viser at kjønn er en sterk organiserende kraft i barnas sosiale liv. Ved å adoptere et syn på kjønn som performativt har jeg hatt muligheten til å snakke om kjønn på en mer dyptgående måte enn å kun presentere kjønn som forskjeller. Gjennom repetisjoner og fremstillinger av stereotypiske kjønnsuttrykk reproducerer og forsterker barna en binær kjønnsforståelse. Heteroseksualitet blir selvfølgeliggjort og utfordres ikke. I den grad homoseksualitet benevnes, blir det gjort i form av koblinger med hatkommentarer eller i form av en kontrast for å illustrere annerledeshet. Samtidig gjør barna praksiser som bryter med kjønnsstereotypiene, eller de søker tilhørigheter på tvers og viser at det er rom for forhandling mellom kjønnskategoriene. Slik viser barna at feminine og maskuline uttrykk ikke med selvfølgelighet trener å tilhøre den ene eller den andre kjønnskategori. Dette skaper krevende balanse ganger mellom subjektens individuelle måter å uttrykke kjønn på, og de ytre forventninger om å opptre i samsvar med etablerte kjønnsnormer.

7.2 Avsluttende refleksjoner

I lys av barns stadig økende tilstedeværelse på internett og måtene internett blir i større og større grad mer integrert i menneskers sosiale liv, blir det desto viktigere å studere mekanismene som settes i spill når mennesker samhandler med internett. Mitt prosjekt hentyder at dimensjoner som omhandler barn og TikTok ikke kan reduseres til spørsmål som omhandler vurderinger av nytte og risiko. I stedet må barns TikTok-bruk forstås mer som en kompleks sosial samhandling. Materialet demonstrerer at barns selvkonstruksjoner, selvforståelser og fellesskap i forbindelse med TikTok på ingen måter er stabile og konsistente. Barn er ikke låst til spesifikke sosiale kategorier, men viser at de kan skifte mellom ulike modus av maskulinitet, feminitet, autentisitet, humor, sårbarheter og selvstendigheter. I noen tilfeller underordnet, i andre etterkommende eller i andre igjen hegemoniske. I mitt arbeid har det vært avgjørende å anerkjenne disse skiftene og bevegelsene, for å få innsikt i hvordan kategoriene fungerer. Barn trekker på komplekse forståelser i sin produksjon av seg selv og andre på internett. De tar i bruk fleksible og motstridende fortolkningsrepertoar når de posisjonere seg selv som individ eller i relasjon til andre. Slik sett kan en se på menneskers møter med teknologi og internett som et diskursivt landskap og deler av et kulturelt kretsløp. Et slikt relasjonelt syn kan være nyttig ved spørsmål som ønsker å undersøke barns plass i verden og for å studere subjektens meningsskaping i eget liv.

8 Litteraturliste

- Abebe, T., Ursin, M. & Sørensen, I. K. (2021). Barndomsstudier i Norge: historien, konteksten og hvor vi er i dag. I I. K. Sørensen, T. Abebe & M. Ursin (Red.), *Barndomsstudier i norsk kontekst: Tverrfaglige tilnærminger* (s. 17-45). Oslo: Gyldendal.
- Alanen, L. (1994). Gender and generation: Feminism and the «child question». I J. Qvortrup, M. Bardy, G. Sgritta & H. Wintersberger (Red.), *Childhood matters : social theory, practice and policies* (s. 27-42). Aldershot: Avebury.
- Alvesson, M. & Skoldberg, K. (2009). *Reflexive methodology : new vistas for qualitative research* (2nd ed. utg.). London: Sage.
- Ayu Saraswati, L., Shaw, B. L. & Rellihan, H. (2018). Mapping the Field; an Introduction to Women's, Gender and Sexuality Studies. I L. Ayu Saraswati, B. L. Shaw & H. Rellihan (Red.), *Introduction to Women's, Gender & Sexuality Studies - Interdisciplinary and Intersectional Approaches* (s. 1-19). New York: Oxford University Press.
- Backe-Hansen, E. (2009). Barn. Hentet May 5th 2020 fra <https://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forskning-pa-bestemte-grupper/Barn/>
- Badillo-Urquiola, K., Smriti, D., McNally, B., Golub, E., Bonsignore, E. & Wisniewski, P. J. (2019). Stranger Danger! Social Media App Features Co-designed with Children to Keep Them Safe Online. *Proceedings of the 18th ACM International Conference on Interaction Design and Children* (s. 394-406). Hentet fra <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3311927.3323133>
- Bae, B. (2016). Å se barn som subjekt : noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage. Hentet May 5th 2020 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Barnekonvensjonen. (1998). FNs konvensjon om barnets rettigheter. Hentet fra <https://www.fn.no/content/download/3227/932985>
- Bartholomaeus, C. & Senkevics, A. S. (2015). Accounting for Gender in the Sociology of Childhood: Reflections From Research in Australia and Brazil. *SAGE open*, 5(2), 215824401558030. <https://doi.org/10.1177/2158244015580303>
- Beauvoir, S. d., Moi, T. & Christensen, B. (2000). *Det annet kjønn*. Oslo: Bokklubben dagens bøker.
- Bergtun, I. (2019, 12.09.2019). Tiktok-kjendiser får barn til å sende penger via livesendinger. Det er ikke greit! | Ingrid Bergtun. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/VbpOr6/tiktok-kjendiser-faar-barn-til-aa-sende-penger-via-livesendinger-det-er>
- Billig, M. (2001). Discursive, Rhetorical and Ideological Messages. I M. Wetherell, S. Taylor & S. Yates (Red.), *Discourse Theory and Practice - A Reader* (s. 210-221). London: Sage Publications Ltd. .
- Billig, M., Condor, S., Edwards, D., Gane, M., Middleton, D. & Radley, A. (1988). *Ideological dilemmas : a social psychology of everyday thinking*. London: Sage.
- Bremer, H. (2020, 03.05.2020). Embret ble grovt hetset - slik slo han tilbake. *Verdens Gang*. Hentet fra <https://www.vg.no/spesial/c/stories/Vbv6wr>
- Buckingham, D. (2008). Children and media : a cultural studies approach. I(s. 219-236). Los Angeles, Calif.: Sage.
- Burr, V. (2015). *Social constructionism* (3rd ed. utg.). London: Routledge.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble : feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

- Chapman, A. & Saltmarsh, S. (2013). The Politics of Normative Childhoods and Non-Normative Parenting: A Response to Cristyn Davies and Kerry Robinson. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 14(1), 60-65. <https://doi.org/10.2304/ciec.2014.14.1.60>
- Clark, L. S. (2012). *The Parent App: Understanding Families in the Digital Age*. New York: New York: Oxford University Press.
- Connolly, P. (1998). *Racism, gender identities and young children : social relations in a multi-ethnic, inner-city primary school*. London: Routledge.
- Connolly, P. (2003). Gendered and gendering spaces. Playgrounds in the early years. I C. Skelton & B. Francis (Red.), *Boys and Girls in the Primary Classroom* (s. 113-133). Maidenhead: McGraw-Hill Education.
- Cunningham, H. (2005). *Children and Childhood in Western Society Since 1500* (2. utg.). London: London: Routledge.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Davies, C. & Robinson, K. (2010). Hatching Babies and Stork Deliveries: Risk and Regulation in the Construction of Children's Sexual Knowledge. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 11(3), 249-262. <https://doi.org/10.2304/ciec.2010.11.3.249>
- Davies, C. & Robinson, K. H. (2013). Reconceptualising Family: Negotiating Sexuality in a Governmental Climate of Neoliberalism. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 14(1), 39-53. <https://doi.org/10.2304/ciec.2014.14.1.39>
- De Veirman, M., Hudders, L. & Nelson, M. R. (2019). What Is Influencer Marketing and How Does It Target Children? A Review and Direction for Future Research. *Frontiers in Psychology*, 10(2685). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02685>
- Eckert, G. (2001). *Wasting time or having fun? : cultural meanings of children and childhood* Faculty of Arts and Science, Linköpings universitet, Linköping.
- Edley, N. (2001). Analysing Masculinity: Interpretative Repertoires, Ideological Dilemmas and Subject Positions. I M. Wetherell, S. Taylor & S. Yates (Red.), *Discourse as Data - A Guide for Analysis*. London: Sage Publications Ltd.
- Eide, B. & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel : intervju med barn - metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Eriksson, M. (2007). Childhood Studies. I M. Flood, J. K. Gardiner, B. Pease & K. Pringle (Red.), *International encyclopedia of men and masculinities* (s. 60-63). London: Routledge.
- Falk, J. (2020, 05.05.2020). Slik patruljerer politiet TikTok. *Verdens Gang*. Hentet fra <https://www.vg.no/spesial/c/stories/lAyBaM>
- Fenre, T. (2020, 06.20.2020). Politiet har tatt av på Tiktok: – Ekstremt effektivt. *Bergens Tidende*. Hentet fra <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/8me3Gr/politiet-har-tatt-av-paa-tiktok-ekstremt-effektivt>
- Foucault, M. (1982). The Subject and Power. *Critical inquiry*, 8(4), 777-795. <https://doi.org/10.1086/448181>
- Franck, K. (2017). Neoliberalisering av normaliteten og det kompetente barnet. I E. J. Lyngseth & B. Mørland (Red.), *Tidlig innsats i tidlig barndom* (s. 151-167). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Franck, K. (2021). Hvem og hva er barnehagen for? Debatter i barnehagefeltet sett i lys av ulike forståelser av barn og barndom. I I. Sørensen, T. Abebe & M. Ursin (Red.), *Barndomsstudier i norsk kontekst: Tverrfaglige tilnærminger* (s. 116-139). Oslo: Gyldendal.
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler : å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforl.
- Gamst, K. T. & Langballe, K. (2006). En dialogisk tilnærming til kommunikasjon med barn. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0009/ddd/pdf/fv/284737-samtaler_med_sma_barn.pdf
- Gamst, K. T. & Langballe, Å. (2004). *Barn som vitner : en empirisk og teoretisk studie av kommunikasjon mellom avhører og barn i dommeravhør : utvikling av en*

- avhørsmetodisk tilnærming* Institutt for spesialpedagogikk, Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo Unipub, Oslo.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Cambridge: Polity Pr.
- Hall, S. (2001). Foucault: Power, Knowledge and Discourse. I M. Wetherell, S. Taylor & S. Yates (Red.), *Discourse Theory and Practice: A Reader* (s. 72-81). London: SAGE Publications Ltd.
- Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologisk eller metodologisk begrepp. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 8(1-2), 12-23.
- Henriksen, I. M. & Tøndel, G. (2017). Spontane dybdeintervjuer ; strategisk interaksjon som sosiologisk forskningsmetode. *Norsk sosiologisk tidsskrift [elektronisk ressurs]*, 1(3), 216-232.
- Hines, S. (2013). Feminist Theories. I V. Robinson & D. Richardson (Red.), *Introducing Gender & Women's Studies* (4. utg., s. 23-39). London: Palgrave Macmillian.
- IT, M. o. E. (2020, 29.06.2020). Government Bans 59 mobile apps which are prejudicial to sovereignty and integrity of India, defence of India, security of state and public order. I P. I. B. G. o. India (Red.). India: Ministry of Electronics & IT. Hentet fra <https://pib.gov.in/PressReleaseDetail.aspx?PRID=1635206>
- Jackson, C. (2011). The gendered 'I'. I S. A. Speer & E. Stokoe (Red.), *Conversation and Gender* (s. 31-47). Cambridge: Cambridge University Press.
- James, A. & James, A. L. (2012). *Key Concepts in Childhood Studies*. London: London: SAGE Publications.
- James, A., Jenks, C. & Prout, A. (1998). *Theorizing childhood*. Williston, VT: Teachers College Press.
- James, A. & Prout, A. (2015). *Constructing and reconstructing childhood : contemporary issues in the sociological study of childhood* ([3rd ed.]. utg.). London: Routledge.
- Johansson, B. (2010). Subjectivities of the child consumer: Beings and becomings. I D. Buckingham & V. Tingstad (Red.), *Childhood and consumer culture* (s. 80-93). Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Jor, B. L. (2020, 14.06.2020). Advarer mot livsfarlig «lek». *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/advarer-mot-livsfarlig-lek/72566949>
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Kaldal, I. (2003). *Historisk forskning, forståing og forteljing*. Oslo: Samlaget.
- Kehili, M. J. (2013). Childhood in crisis? An introduction to contemporary Western childhood. I M. J. Kehili (Red.), *Understanding Childhood: a cross-disciplinary approach* (2. utg., s. 1-52). Bristol: Policy Press.
- Kennedy, M. (2020). 'If the rise of the TikTok dance and e-girl aesthetic has taught us anything, it's that teenage girls rule the internet right now': TikTok celebrity, girls and the Coronavirus crisis. *European Journal of Cultural Studies*, 23(6), 1069-1076. <https://doi.org/10.1177/1367549420945341>
- Kjørholt, A. T. (2005). The competent child and the "right to be oneself": Reflections on children as fellow citizens in an early childhood centre. I A. Clark, A. T. Kjørholt & P. Moss (Red.), *Beyond listening: Children's perspectives on early childhood services* (s. 151-174). Bristol: Policy Press.
- Kvaløy, M. A. (2020, 06.05.2020). Digitalt dop: Fører du udyret, ødelegger det deg. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/naVxqo/digitalt-dop-forer-du-udyret-oedelegger-det-deg>
- Kaalsaa, K. K. (2020, 18.08.2020). Jeg har 350.000 følgere på Tiktok. Og jeg har en advarsel til alle foreldre. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/50AGQm/jeg-har-350000-foelgere-paa-tiktok-og-jeg-har-en-advarsel-til-alle-for>
- Langeland, F., Lorgen, L. C., Jensen, M. R. & Solhaug, S. (2019). *Likestillingsutfordringer i barn og unges skjermbruk - En kunnskapsoppsummering, analyse og vurdering av kunnskapsbehov om barn og unges skjermbruk i et likestillings- og kjønnspektiv*. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/efa97f020331439a8adbb84dd90ab426/no/sved/4.pdf>

- Lee, N. (2001). *Childhood and society : growing up in an age of uncertainty*. Buckingham: Open University Press.
- Livingstone, S. M. (2009). *Children and the internet : great expectations, challenging realities*. Cambridge: Polity.
- Lorgen, L. C. (2019). *Nyheter for barn og forestillinger om barndom* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Medietilsynet. (2020). *Barn og Medier 2020*. Hentet fra https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/200211-barn-og-medier-2020-delrapport-1_-februar.pdf
- Mulvey, L. (2009). Visual pleasure and narrative cinema. I L. Braudy & M. Cohen (Red.), *Film theory and criticism* (7. utg., s. 711-723). Oxford: Oxford University Press.
- NESH. (2010). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet May 5th 2020 fra <https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Innforing-i-forskningsetikk/Humaniora-samfunnsfag-juss-og-teologi>
- NESH. (2014). Etsiske retningslinjer for forskning på Internett. Hentet fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-forskning-pa-internett.pdf>
- NTB. (2020, 12.09.2020). Helsesista advarer mot selvmordsvideo på Tiktok. *Sunnmørsposten*. Hentet fra <https://www.smp.no/ntb/innenriks/2020/09/08/Helsesista-advarer-mot-selvmordsvideo-p%C3%A5-Tiktok-22627861.ece>
- Oakley, L. (1994). Women and children first and last: Parallels and differences between children's and women's studies. I B. Mayall (Red.), *Children's childhoods: Observed and experienced* (s. 13-32). London: Falmer Press.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology : beyond attitudes and behaviour*. London: Sage.
- Prout, A. & James, A. (1997). A new paradigm for the sociology of childhood? Provenance promise and problems. I A. James & A. Prout (Red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood* (s. 7-33). London: Falmer Press.
- Qvortrup, J. (1994). Childhood matters: An introduction. I J. Qvortrup, M. Bardy, G. Sgritta & H. Wintersberger (Red.), *Childhood matters: Social theory, practice and politics* (s. 1-24). Avebury: University of Virginia.
- Qvortrup, J. (2004). Editorial: The Waiting Child. *Childhood*, 11(3), 267-273. <https://doi.org/10.1177/0907568204044884>
- Reynolds, J. & Wetherell, M. (2003). The Discursive Climate of Singleness: The Consequences for Women's Negotiation of a Single Identity. *Feminism & psychology*, 13(4), 489-510. <https://doi.org/10.1177/09593535030134014>
- Richardson, D. (2013). Conceptualising Gender. I V. Robinson & D. Richardson (Red.), *Introducing Gender & Women's Studies* (4. utg., s. 3-22). London: Palgrave Macmillian.
- Shifman, L. (2013). Memes in a Digital World: Reconciling with a Conceptual Troublemaker. *Journal of computer-mediated communication*, 18(3), 362-377. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12013>
- Sparrman, A. (2020). Through the looking-glass: Alice and Child Studies Multiple. *Childhood*, 27(1), 8-24. <https://doi.org/10.1177/0907568219885382>
- Sparrman, A. & Aarsand, P. (2009). Review and Commentary. *Journal of Children and Media*, 3(3), 303-307. <https://doi.org/10.1080/17482790902999991>
- Spyrou, S. (2011). The limits of children's voices: From authenticity to critical, reflexive representation. *Childhood (Copenhagen, Denmark)*, 18(2), 151-165. <https://doi.org/10.1177/0907568210387834>

- Spyrou, S. (2018). *Disclosing Childhoods : Research and Knowledge Production for a Critical Childhood Studies* (1st ed. 2018. utg.). London: Palgrave Macmillan UK : Imprint: Palgrave Macmillan.
- Staunæs, D. & Søndergaard, D. M. (2006). Interview i en tangotid. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Tahseen, R. (2020, 06.13.2020). Politiet TikTok-fanger de unge: Har fått over 13 millioner visninger. *TV2 Nyhetene*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/11490961/>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorne, B. (1993). *Gender play: girls and boys in school*. New Brunswick, NJ: New Brunswick, NJ: Rutgers Univ. Pr.
- Ursin, M., Sørensen, I. K. & Abebe, T. (2021). Tverrfaglige barndomsstudier: Hvor er vi, og hvor går vi? I I. K. Sørensen, T. Abebe & M. Ursin (Red.), *Barndomsstudier i norsk kontekst: Tverrfaglige tilnærminger* (s. 304-324). Oslo: Gyldendal.
- Vrij, A. (2000). *Detecting lies and deceit : the psychology of lying and the implications for professional practice*. Chichester: John Wiley.
- Weimann, G. & Masri, N. (2020). Research Note: Spreading Hate on TikTok. *Studies in conflict and terrorism*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1780027>
- West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & society*, 1(2), 125-151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>
- West, C. & Zimmerman, D. H. (2009). Accounting for doing gender. *Gender & society*, 23(1), 112-122. <https://doi.org/10.1177/0891243208326529>
- Wetherell, M. & Edley, N. (2014). A Discursive Psychological Framework for Analyzing Men and Masculinities. *Psychology of men & masculinity*, 15(4), 355-364. <https://doi.org/10.1037/a0037148>
- Wetherell, M., Taylor, S. & Yates, S. J. (2001). Introduction. I M. Wetherell, S. Taylor & S. J. Yates (Red.), *Discourse as Data - A Guide for Analysis* (s. 1-3). London: Sage Publications Ltd.
- Whately, D. (2020, 16.04.2020). TikTok is breaking download records and taking over pop culture. But experts say it faces challenges in turning user growth into profit. *Business Insider*. Hentet fra <https://www.businessinsider.com/tiktok-breaks-download-record-faces-revenue-challenges-2020-4?r=US&IR=T>
- Wiggins, S. (2016). *Discursive Psychology: Theory, Method and Applications*. London: London: SAGE Publications.
- Woodhead, M. (2013). Childhood: a developmental approach. I M. J. Kehili (Red.), *Understanding Childhood: A Cross Disciplinary Approach* (2. utg., s. 161-210). Bristol: The Policy Press.

9 Vedlegg

9.1 Vedlegg 1: Informasjonsskriv til barn

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt om barn på Tiktok

Hei! Jeg heter Mari og skal skrive masteroppgave i likestilling og mangfold ved NTNU. Prosjektet mitt skal handle om barn som bruker TikTok, og jeg er veldig nysgjerrig på hva barn mener. Derfor trenger jeg å snakke med barn om hvordan dere bruker TikTok. Jeg håper at du har lyst til å hjelpe meg.

Bakgrunn og hensikten med prosjektet

Barn i Norge bruker sosiale medier som Snapchat og TikTok mer og mer. Vi vet ikke så mye om hvorfor og hvordan barn bruker slike apper, om hva de liker og ikke liker. Det er viktig at barn også får delta i forskning, spesielt når det handler om ting i barnas liv, sånn som Tiktok. Det er ikke nok at voksne mener noe om det barna gjør eller ikke gjør. Derfor har jeg lyst til å snakke med barn som deg for å få vite mer om dine erfaringer med Tiktok slik at vi kan forstå barn bedre.

Du trenger ikke å mene så mye om TikTok selv for å delta, og det er ingen riktige eller feil svar. Jeg er interessert i dine personlige erfaringer, meninger og fortellinger om Tiktok.

Hva innebærer det å delta?

Hvis du vil delta i undersøkelsen min så vil jeg gjerne intervju deg. Det betyr at vi snakker sammen om hvordan du bruker TikTok og hva du synes om det. Det tar cirka en time, og jeg kommer til å ta lydopptak av det vi snakker om. Det er veldig fint om vi kan se på videoer som du har laget på TikTok eller videoer som du liker eller ikke liker.

Hvis det er noe du lurer på enten før eller etter intervjuet, så kan du ta kontakt med meg. Du kan både ringe meg, melde meg eller sende mail om det er noe du lurer på eller vil snakke om, helt fram til prosjektet er avsluttet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Det vi snakker om under intervjuet kommer jeg ikke til å fortelle til andre at det er du som har sagt. Alle opplysninger jeg har om deg vil bli anonymisert, og jeg kommer ikke til å bruke navnet ditt. Det vil si at jeg kommer til å gjøre om all informasjon slik at ingen som leser om deg kan gjenkjenne deg. Lydopptakene jeg har gjort av deg vil bli slettet når prosjektet er ferdig. Masteroppgaven er planlagt levert våren 2021.

Frivillig deltakelse

Det er helt frivillig for deg å delta. Det betyr at om du ombestemmer deg så kan du trekke deg når som helst uten at du trenger å fortelle noe om hvorfor. Du kan si fra til meg eller til foreldrene dine. Da sletter jeg all identifiserende informasjon jeg har om deg og lydopptak om vi har hatt intervju sammen.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Priscilla Ringrose

Student
Mari Gunnman Furunes

Kontaktinformasjon til Mari:

Telefon: 95 05 63 31
Epost: marigf@stud.ntnu.no

9.2 Vedlegg 2: Samtykkeerklæring til barn

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Barn, kjønn og TikTok* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju med lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.2021.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

9.3 Vedlegg 3: Informasjonsskriv til foresatte

Forespørsel til foresatte om deltakelse i forskningsprosjekt om barn på TikTok

Hei! Jeg heter Mari Gunnman Furunes og er student ved masterprogrammet Likestilling og mangfold ved NTNU. Jeg skal skrive masteroppgave om barn på TikTok og trenger i den forbindelse deltakere til intervju. Jeg ønsker å snakke med barn i alderen 9-13 for å undersøke barns perspektiver på TikTok og håper at jeg kan få ditt samtykke til å snakke med barnet ditt.

Bakgrunn og hensikten med prosjektet

Barn i Norge bruker sosiale medier i økende grad. Skjermbruk hos barn og unge er et felt som både engasjerer og bekymrer mange. Det er lite forskning på barns perspektiv når det kommer til bruk av sosiale medier, og det er svært begrenset med forskning spesifikt om TikTok. Hensikten med mitt prosjekt er å undersøke barns perspektiv i samhandling med sosiale medier som TikTok. Jeg er særlig interessert i hvordan relasjoner, identitet og kjønn forhandles. Jeg er derfor interessert i personlige erfaringer, refleksjoner og fortellinger som barn har gjennom sin bruk av TikTok. Barnet trenger ikke å ha noen ideer eller meninger om sin bruk i forkant av intervjuet, og det finnes ingen riktige eller feil svar.

Hva innebærer det å delta?

Hvis du samtykker til at barnet ditt kan delta i undersøkelsen vil jeg gjennomføre intervju med barnet. Under intervjuene vil jeg spørre barna om de kan vise meg videoer de eller andre har laget. Intervjuet vil ta cirka en time og jeg vil ta lydopptak under intervjuene. Intervjuene kan gjennomføres der det er ønskelig for dere, jeg kan komme hjem til dere, eller sørge for å finne annen egnet møteplass. Intervjuguide er tilgjengelig ved forespørsel.

Hva skjer med informasjonen jeg samler inn?

Opplysningene som samles inn vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert. Alle navn vil bli endret og anonymisering vil skje på en slik måte at barnet ikke kan identifiseres ut fra min oppgave. Eventuelle lydopptak som benyttes under intervjuer vil bli slettet innen prosjektstutt. Masteroppgaven er planlagt levert våren 2021, med forbehold om forsinkelser.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta og du kan når som helst trekke samtykket uten å gi en begrunnelse. Du kan gi beskjed til meg eller min veileder, enten ved telefon eller epost. Jeg vil da slette alle eventuelle lydopptak og annet identifiserende materiale som kan knyttes til ditt barn og jeg vil ikke bruke data innhentet under intervju i masteroppgaven.

Så lenge barnet ditt kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om barnet ditt,
- å få rettet personopplysninger om barnet ditt,
- få slettet personopplysninger om barnet ditt,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Priscilla Ringrose

Telefon: 90 10 99 94

Epost: priscilla.ringrose@ntnu.no

Student

Mari Gunnman Furunes

Telefon: 95 05 63 31

Epost: marigf@stud.ntnu.no

9.4 Vedlegg 4: Samtykkeerklæring til foresatte

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Barn, kjønn og TikTok* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å la barnet mitt delta i intervju med lydopptak

Jeg samtykker til at mitt barns opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.2021, med forbehold om forsinkelser.

(Signert av foresatt til prosjektdeltaker, dato)

9.5 Vedlegg 5: Intervjuguide

Intervjuguide Barn, kjønn og TikTok

Intro

Tema for prosjektet er barn og kjønn på TikTok

Jeg er ute etter dine personlige erfaringer, meninger og tanker. (Vis til følgebrev for informasjon om rettigheter, anonymisering osv.). Ingen riktige eller feil svar.

Innledende spørsmål

- Fortell litt om deg selv? Alder, klasse etc

TEMA: Bruk

- Hvor lenge har du brukt TikTok?
- Hva slags regler har du på TikTok?
- Hvor mye følger foreldrene dine med?
- Hvordan opplever du foreldrene dine sin rolle? Skjønner de greia?
 - o Krangler dere om TikTok?
 - o Snakket dere om hva som er greit å legge ut og ikke?

Hva tror du foreldrene dine tenker om Tiktok?

- Bruker du andre sosiale medier?
- Hva er en følger?
- Hvem følger du på TikTok?
- Hvem følger deg?

Kan du fortelle om den siste videoen du laget?

Kan du fortelle om videoen du brukte mest tid på?

Hva slags ting liker du best å se på TikTok?

(danser, pranks, challenges, dyrevideoer, (lure foreldre), kids, kjæresteri)
Fortell om dette.

Legger du ut videoer selv på Tiktok?

- Kan du fortelle litt om hva slags videoer du legger ut
- Hva gjør at du legger ut slike?
- Kan du vise meg noen videoer du har lagt ut?

Er det noe du ikke liker med Tiktok?

Kan du fortelle om en video du har sett i det siste som du har likt godt? Ikke likt?

- Oppfølging

Hva tenker du om at TikTok er så vanlig blant barn og at dere bruker det mer og mer?

TEMA: Regler og reguleringer

Har du noen regler rundt TikTok?

Hva tenker du er viktig å ha i bakhodet når du bruker TikTok?

Har du opplevd eller sett noe ubehagelig på TikTok?

Hva gjorde du da?

TEMA Tilbakemeldinger - kommentarer, likes, views

Hva slags kommentarer pleier du å få på videoene du legger ut?

Hva slags videoer legger du igjen kommentarer på?

Dine tolkninger av kommentarer

Pleier du å få likes?

Hvem fra?

Er det bra å få likes?

Bruker du chatfunksjonen på TikTok og sender videoer og meldinger til vennene dine?

Kan du fortelle hvordan chatten fungerer?

Hva gjør dere der? Fortell.

Avslutning

Nå har vi snakket om (gjenfortell)

Er det noe mer du har lyst til å si om TikTok?

Hva synes du jeg skal spørre om når jeg snakker med andre barn på TikTok?

Hva synes du er viktig at vi voksne vet om TikTok

Du kan kontakte meg når som helst om det er noe du lurer på eller vil fortelle om.

